Rothilt lauc. Bernhard lauc.

Nouum opus facere me cogis excuetere
ut post exemplaria scripturarum toto
orbe dispersa quasi quidam arbiter sedeam
et quia inter se uariant. que sint illa que cum
greca consentiant ueritate decernam. Piu⁹
labor sed periculosa presumptio iudicare
de ceteris ipsum a bomnib⁹. iudicandum.

Senis mutare linguam et canescentem
mundū a dinitia retrahere paruulorū;
Quis enim doctus pariter uel indoctus. Cum
in manu sua uolumen assumserit et a salina
quam semel inbibit. uiderit discrepare q̄d
lectitat. non statim erumpat in uocem me
falsarium. me clamitans esse sacrilegum.
Qui audeam aliquid in ueteribus libris addere
mutare. corrigere. a duersus quam in ui
diam duplex causa me consolatur. Quod
et tu quisum mus sacerdos es fieri ubes.
et uerum non esse quod uariat. Etiam
maledicorum testimonio con probatur.
Si enim latinis exemplaribus fides est ad
hibenda. respondeant. quibus tot

Paderborn, Diözesanbibl., Hs. 8, fol. 2r

2^{ν}

cognoscat. Magnus siquidem hic in nostris co
dicibus error inoleuit. Dum quod in eadem
re alius euangelista plus dixit. in alio quia
minus putauerint addiderunt uel cum eundē
sensum alius aliter expressit ille quu unum
exquattuor primum legerat ad eius exemplū
cęteros quoque assumauerint emendandos. un
de accidit ut apud nos mixta sint omnia etin
marco plura lucę atq. mathei. Rursum in
matheo iohannis et marci et in cęteris reli
quorum quę in alius propria sunt. inueniantur.
Cum itaque canones legeris qui subiecti sunt con
fusionis errore sublato et similia omniū sci
es. et singulis sua quęque restitues. In canone
primo concordant quattuor. matheus. mar
cus. lucas iohannes. in secundo tres. matheus.
marcus. lucas. [illegible]. In octauo duo. lucas.
marcus. In nono duo. lucas. iohannes. Inde
cimo propria unusquisq. quę non habentur
in alius ediderunt; singulis uero euangelius a bu
no incipiens usq. ad finem librorum dispar
numerus inerescit. Hic nigro colore per

In.iii. tres Matheus. lucas. ioh. In.iiii. tres Mathe. Marc. Iohannes. In.v. duo Math. lucas. In.vi. duo Math. Marc. In.vii. duo Math. Iohan.

Paderborn Diöz.-Arch. Hs. 8, fol. 3v

in domo. ecce multi publicani
et peccatores. uenientes discum
bebant cum ihū. et discipulis eius;
Et uidentes pharisei. dicebant discipulis eius. Quare cum publicanis et peccatoribus. manducat magister uester.

f. lxxiii
ch xxiii
lv xl

At ihs audiens. ait; Non est opus ualentibus medicus. sed malehabentibus; Euntes autem. discite quid est. misericordiā uolo. et non sacrificium; Non enim ueni uocare iustos. sed peccatores; Tunc accesserunt adeum discipuli iohannis. dicentes; Quare nos et pharisei ieiunamus frequenter. discipuli autem tui non ieiunant. Et ait illis ihs; Numquid possunt filii sponsi lugere. quamdiu cum illis est sponsus. Uenient autem dies. cum auferetur abeis

Paderborn, Diöz. Arch. Hs. 8, f. 33v

tis odio omnibus propter no
men meum. Qui autem per se
uerauerit usque in finem hic
saluus erit.

Th lxxxviii
sol
Cum autem persequentur uos
in ciuitate ista fugite in aliam.
Amen dico uobis non consum
mabitis ciuitates israhel do
nec ueniat filius hominis.

Th xc
lv lvm
io cxviii
Jcxxxviii
Non est discipulus super ma
gistrum nec seruus super do
minum suum. Sufficit disci
pulo ut sit sicut magister eius
et seruus sicut dominus eius.

Th xc i
sol
Si patrem familias beelzebub
uocauerunt quanto magis
domesticos eius Ne ergo ti
muueritis eos.

Th xc ii
th xl
lv lxxxx
Nihil enim opertum quod non
reuelabitur et occultum qd
non scietur.

Th xc iii
lv cxlv
Quod dico uobis in tenebris di

Paderborn. Diöz.-Bibl. Hdx. 8, fol. 37v

37 V

Paderborn. Diöz.-Arch. Hdschr. 8, f. 55v

et sa. duceorum.

Ad clxv
ch VI
Lxxx

Atilli cogitabant interse dicentes. quia panes non accepimus.
Sciens autem ihs. dixit. Quid cogitatis interuos modicę fidei. quia panes non habetis. Non dum intellegitis neque recordamini quinque panum. et quinque milia hominum. et quot cophinos sumpsistis. Quare non intellegitis quia non de pane dixi uobis. cauete a fermento phariseorum et sa. duceorum. Tunc intellexerunt quia non dixerit cauendum a fermento panum. sed a doctrina phariseorum et sa. duceorum.

b

Neque septem panuo & quatuor milia hominum. & quot sportas sumpsistis.

d

Sequēnā sancti euāgelij sc̄dm matheū
In illo tempe Venit ihs in

Ad clxvi
ch Lxxxii
Lv xciiii
io Lxxiiii

partes cae. sa
rię philippi. et interrogabat discipulos suos dicens. Quē dicunt homines esse filiū

55 V

Paderborn Diöz.-Mus. Hss. 8, f. 71v

quitia eorum. Att, Quidme tempta
tis hr̃pochritę. Ostendite mihi no
misma census. Atilli obtulerunt
ei denarium, et ait illisihc̃, Cuius
est imago hęc. et sup̃a scriptio. Di
cunt eicęsaris. Tunc ait illis, Red
dite ergo quę sunt cęsari cęsari.
et quę sunt dī dō. Inillodie. acces
serunt adeum sadducei. quidicunt.
nonesse resurrectionem. et inter
rogauerunt eum dicentes, Ma
gister. moses dixit, Siquismor
tuus fuerit. nonhabens filium.
ut ducat fr̃ eius uxorem illius. et
suscitet semen fr̃i suo, erant autē
apudnos septem frs, Et primus
uxore ducta defunctus est. etnon
habens semen. reliquit uxorem
suam fr̃i suo, Similiter secundus
ettertius. usq. adseptimum, No
uissime autem omniū. etmulier
defuncta est, Inresurrectione

hi
t audientes mirati
iunt. et relicto eo.
abierunt.

Paderborn. Diöz.-Mss. Hss. 8, 1. 82v

S C D M

INITIVM SCI EVANGELII IHV XPI FILII DEI SICVT scriptum est in ysaia propheta. Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam. qui preparabit uiam tuam.

dñ II
d' VIII
Iv VII
Io X

Vox clamantis in deserto. parate uiam dñi. rectas facite semitas eius.

dñ III
d' VIIII

Fuit iohannes in deserto baptizans. et predicans baptismum penitentiae in remissionem peccatorum. Et egrediebatur ad illum omnis iudee regio. et hierosolimite uniuersi. et baptizabantur a illo in iordane flumine confitentes peccata sua.

dñ IIII
d' XI
Iv X
Io XII

Et erat iohannes uestitus pilis cameli. et zona pellicia circa lumbos eius. et locusta et mel silueste edebat. et predicabat dicens.

Uenit fortior me post me cuius non sum dignus procumbens soluere corrigiam calciamenti pedum eius. Ego baptizaui uos aqua. ille uero baptizabit uos spu sco.

dñ V
d' XIIII
Iv XIII
Io XV

Et factum est in diebus illis uenit

82v

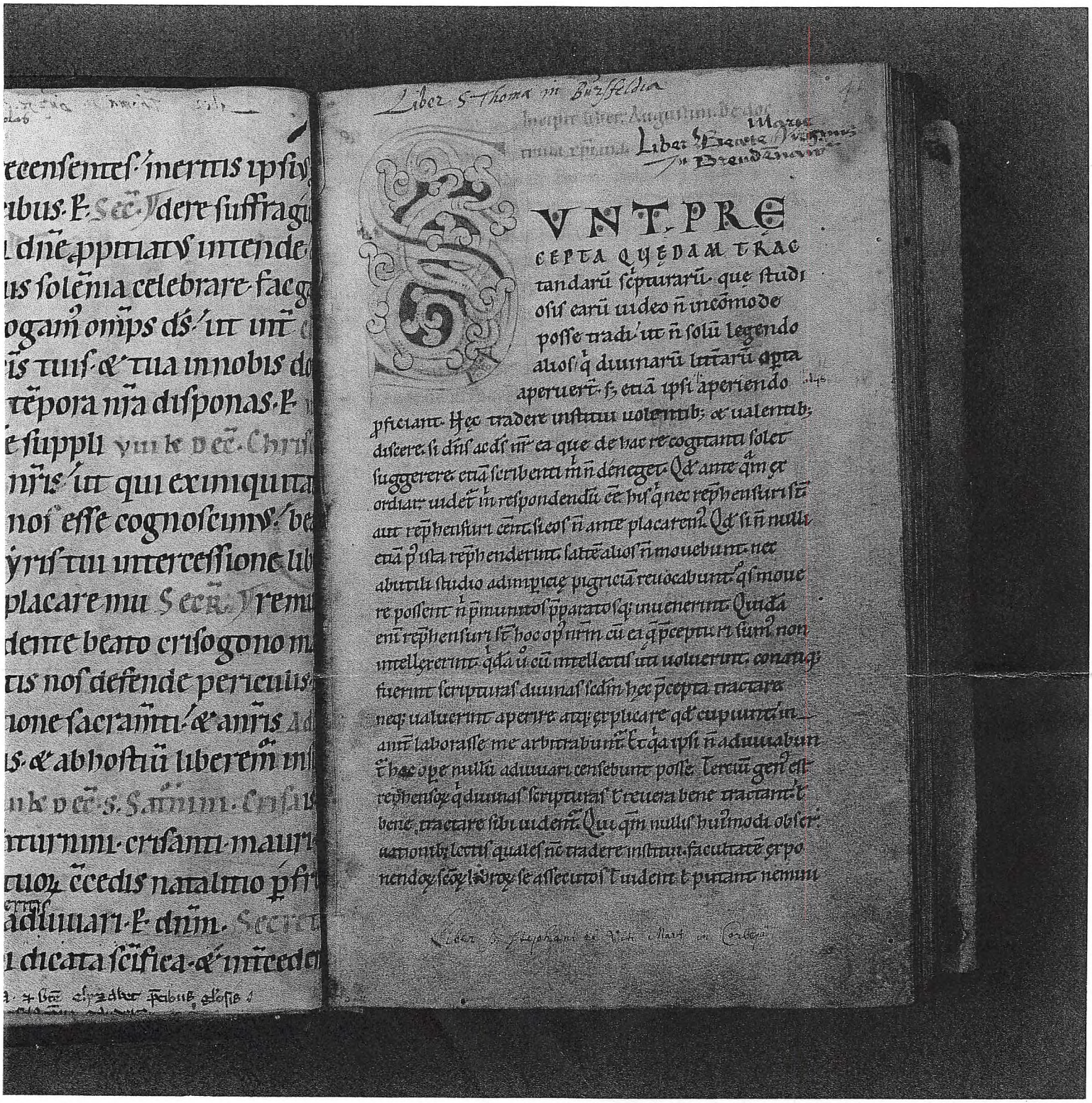

Liber S. Thome in Buzfeldia

Liber S. Erwini Werdinensis

VNT PRE
CEPTA QUEDAM TRAC
tandarū scripturarū. que studi
osis earū uideo īnecōmode
posse tradi. ut ī solū legendo
alios q̄ diuinarū litterarū apta
aperuert. s. etiā ipsi aperiendo
pficiant. Hec tradere instituī uolentib; ac ualentib;
discere. si dūs ac dēs mī ea que de hac re cogitauī solet
suggerere etiā scribentī mī ī dēneget. Qd ante q̄m ex
ordiar. uidet īn respondendū ee. his q̄ nec reprehensuri sīt
aut reprehensuri ceīt. sicos ī ante placarem. Qd si ī nullī
etiā p̄ista reprehenderint. latē alios ī mouebunt. nec
abiectū studio adimpiae pigriciae reuocabunt. q̄s moue
re possent ī p̄inuntios p̄parato sq; inuenerint. Quida
enī reprehensuri sē hoc op̄ mīm cū ei q̄ p̄cepturi sum. non
intellexerint. q̄da ū cū intellectū ita uoluerint. conatq;
fuerint scripturas diuinas sēm hec p̄cepta tractare
nec; ualuerint aperire atq; explicare. qd cupiunt. in
anī laborasse me arbitrabunt. et q̄a ipsi ī adiuuabunt
ī hac ope nullū adiuuari censebunt posse. Tertiū gen̄ est
reprehensoz q̄ diuinas scripturas ī tractata bene tractant. ī
bene tractare sibi uidēt. Quib; nullus huīmodi obser
uationib; tertius qualēs nō tradere instituī facultatē. ꝛ po
nendoz. scoz. ī oz se assecutos ī uideīt. ī putant nemini

Liber S. Cypriani de Vita Maria in Corbeya

Paderborn, Diözesanmuseum, Hs. 16, f. 1r

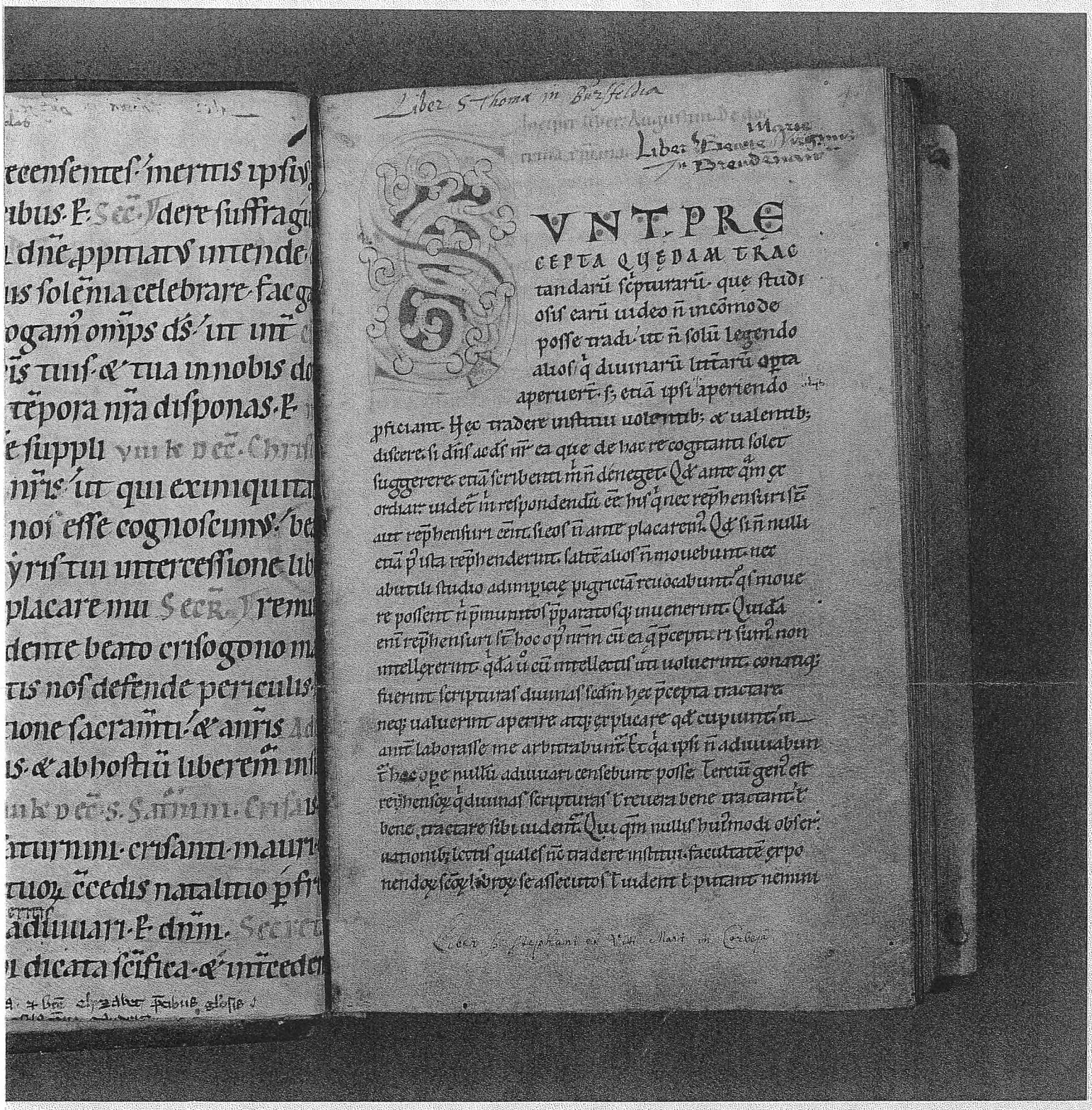

Paderborn, Diözesanmuseum, Hs. 16, f. 1r

famulo tuo victoriã contra inimica furentẽ rabiem donare
dignatus es. Tum itaq: supplex tuã exoro omnipotentẽ
clemẽtiam. quatin in hac hora supplicationis mee iubeas
largũ tue benedictionis ymbrẽ uenire q aridã trã faciẽ
ubertim celestib fluentis irrigare sufficiat. cunctos qq:
in te credentes ita de syon scã tuere. & de celesti ierlm
protege. ne lupus rapax scõ gregi tuo semp infestus ullũ
eis nocendi aditũ inueniat. s; a tuo scõ ouili longe repul
sus. quẽpiam e tuis unquã lacerare formidet. Cũq:
hec & alia multa his similia scs poraret georgius mo
nuit speculatorẽ. quatin inunctũ sibi pagere ñ cun
ctaretur ministeriũ. Ipumens itaq: se signaculo scẽ
crucis. in nomine dñi nri ihu xpi ab speculatore pcus
sus est corp ei in eodẽ martyrii sui loco relictũ est.
Tunc uenientes cappadocie regionis uiri excellentissimi
& primi ciuitatis xpiani. q in ei agone certaminis pse
tes affuer scm corp ei nocturno silentio abstulerunt.
& pciosissimũ aromatib sepelierẽ in eadẽ ciuitate
in qua martyrũ consummauit. Ds ũ omps ut ostenderet
scã martyris pces sibi gratas atq: acceptas. apiens catara
ctas celi. mnẽ trã aridũtatẽ uberrimis ymbriũ flu
entis abundantissime satiauit. Porro unpiissim dam
nus uicarius ciuitatis sue quã in scõ martyre xpi ge
orgio u n aliis plurimis exercuerat. debitã qndoq:
recepet inducta. dũ de loco spectaculi cũ suis minis
tris ad palatiũ properaret. repentino turbine eos
ignea carrus circũdedert. sicq: partẽ uno momẽto
flãmeo gloo deuorata sunt. At ũ scs georgius cũ
gtosissimo rũpho martyrii. comitante eũ celestis
milicie inenarrabili exercitu. in celesti curru gta &

Paderborn, Diöz.-Mus., Hs. 21, Vorsatz

© 2002 Erzb. Diözesanmuseum Paderborn
Foto: Ansgar Hoffmann

honore coronandus ascendit est. cunctus splendidissi
mo martyrū choro cū quib⁹ iugi ac pretuo letat⁹ trū
pho. milicie sue atq; laboris digna repriens mercede
ab ipso cui nūquā ullus inanis aut infructuose mili
tauit regi regū xpō ihu dnō nrō q̄ cū deo patre & spū
sco uiuit & regnat ds p omnia secula seculo. Amen.

℟ Gre——gu. Ymnus. Martyr egregie deo dilecte
ad te clamantium uocem tuorū ppicius audi sancte georgi. Tu
innumera mortis tormenta triumpho nobili meruisti mar
tyrum milicie signifere. Vana iudicasti gaudia mundi transitu
rie dulcia unde memor xpe tui mente liquisti. Vnde p meri
tis fulges in celis ut inter sydera sol atq; luna clarus iam pre omni
p quo certasti. O ra p famulis tibi deuotis & eam iudice ue
niam posce ne nos iudicio dampnet extremo. Tu nitatis decus
honor & uirtus inseparabili laus unitatis consimpium om
ne peruum. A——men.

Gra tias tibi domine ihu referimus immensas qui in beata
martyre affra tua ubi abundauit iniquitas superabundauit & gra
tia tua. Mar tyr sin cera de i q flagrans
ne fides flammis spreuista tor toribus dimi
xpi qui fe dante mo res pribus
restringe ca lo res.
Crescat ut in nobis di ui ni ter uor a no res.
Qui fes. Glōri a pa tri & filio & spiritui
sancto. Qui fes. Glo rio si & beate
martyr affra que p florem paradysi pretiosum pulchrum
narcissum diuinitus me dio ortu mortiferos vitarie &
pristes purpuredinis morbos e ui fisti te ipsum uium
& illibatum domino holocaustum p igniem pium obtuli
sti nos quesumus quamus sordidos quamus reatu

Paderborn. Diöz.-Archiv, Hs. 21, Vorsatz

© 2002 Erzb. Diözesanmuseum Paderborn
Foto: Ansgar Hoffmann

promissione xpi. Vnis uobiscum. D̄s qui beatū ꝯfessorē. R. Deo gr. Benedicam D̄ño sacer quamuis acer hȳ emulis sit frigore nulli grauis sed suauis suo recurrit tempore. R. Gaude a muse. Inquā ritte metam uite tam ꝯfessoris atq; quem seruire dño mire canus ab ipsis contigit. R. Gaudeam. Ergo fretus nostra certus uocis cano re tibi lo festum totus colat uotis benedicendo dño domi no. R. Gaude a muse. Festa luce nobis duce mundemus conscientias ut munda ti dño patri digni reddamus gratias. R. Gaude a muse.

ā Beatus ꝯfessor. ā Ecclesie sce. In. ii. vespera.
ā Infantia ā Sancte & iuste. ā O p̄ omnia. Capitulū.

Statuit illi testamentum sempiternum & dedit illi sacerdotiū magnū. & beatificauit illū in gta.

R. Beatus ꝯfessor. ymn. Solis iustitie lucem supne omnis amat digna mens nox & lingua illustrat qui solem materialem. Cuius nunc orbita annue ducta omnis exhilarat quibus declarat diem sacro sancti hanc ꝯfessoris. Plebs hec ꝯfessoris deo dilecte suspirans te totus credula uotis leta colit tui gaudia festa. Tu tui generis palmes & uitis uernans ingenite flos parentele radix sanctitatis posteritatis. Pastor uicarium te ueris suum ducit p ostium ad caulas gregum furi uel latroni pauum nullo. Nox grauis carnis omissa tu uernula celi factus es aule captans ecpta premia uite. Hic quam sit celebris quiq; salubris hoc sepulcro fert signat oliuum fulsit quod de tumba uigiter tua. Huius magnalia uota uita mundana columus sancta laudam preces tua nam munus uitam. Verum creatori laus genitori ppes sit patri gloria pari honor spiritui eque potenti a[men]. Huius dedicat.

ā Copiose caritatis ꝯfessor. ē pontifex qui cum deo gloriā

Paderborn. Diöz. Mus., Hs. 21, Vorsatz

© 20 02 Erzb. Diözesanmuseum Paderborn
Foto: Ansgar Hoffmann

licem ... clite condidit. Quem ummoueri uoluit. Sed factū
nimium uas sibi complacet Vsui ad pprios & sibi detinet Vas Codex
auro simili postea ponderat Quo plā care sem putat. Brüsseldes
Cum nato nauigat munera deferens Haustum de calice
posuit & interim pontum cum calice filius mouit Sicq: sub
unda periit. Ad sem pperans deflet & eiulat Tunc scs misere
rans flentis & eripit Natum de pelago. uas quoq: suscepit Quod
uir sibi pmiserat. Sic nos de pelago cruminis eruat In quo nos
tociens mergimur undiq: Et nobis precibus gaudia conferat
Que in eternum pmaneant Amen. Cap̄ Non est in
uentus simulus illi qui conseruaret legem excelsi. ido
iure iurando fecit illū dns crescere in plebem suam.
℣ Justus germinabit sicut lilium. & florebit in etnū ante dnm.
℟ O xpi pi etas om ni psequen da lau de qui
sui famuli Nicholai merita longe late q: de cla rat nam
ex tumba ... uus oleum ma nat cunctos q: languidos sa
nat. Liber Monasterii Brussel ... Versus que duo canent, ex una parte chori
stantes. Roga te sanctum xpm un al tas. Chorus.
Kyrie eleyson. Thome Apli nobis Duo clerici ante altare stantes canunt.
Pater ns qui es in celis sanctificetur nomen tuum.
℟ Roga te. chor? Kyriet. Clerica Adueniat regnum tuum.
℟ Roga te. chor? Kyriet. Clerica Fiat uoluntas tua sicut in
celo & in ter ra. ℟ Roga te chor? Kyriet. fiat uolun
tas tua sicut in celo & inter ra. ℟ Roga te. chor? kyrie t. clerica.
Panem nostrum cotidianum da nobis hodie. ℟ Roga te.
chor? Kyriet. Et dimitte nobis debita nostra sicut & nos dimit
timus debitoribus no stris. ℟ Roga te. chor? Kyriet
Et ne nos nducas in temptatio nem. ℟ Roga te. chor?
kyrie et. Sed libera nos a malo a men ℟ Roga te.
chor? kyrie et. ℣ Ora p nobis beate Nicholae: ut digni efficiam

Paderborn, Diöz.-Arch., Hs. 21, Vorsatz

© 2002 Erzb. Diözesanmuseum Paderborn
Foto: Ansgar Hoffmann

2

20cm

200mm

quę uenturę sollemp nrarum ꝓmunera ꝓclamantur · ℣ colit · I nlumina eam dñe sepulcra
& splendore gr̃ę tuę cor eius semp accende · ut salutare tuum lumen mundi stella fulgida manifestet
tuarum · membr; coꝝ & reuelet̃ semp & orient · ℣ CAPIT · S urge illuminare
hierlm · ℟ Illuminare illuminare ℣ Ecce ambulabunt gentes ꝙ coꝝ · H ostis herodes impie xp̃m
quid timens non eripit mortalia qui regna dat celestia · I bam
℣ Sequentes puta lum̃ requirunt lumine dm̃ fatentur nasci · La udem pangat
celestis agnus abluit peccata quę non detulit · nos abluendo sanguine · ℣ Omn̄ gen
tes quę fecisti · ℟ Venient & adorabunt dñe · ℣ Omn̄ de saba uenient
℟ Magi uidentes stellam · ℣ Et ambulabunt gentes in lumine tuo · ℟ Et reges
ramus cum & offeramus tibi munera aurum thus & myrrham · ℣ Et procidentes adorauerunt dñm · ℟ Et VIATORES
In nocte ℣ Surrexit dominus filius dei adorate dominum omnia sancta eius · ℟ Ipsum
regi nostro placere sapienter · ℣ Omn̄s gentes · ℟ Omnes uenient & adorabunt
lubilate deo · ℟ Reges tharsis & insule munera offerunt regi domino · ℣ Et
uenient & adorabunt · ℟ Venite adoremus eum quia ipse est dominus
℣ Ipsum · ℟ Omnes gentes adorare te dñe · ℣ O mn̄s sitientes uenite ad aquas · & qui non habetis
tu · ꝓperate · emite · & comedite · Venite emite absq; argento · & absq; ulla
tione uinu & lac · Quare appenditis argentu non in panib; & labore in
satietate · ℣ Audite audientes me & comedite bonu · & delectabitur
ne anima ura · & feriu uobiscu pactu sempiternu · mis dias dni fideles · Ecce pe
dedi eu · ducē ac preceptorē gentib · Ecce gentē quā nescebas uocabis · & gentes
non cognouer̃ te ad te current · ꝓp̃ dm̃n dm tuu & scm̃ isr̃ · quia glorificauit te
℣ Hodie misterium ne baptizato domino aperti sunt celi & sicut columba sup eum spiritus manens
in eo · ℟ Et hic est filius meus dilectus · in quo mihi com placui · ℣ Descendit spūs scs corporali
sicut columba in ipsum & uox de celo facta est · ℟ Hic est · Q uerte dñe dñm deu tuum ne
cate eu deu ꝓp̃ · ℣ Derelinquat impius uiā suā · & uir iniquus cogitationes
uertatur ad dm̃n & miserebitur eius · & ad dm̃n nr̃m qm̃ multus e ad ignoscere
eu cogitationes meę cogitationes uestę · neq; uię uestę uię meę dicit dns · Quasie enim
celi a terra · sic exaltate sunt uię meę a uiis uris · & cogitationes meę a cogitationibus
℣ Omnes de saba uenient aurum & thus deferentes · & laudem domino annunciantes
℟ Reges tharsis & insule munera offerent · reges arabum & saba dona adducent · & laudē
mamea in dō meo · Quia induit me uestimento salutis · & indumento
eu coronā · & quasi sponsa ornata monilib; suis · Sic eu
meritis · & sicut ortus semen suu germinat · sic dns deus germinabit iustitia & laudem

sed uidere qualis debe[illegible] penitentia Qui multi assidue se[illegible]unt pe[illegible]nes & tri
adhuc illos delectat peccare Professio ē · non ē emendatio · A[illegible]
nuntiatur offensa · non tollitur ℟ Quem uidisti Poenitentia certa
odiu peccati & amor di Quando sic pēnitens · ut t amara sēpi
dulce fuit inuita lr qđ re prius oblectabat mcorpōa · illud
tunc ingemiscit addm & dicat · Tibi soli peccaui · quia nul[illegible]nū sine peccat
℟ O magnum mysterium In clinc adremedii humilitas penitentis
diuturnitas peccatoris Dic illi unctu cordis · Aspice adfeli
ce crudelem miscdia publica Desperatus ad omipotentē uenit
curro · Serua pietatē consuetudinis · q̄am diu suspendisti gladiu
rositatē criminū · multitudine miscdiarū ℟ Beata, nec dicor
quando sic conuertatur quis · ut non uiuificetur · quando sic pēnitet ut no
Sint uidemus aliqui utiq̄ fortes · & uirtute animarū exercentes · qui mis
mea, p̄ sua salute sic audiant · ut uirtute uitia milia abigant
ra nemo fortius pugnat · ℟ Congratulamini mi omis

Apperiant aures suas ad p̄cepta xp̄i · que forsasse huc usq; parue
Apperiant oculos suos admonē · qui huc usq; ad ignorantia p
penitentia criminosū · quē huc usq; transp̄incxit delectatio uolupta
ta uirtus · quē uitia p̄strauerunt · Apperiant medicamina nares suas · q
suetudo peccata ℟ Beata uiscera Apperiat uobis ille oculos condis
nos nasci dignatus ē · ut uideatis illud quod putatur dulce modo satis
poꝫ quā amarū erit igne cēno · quā graue & ppetua pena erit breuitas
tio occidit & p̄cipit · uulneraui & transiit · miserā fecit & habuit · infelicē
reliquit Quas speciosas animę nitor · quā felix conscientia · bonis op
Nouem · Erant pat ihu & mat admirantes · sup his que dicebantur
Omt Origenis. Congregem mirū ea que mortu ihu dicta scripta sunt
poterimus singula quęq; digna ēt miraculo Quāobrē mirabat pat sic
ioseph · quia nutritius fuit · mirabatur & mat sup omis que dicebant
uę nā g̊ sunt que paruulo ihu fama disp̄sarat · a pastor
obseruantes custodias noctis sup gregē suū · Venit angls subitoq; hec natiuitas
ad eos Adnuntio uobis gaudiu magnū · hie · & mucnicti infantē inuolutū inpannis
p̄sepe ℟ Corrigit ingremio Nec angls uerba finierat · ecce multitudo cel

GYMNASIUM DER BENEDIKTINER

IN MESCHEDE

staatlich genehmigtes privates Gymnasium für
Jungen und Mädchen

Prof. P. Michael Hermes OSB
Schulleiter

Klosterberg 7
Postfach 1161
Tel 0291 - 99680
Fax 0291 - 9968 - 27
59851 Meschede,
15. 03. 1998

Sehr geehrter Herr Professor Hoffmann,

gestatten Sie, daß ich mich zunächst vorstelle. Ich bin Benediktiner der Abtei Königsmünster in Meschede und leite das Gymnasium der Abtei. Bevor die Schulleitung übernahm war ich 20 Jahre lang erster Cantor des Klosters und damit für die Gregorianik zuständig. Seit 1983 habe ich einen Lehrauftrag für Gregorianik an der Musikhochschule in Detmold.
Vor einem Jahr wurde ich in den Beirat der 1999 in Paderborn stattfindenden Ausstellung "Kunst und Kultur der Karolingerzeit" berufen, weil dort erstmals eine Abteilung der Musik gewidmet werden sollte.
Zusammen mit Prof. Wulf Arlt, Basel, und Prof. Susan Rankin, Cambridge, habe ich nun für diese Abteilung die Verantwortung. Im Moment suche ich "Nachklänge" des Karolingischen Musikschaffens in den Grenzen der jetzigen Diözese. Ich bearbeite einige Fragmente der Abtei Abdinghof, ein Codex der Sigebertreihe, der Codex Berlin (West) Staatsbibliothek theol. lat. qu.15 wird ein Exponat der Ausstellung sein, den Sie ja auch in Ihrem Werk "Buchkunst und Königtum... " beschrieben haben.

Nun liegt seit einiger Zeit in der Erzbischöflichen akademischen Bibliothek in Paderborn ein Evangeliar, das als Corveyer Evangeliar bezeichnet wird, mit der Signatur Hux 21a, Es hat im Inventarverzeichnis folgende Beschreibung: Chorzl 3, 3, 17, 1

Pergament, 189 Bll., 27,5 x 20,4 cm
Zwölf Kanontafeln in farbigen Arkadenbögen (fol 6r - 13v)
Nordfrankreich, Corbie (?): um 840
Vorbesitzer: Corvey OSB, Dechaneibibliothek St. Nikolai Höxter.
Lit.: Lehmann, Corveyer Studien, 39. BKW Höxter, 125, Verzeichnis, 161.
Liturgica Paderbornensis, 30. Manuscripa Pretiosa, 13-16. Hoffmann, Buchkunst und Königtum, 130

In Ausstellungen, bei denen das Evangeliar gezeigt wurde, wurde meist die Seite mit der Genealogie des Lukas aufgeschlagen und damit suggeriert, daß die dort übergeschriebenen Neumen ebenfalls aus der Karolingerzeit stammen. Abgesehen davon, daß dies eine Sensation wäre, sind die Neumen wegen ihrer Stilisierung nach meiner Ansicht später als 1100 anzusetzen.

Prof. Wulf Arlt hat mich ermuntert, Ihnen das Problem einmal vorzulegen und Sie als kenntnisreichen Pläographen zu befragen.

Nach Peter Wagner gibt es seit dem 11. Jdt neumierte Genealogien. (P. Wagner, Eiführung in die gregorian. Melodien Bd III Reprint Hildesheim 1970, S. 251ff) Die Genealogie von Matthäus wurde in der Weihnachtsvigil, die von Lukas in der Epiphanievigil im monastischen Stundengebet gesungen. (Bei den Perikopenangaben auf den letzten Seiten des Codex wird diese Perikope für keine Messe angegeben) Die Lukasgenealogie ist dort liturgisch richtig, weil der Perikopentext mit der Taufe Jesu Lk 3, 21 beginnt, die neben der Anbetung der Weisen und des Weinwunders zu Kana das dreifache

Festgeheimnis von Epiphanie ausmacht. (vgl. Benedictusantiphon der Laudes und Magnifikatantiphon der Vesper) Der Text von Lk 3, 21 bis Lk 4,1a ist in Hux 21a neumiert.(Foto 1) Im Unterschied zur Matthäusgenealogie (Foto 2 und 3) ist die Lukasgenealogie in Kolumnen geschrieben. Deutet das auf "Singbarkeit" hin oder ist diese Schreibweise eine insulare Tradition wie sie das Book of Kells aufweist? (siehe Fotokopie) Ist also das, was später mit Neumen besetzt wurde, schon zur Zeit der Abschrift des Textes gesungen worden?

Zur Datierung der Neumen habe ich folgende Beobachtung gemacht: In der 3. Kolumne ist eine Veränderung eingeschoben. Es scheint *qui fuit* ausradiert worden zu sein. In den freigewordenen Raum hat man nun falscherweise als Sohn des David und dessen Sohn aus der Mt- genealogie *salomon* und *roboam* übernommen und selbst(?) diese Änderung durch die Marginalie *vacat* zurückgezogen.
Ich sehe nun beim ersten Abstruch des **u** von *qui fu**u**it salomon* die Neume (einen Pressus) über die sekundäre Hand geschrieben (Foto 4 und Foto 5) Das hieße, die Neumen sind später als die sekundäre Hand geschrieben. Daraus entsteht für mich die konkrete Frage an Sie: In welche Zeit ist die sekundäre Hand zu datieren? Kann die charakteristische Schreibweise des **a** einen Hinweis geben?
Die Melodie nimmt auf die sekundären Einschübe keine Rücksicht. Es gibt 5 Formeln. Auf die 4. Formel über *qui fuit nathan* folgt die 5. über *qui fuit david.*

Am Ende bleibt für mich die noch eine letzte Frage: Was hat zwischen Nathan und David gestanden? Beide kommen in der Lk-genealogie unmittelbar hintereinander.

Doch meine Hauptfragen lauten: Ist die Textschriftdatierung mit "um 840" richtig? Wann schieb die sekundäre Hand? Sind die Neumen nach ihr geschrieben?

Auch die Erzb. Akad. Bibliothek in Paderborn ist für eine Klärung im Bezug auf eines ihrer wertvollsten Bücher dankbar. Der Leiter der Bibliothek ist bereit, nach Göttingen zu kommen und Ihnen den Codex vorzulegen. Dann könnten wir die Fragen mündlich besprechen. In diesem Fall wäre ich Ihnen für eine kurze telephonische Nachricht dankbar.

Es grüßt Sie freundlich

Dr. P. Michael Hermes OSB

Paderborn, Erzbischöfl. Akad. Bibl. Ms Hdx 21a

Evangeliar Corvey „um 840"

Karl Josef Schmitz (Hg.), Liudgica Paderbornensia. 1000 Jahre Liudgerdie Buchkunst im Erzbist. Paderborn (1989) S. 30 f.; S. 31 Facs. (im f. 162v - 163r)

ember 1993, 10 Uhr, Raum 1214

lieder werden diesmal nicht gesungen,
e bleibt. Über Ihr Kommen würde ich

Paderborn Bb. Ak. Hs. Hux 21a

Evangeliar s. IX

fol. 6r - 13v Kanontafeln mit dem „Corvey" Fries (Dalby!)

Eine Hauptband (A) hat die Evangelien (samt Begleittexten) geschrieben fol. 1r - 5r, 14r - 175v;

Eine zweite Hand (B) hat das Capitulare f. 176r - 189r.

Beide sind 9. Jh.; ob beide aus demselben Skriptorium stammen fraglich; ob aus Corvey (eine od. beide), ganz unsicher

fol. 168v am linken Rand längere Ergänzung von dritter Hand (C) 9. Jh., wohl aus selbem Skriptorium wie B

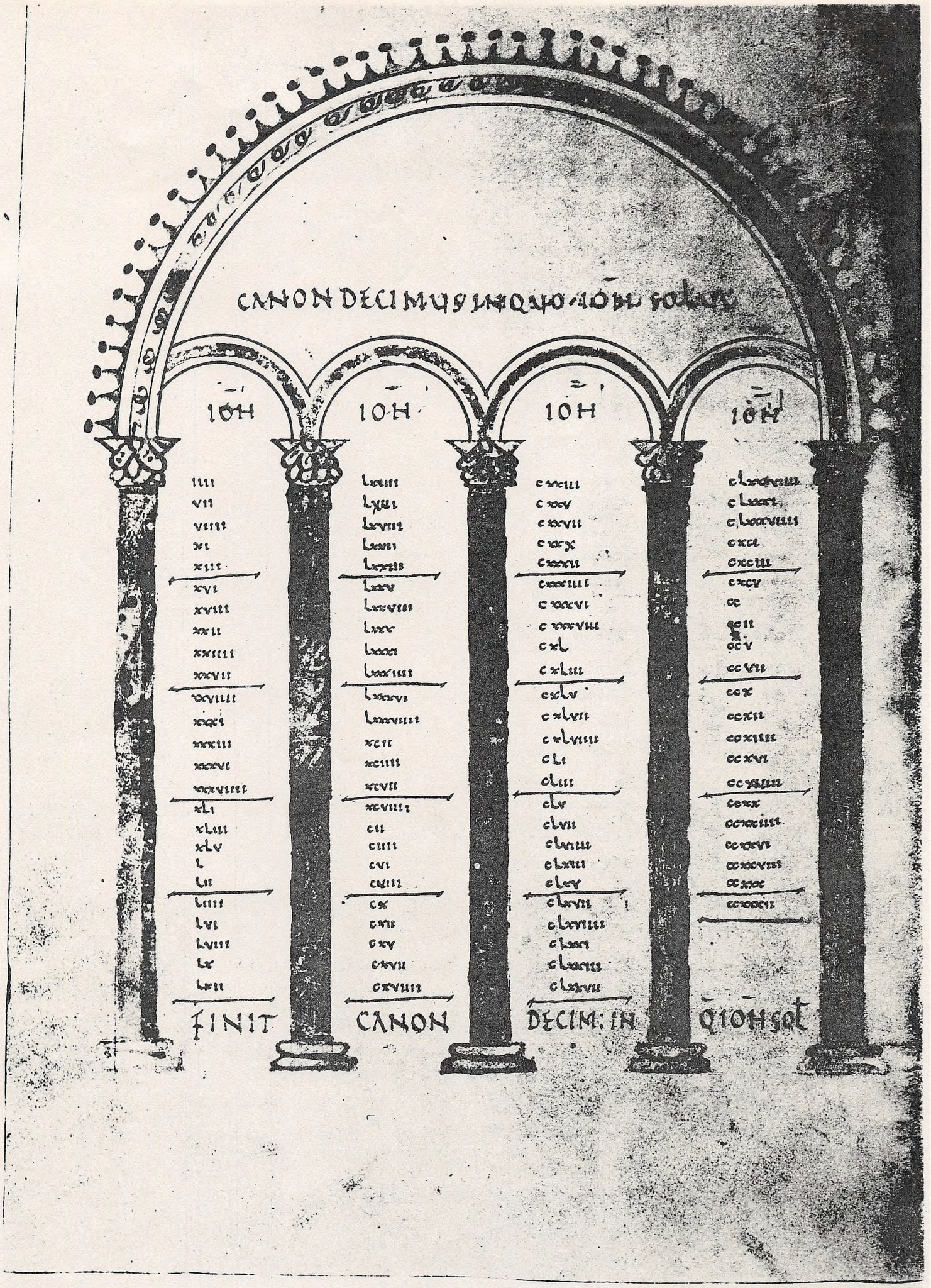

Hx 21a, f. 14v

PADERBORN ERZBISCHÖFL. AKAD

Chron 3, 3, 17, 1

Paderborn, Lb. Hs., Hs x 21a, f. [illegible] 98r

INCIPIT EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM.

QM quidem multi conati sunt ordinare narrationē quae in nobis completa sunt
rerum · sicut tradiderunt nobis qui ab initio ipsi uiderunt · & ministri fuerunt sermonis · uisum est & mihi adsequuto a principio omnibus diligenter exordine tibi scribere optime theophile · ut cognoscas eorum uerborum de quibus eruditus es ueritatem ·

FUIT IN DIEBUS HERODIS REGIS iudeae sacerdos quidam nomine zacharias de uice abia · & uxor illi de filiabus aaron · & nomen eius elisabeth · Erant autem iusti ambo ante dm incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus dni sine querela · & non erat illis filius eo quod esset elisabeth sterilis · & ambo processissent in diebus suis · Factum est autem cum sacerdotio fungeretur in ordine uicis suae ante dm secundū consuetudinem sacerdotii · sorte exiit ut incensum poneret ingressus in templum dni · & omnis multitudo erat populi orans foris hora incensi · Apparuit autem illi

INCIPIT EVAN

GELIVM SECVN

DVM MATTHEVM

LIBER GENERATIONIS
IHV XPI FILII DAVID, FILII
ABRAHAM. ABRAHAM
genuit ISAAC; Isaac autem genuit iacob. Iacob
autem genuit iudam & fratres eius. Iudas autem
genuit phares & zarā de thamar. Phares autem
genuit esron, Esron autem genuit aram.
Aram autem genuit aminadab, Aminadab autem
genuit naasson. Naasson autem genuit salmon,
Salmon autem genuit booz de rachab. Booz autē
genuit obed ex ruth, Obed autem genuit iesse.
Iesse autem genuit dauid regem, Dauid autē rex
genuit salomonem ex ea que fuit urie. Salomon
autem genuit roboam, Roboam autem genuit
abia. Abia autem genuit asa, Asa autem genu
it iosaphat. Iosaphat autem genuit ioram, Ioram
autem genuit oziam. Ozias autem genuit ioathā,
Ioatham autem genuit achaz. Achaz autem
genuit ezechiam, Ezechias autem genuit manassen.

Paderborn, Kb. Ak., Hx 21a

Manasses autem · genuit amon, Amon autē genuit
Iosias autem · genuit iechoniam & fratres eius in
migrationem babylonis, & post transmigrationem
babylonis iechonias genuit salathiel · Salathiel
autem · genuit zorobabel, Zorobabel autem ·
genuit abiud · Abiud autem · genuit eliachim,
Eliachim autem · genuit azor · Azor autem · genuit
sadoc, Sadoc autem · genuit achim · Achim autē
genuit eliud, Eliud autem · genuit eleazar · Eleazar
autem · genuit mathan, Mathan autem · genuit
iacob · Iacob autem · genuit ioseph uirum mariæ,
de qua natus est ihs qui uocatur xps ·

Omnes ergo generationes ab abraham usque ad dauid
generationes quattuor decim · Et à dauid usque ad
transmigrationem babylonis, generationes quattuor
decim · Et à transmigratione babylonis usq; ad xpm,
generationes quattuor decim

IXPI AUTEM GENERATIO SIC ERAT

Cum esset desponsata mater eius Maria Ioseph antē
quam conuenirent inuenta est in utero habens de spō
Ioseph autem uir eius cum esset iustus & nolle eam
traducere uoluit occulte dimittere eam · Hæc autē
eo cogitante ecce angelus dni in somnis apparuit
dicens, Ioseph fili dauid noli timere accipere Mariā
coniugem tuam · Quod enim in ea natum est de spō

Paderborn Bb. Abt. Hex 21a

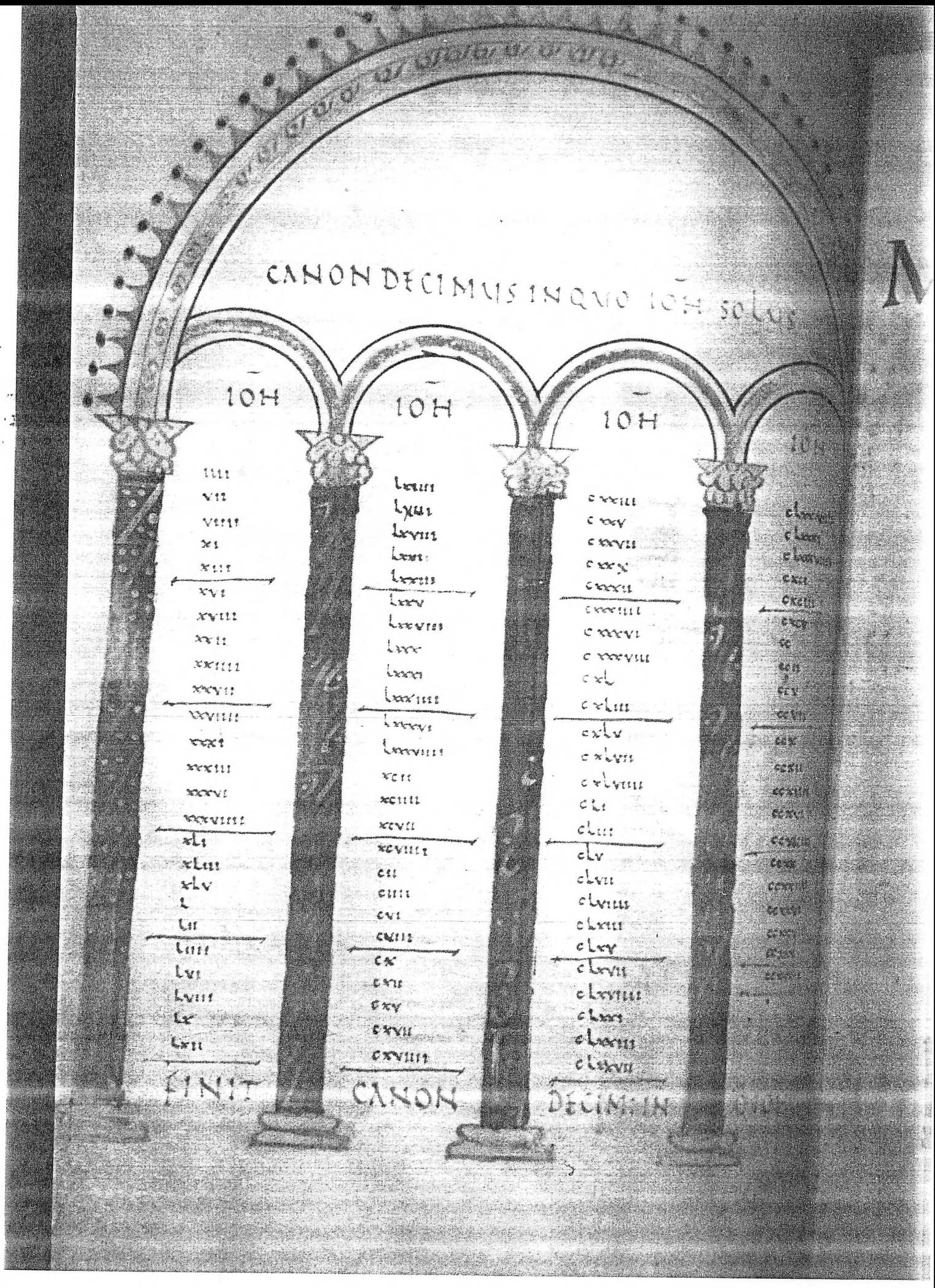

Paderborn Ub. Ak. Hx 21a

·quaefecit herodes · adiecit & hoc supra omnia · & inclusit iohannem in carcerem ·

FACTUM EST autem cum baptizaretur omnis populus & ihū baptizato · & orante apertum est caelum · & descendit spūs scī corporali specie sicut columba in ipsum · & uox de caelo facta est · tu es filius meus dilectus in te conplacuit mihi ·

ET ipse ihs erat incipiens quasi annorum triginta · ut putabatur filius ioseph ·

QUI FUIT	heli	qui fuit	iohannis
qui fuit	matthat	qui fuit	resa
qui fuit	leui	qui fuit	zorobabel
qui fuit	melchi	qui fuit	salathiel
qui fuit	iannie	qui fuit	neri
qui fuit	ioseph	qui fuit	melchi
qui fuit	matthathiae	qui fuit	eddi
qui fuit	amos	qui fuit	chosan
qui fuit	naum	qui fuit	helmadan
qui fuit	esli	qui fuit	her
qui fuit	naggae	qui fuit	iesu
qui fuit	maath	qui fuit	eliezer
qui fuit	matthathiae	qui fuit	iorim
qui fuit	semei	qui fuit	matthat
qui fuit	ioseth	qui fuit	leui
qui fuit	ioda	qui fuit	simeon

qui fuit	iuda	qui fuit	abrahae
qui fuit	ioseph	qui fuit	thare
qui fuit	iona	qui fuit	nachor
qui fuit	eliacim	qui fuit	seruch
qui fuit	melea	qui fuit	ragau
qui fuit	menna	qui fuit	phalech
qui fuit	mattatha	qui fuit	eber
qui fuit	nathan	qui fuit	sale
qui fuit	roboam	qui fuit	cainan
qui fuit	salomō	qui fuit	arfaxat
qui fuit	dauid	qui fuit	sem
qui fuit	iesse	qui fuit	noe
qui fuit	obed	qui fuit	lamech
qui fuit	booz	qui fuit	mathusalae
qui fuit	salmon	qui fuit	enoch
qui fuit	naasson	qui fuit	iared
qui fuit	aminadab	qui fuit	maleleel
qui fuit	aram	qui fuit	cainan
qui fuit	esrom	qui fuit	enos
qui fuit	phares	qui fuit	seth
qui fuit	iudae	qui fuit	adam
qui fuit	iacob	qui fuit	di
qui fuit	isaac		

IPSE AUTEM PLENUS SPUSCO
regressus est iordane & agebatur inspū in deserto die
bus quadraginta & temptabatur adiabolo ·

Paderborn Ms. Ae. Hex 21a

quae fecit hero des · adiecit & hoc supra omnia · & in
clusit iohannem in carcerem ;

Factum est autem cum baptizaretur omnis populus &
ihū baptizato · & orante apertum est caelum · & descen
dit spūs sēs corporali specie sicut columba in ipsum · &
uox de caelo facta est · tu es filius meus dilectus in te con
placuit mihi ·

Et ipse ihs erat incipiens quasi annorum triginta · ut
putabatur filius ioseph ·

Qui fuit	heli	qui fuit	iohanna
qui fuit	matthat	qui fuit	resa
qui fuit	leui	qui fuit	zorobabel
qui fuit	melchi	qui fuit	salathiel
qui fuit	ianne	qui fuit	neri
qui fuit	ioseph	qui fuit	melchi
qui fuit	matthathiae	qui fuit	addi
qui fuit	amos	qui fuit	chosan
qui fuit	naum	qui fuit	helmidan
qui fuit	esli	qui fuit	her
qui fuit	naggę	qui fuit	iesu
qui fuit	maath	qui fuit	eliezer
qui fuit	matthathiae	qui fuit	iorim
qui fuit	semei	qui fuit	matthad
qui fuit	ioseth	qui fuit	leui
qui fuit	ioda	qui fuit	simeon

qui fuit	iuda	qui fuit	abrahae
qui fuit	ioseph	qui fuit	thare
qui fuit	iona	qui fuit	nachor
qui fuit	eliacin	qui fuit	seruch
qui fuit	melea	qui fuit	ragau
qui fuit	menna	qui fuit	phalech
qui fuit	mattatha	qui fuit	eber
qui fuit	nathan	qui fuit	sale
qui fuit	ozboam	qui fuit	cainan
qui fuit	salomō	qui fuit	arfaxat
qui fuit	dauid	qui fuit	sem
qui fuit	iesse	qui fuit	noe
qui fuit	obed	qui fuit	lamech
qui fuit	booz	qui fuit	mathusalae
qui fuit	salmon	qui fuit	enoch
qui fuit	naason	qui fuit	iared
qui fuit	aminadab	qui fuit	maleleel
qui fuit	aram	qui fuit	cainan
qui fuit	esrom	qui fuit	enos
qui fuit	phares	qui fuit	seth
qui fuit	iudae	qui fuit	adam
qui fuit	iacob	qui fuit	di
qui fuit	isaac		

Ihs autem plenus spūsco
regressus est iordane & agebatur inspū in deserto die
bus quadraginta & temptabatur a diabolo ·

Paderborn, Erzb. Ak. Bibl., Ms Hex 21a

Liturgica Paderbornensia (1984) S. 31 Abb. 13 A

p. 31 Abb. 13 B: 2 Seiten Kamintafeln

p. 30 Nr. 13 Text zu Ms Hist 21a (unbedeutend; ca. 840)

flebitis uos: mundus autem gaudebit; uos autem contristabimi
ni: sed tristitia ura uertetur in gaudium; Mulier cu parit
tristitiam habet: quia uenit hora eius; Cum aute pepererit
puerum: iam non meminit pressurae propter gaudium:
quia natus est homo in mundum; Et uos igitur: nunc qui
dem tristitiam habetis; Iterum autem uidebo uos: & gau
debit cor uestrum; & gaudium urm nemo tollet a uobis;
& in illo die me non rogabitis quicquam.

10 cl
iiii
ccxvi
cxxv

Amen amen dico uobis: si quid petieritis patrem in nomine meo:
dabit uobis; Usque modo non petistis quicquam in nomi
ne meo; Petite & accipietis: ut gaudium urm sit plenum;

10 cl i
X
sol

Haec in prouerbiis locutus sum uobis; Uenit hora: cum iam
non in prouerbiis loquar uobis: sed palam de patre adnun
tiabo uobis; Illo die in nomine meo petetis: & non dico uob
quia ego rogabo patrem de uobis; Ipse enim pater amat
uos: quia uos me amatis: & credidistis quia ego a do exiui
Exiui a patre: & ueni in mundum; Iterum relinquo mundu:
& uado ad patrem; Dicunt ei discipuli eius; Ecce nunc pa
lam loqueris: & prouerbium nullum dicis; Nunc scimus:
quia scis omnia: & non opus est tibi: ut quis te interroget:
In hoc credimus: quia a do existi.

XIII Haec locutus est ihs: & sublenatis oculis in caelum dixit Pater uenit hora
clarifica filium tuum ut filius tuus clarificet te Sicut
dedisti ei potestatem omnis carnis: ut omne quod dedisti

ondreasihs: modo credi
ecce uenit hora & iam
et: ut dispergamini
quisq; in propria: &
solum relinquatis:
on sum solus: quia
er mecum est:
ec locutus sum uob
in me pacem habea
in mundo pressu
habebitis: sed con
te: ego uici mundu.

Padua. Ub. Ms. 2.a.x 2.a.: f. 168v

Радивоје Ив. Ак. 1Н-х 21а

ESD III P TEOPH scd mār · cap̄ · lxiii · Cum descendisset ih̄s de
monte secutae sunt eū · usq; & sanatus est puer ex illa hora ·
Fr̄ · iiii · scd mār · cap̄ · xxv · Intrauit ih̄s in synagogam · usq; &
restituta est manus illius ·
Fr̄ · vi · scd luc̄ · cap̄ · xxxiii · Cum eēt ih̄s in una ciuitatum · usq; ab
infirmitatib: suis ·
Sabb scd mr̄ · cap̄ · xxvi · Coepit ih̄s docere ad mare · usq: quiha
bē aures audiendi audiat
Die xviii · mēns sup̄ script̄ · nt̄ scae priscae scd mt̄ · cap̄ · cxl · simile
regn̄ caelorum thesauro abscondito in agro · usq; noua & uetera ·
Die xx · mēns sup̄ scrip̄ · nt̄ sci sebastiani scd luc̄ · cap̄ · xlv · descendens
ih̄s de monte stetit in loco campestri · usq: merces tua multa in caelo ·
Die sup̄ scrip̄ nt̄ sci fabiani scd mt̄ · cap̄ · cclxiii · dixit ih̄s discipl̄s · vigi
late quia nescitis diem · usq: sup̄ oīa bona sua constituet eum
ESD IIII scd mt̄ · cap̄ · lxviiii · Ascendente ih̄u in naucula ·
usq; uenti & mare oboediunt ei ·
Die · xxi · m̄ sup̄ scrip̄ passio scae agnae scd mt̄ · cap̄ · cclxviii · dix
ih̄s discipl̄s · simile est regn̄ caelorum decem uirginibus · usq;
quia nescitis diem neq; horam ·
Fr̄ · iiii · scd mt̄ · cap̄ · lxxiiii · loquente ih̄u adturbas · usq:
munuersam terram illam ·
Die · xxii · m̄ sup̄ scrip̄ · nt̄ sci uincentii scd ioh̄ · cap̄ · ciiii · dix̄it ih̄s
discipl̄s · nisi granū frumenti · usq: pater meus quum colitis ·
Fr̄ · vi · scd mār · cap̄ xli · Dicebat ih̄s discipl̄s & turbis · ui de si quid
audiatis · usq: discipulis suis disserebat oīa

Padeborn. U.B. Hex 21a. f. 177a

Padutowa EG. Ak. Hex 21a

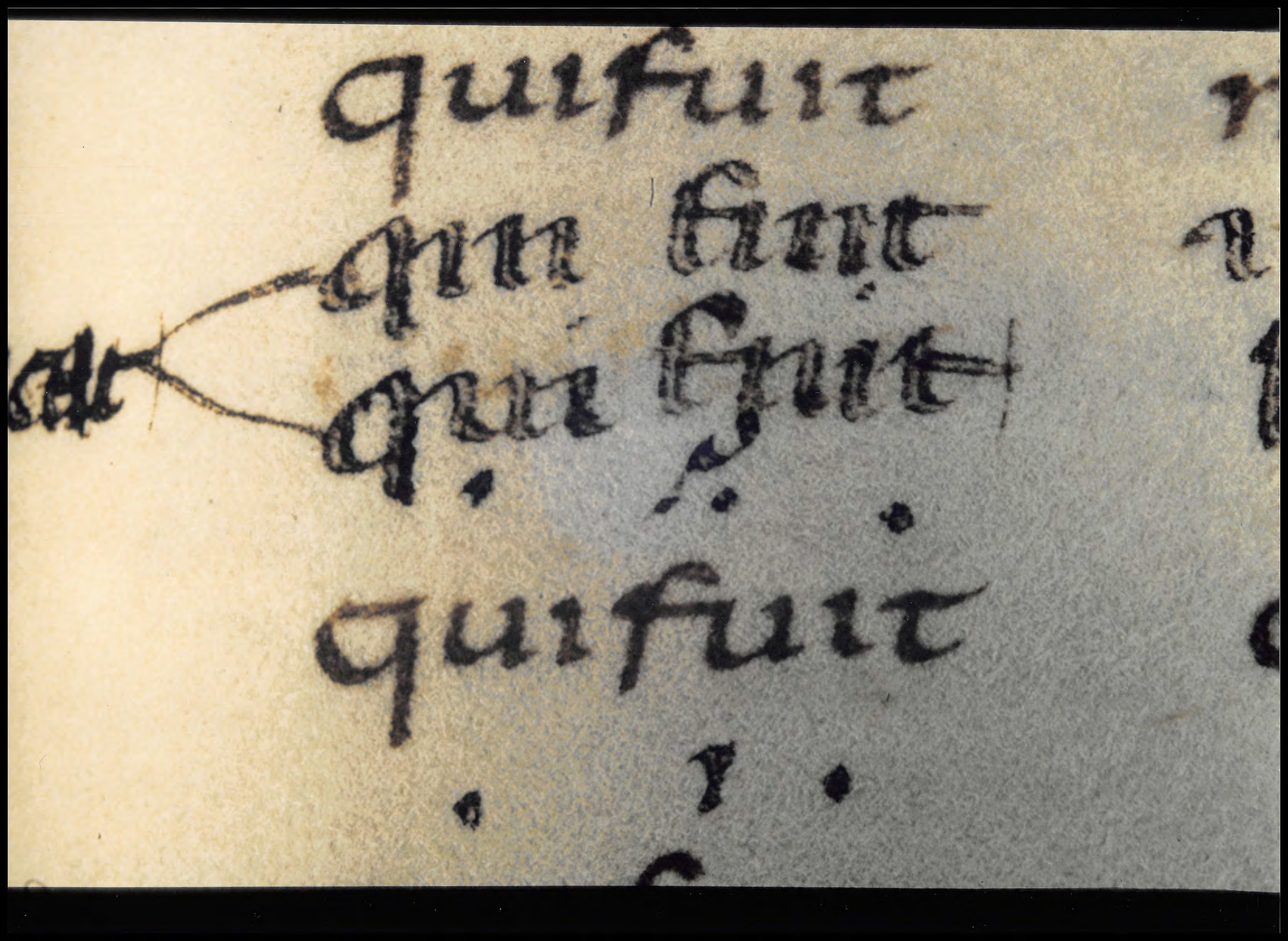

Padua Rb. Ab. Hrx 21a

5 aqt

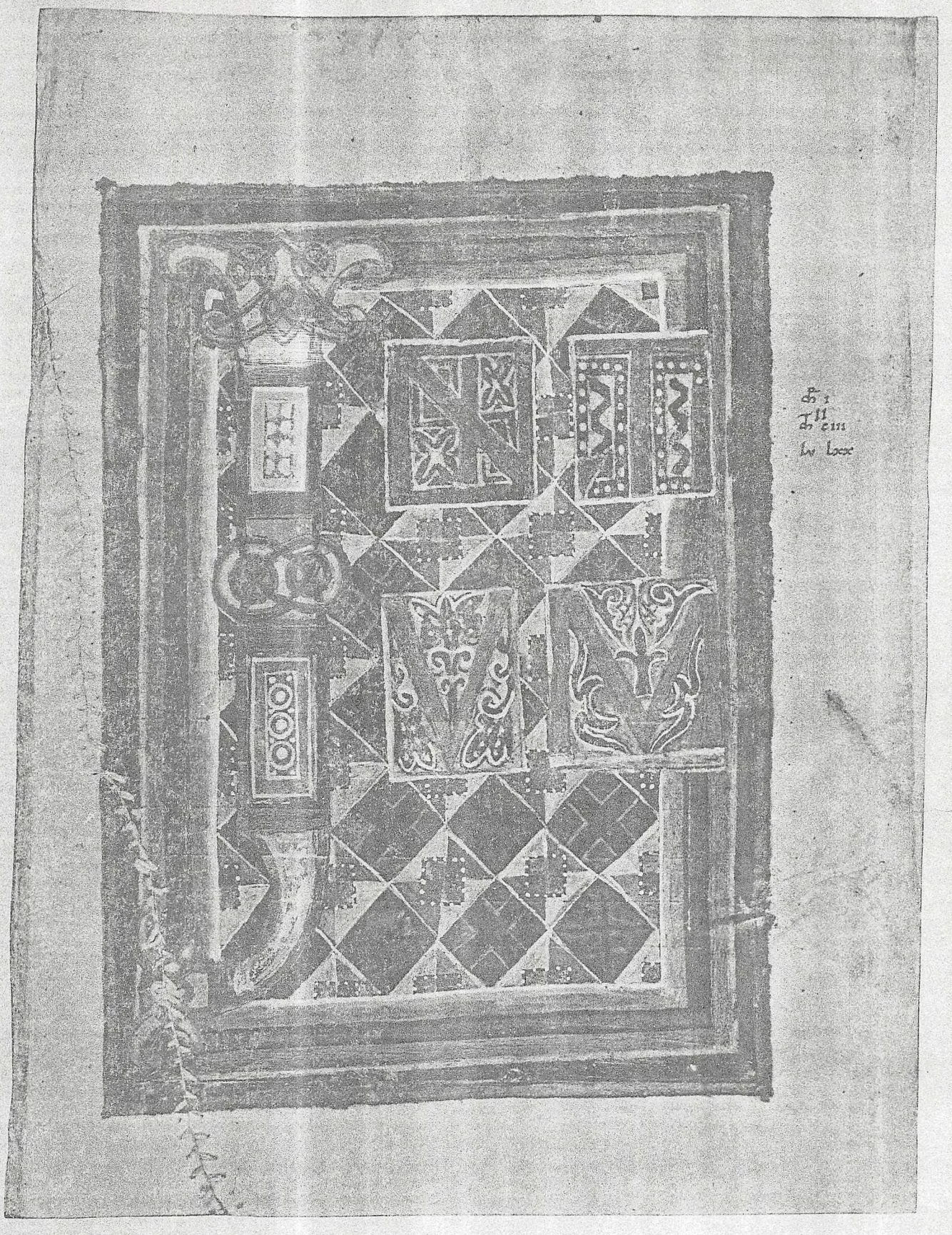

= Arneth, Thes. pal.
Ser. 3. Lief. 17, Taf. 7a)

PADERBORN, ERZBISCHÖFLICHES MUSEU

Ms. Hux. 8, fol. 82r

b)

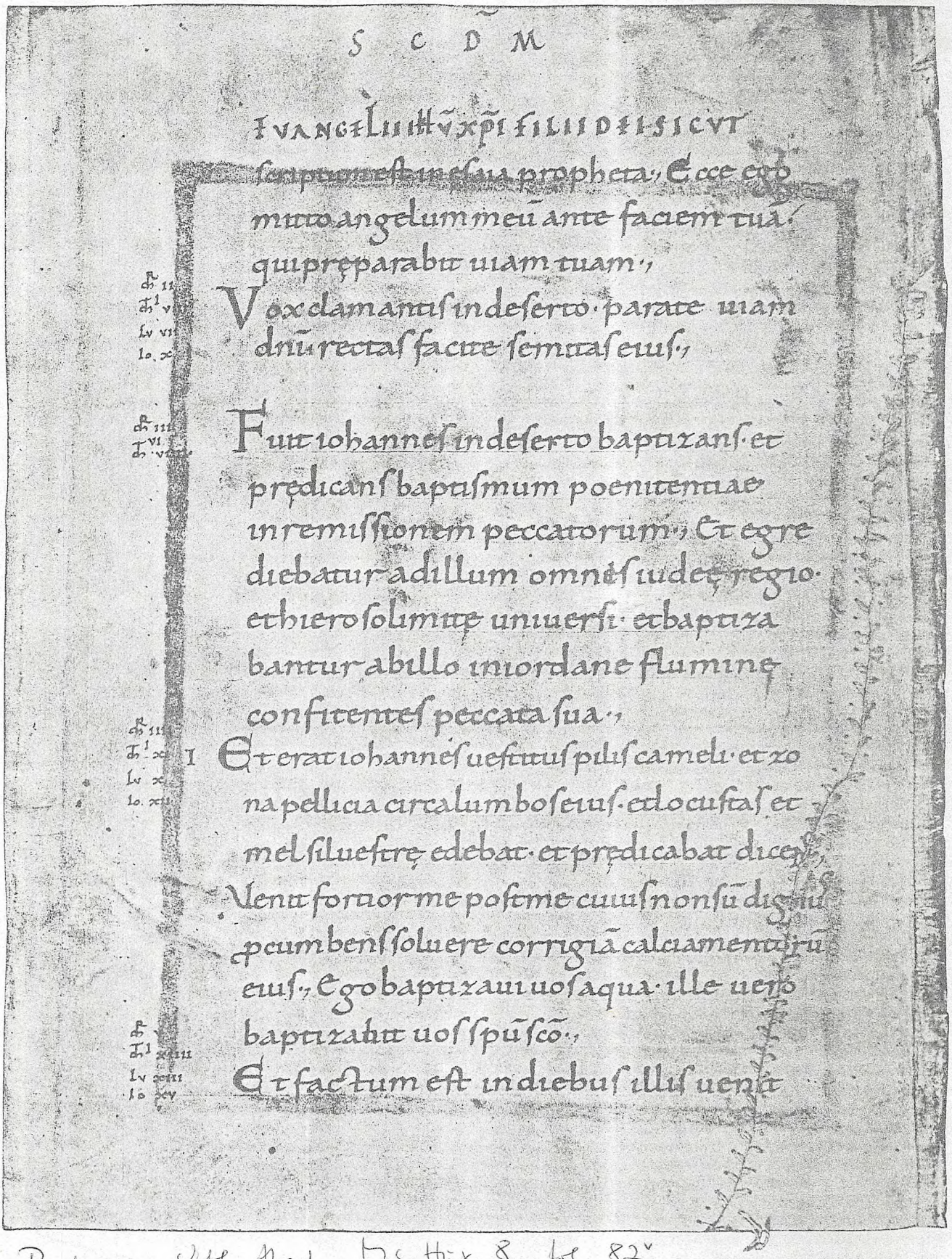

S C D M

IVANGELIVM IHV XPI FILII DEI SICVT
scriptum est in esaia propheta. Ecce ego
mitto angelum meu ante faciem tuã
qui pręparabit uiam tuam.
Vox clamantis in deserto. parate uiam
dnũ rectas facite semitas eius.

Fuit iohannes in deserto baptizans. et
prędicans baptismum poenitentiae
in remissionem peccatorum. Et egre
diebatur ad illum omnes iudeę regio.
et hierosolimitę uniuersi. et baptiza
bantur a illo in iordane flumine
confitentes peccata sua.
Et erat iohannes uestitus pilis cameli. et zo
na pellicia circa lumbos eius. et locusta et
mel siluestre edebat. et prędicabat dicens.
Venit fortior me post me cuius non sũ dignus
procumbens soluere corrigiã calciamenti eius. Ego baptizaui uos aqua. ille uero
baptizabit uos spũ sco.
Et factum est in diebus illis uenit

Padova, Bibl. Akad., Ms. Hex. 8, fol. 82v

= Amiens, Bibl. mun., Ms. 3. Lief. 17, Taf. 46

INITV
SCIEVGL
SCND
MATH

Paderborn, Diözesanmuseum
Evangelist Matthäus, Initiumseite, um 1000
Evangeliar aus Kloster Corvey

Aufnahme Michael Jeiter, Aachen
F 457 Deutscher Kunstverlag, Müchen Berlin

b)

xlv De refectorio. ſ sonus.
xlvi De ſuſcipiendis cū ꝓceſſione ꝑ
xlvii De oſtiario. id' cuſtode hoſpitū.
xlviii De elemoſinario. ſ maria audiūſ.
xlviiii De his q̄ curſū regulare ad ſcām
l De capellano. s. marie.
li De infirmario ſiue infirmis.
lii Quo ordine infirmo inlecto
iacenti curſus cantet.
liii Lr̄e de infirmario ſuae iſirmi.
liiii De famulis q̄ infirmis obſecuī.
lv De fr̄i quē nocturnis infirmitas t
in die occupauerit. ſiue de eo
q̄ de infirmitate cūualuerit.
lvi De unctione fr̄is egrotantis.
lvii De unctione dōni abbis.
lviii De fr̄e ad extrema uenientē. ꝛ de
ungulis circa eū agendis.
lviiii De eo dē cū obierit.
lx Quando ꝛ q̄m̄ ſepeliat. ſ endꝫ
lxi De eo q̄ in aliq̄ cellaꝝ nr̄aꝝ obierit.
lxii Q̄d fiat in cellis nr̄is ꝑ eo q̄ apud
nos t alibi obierit. ſ claustrū obierit.
lxiii De eo q̄ ſubita morte q̄d abſit eī.
lxiiii De duob; t tb; forte parū ſepeli
lxv De abbe abbe uita mutante.
lxvi De fr̄e q̄ in xl. obierit ꝛ i lect' ſui
ē ſepeliendus.
lxvii De eo q̄ ſepeliendus ē in aliq̄ die
illoꝝ tm̄ q̄ paſcha añ cederit.
lxviii De eo q̄ ſepeliend' ē in rogationib;
lxviiii De eo q̄ ſepel' ē q̄ndo radere debem'
lxx Qualē breues mittende ſint.
lxxi Q̄d ſine dilatione agendū ē offi
cū defunctoꝝ ſupueniente
breui ꝑ fr̄e nr̄o. ſ functus.
lxxii De familiaribꝫ nr̄is uiuis ꝛ de
lxxiii De oīb; fidelib; defunctis. ℞ Deus cui omnia

De electione specialiter dōni abbis

Lectio

Dōni abbatis hoc habet quasi legitimū ſempiternum. q̄d ad eā nullius mortaliū int' eē ſolē preter eos ſolos qui fr̄ ecclē nr̄e pfeſſ. Ergo in p̄mis reſpſa ſedulis omniū fr̄um precib; ſtudioſiſſime dō cōmendat'. ac deinde coadunato ſenioꝝ. conſilio. de ipſa electione tractatur. & quomodo ſedm̄ dm̄ fieri poſſit tota intentione ꝓcurrit. Cū aut' ad actionē ipſius electionis uentū fuerit. p̄mo totus cuent' ſe in ipſo capitulo proſternit. & de canticis. xv. graduū. vii. prima decantat. ſequente oratione dīca. Et ipſe por alius ad huc ꝓſtratus ſe leuans. p̄mittit. ℣ Oſtende nobis dne. m. r. hanc dicit oī. Aſſumus dne ſce ſpe. aſſumus quidem peccati in̄ manitate detenti. ſed in nomine tuo ſpecialiter aggregati. uenu ad nos. & eſto nobiscū. & dignare illabi in cordibus nr̄is. doce nos quid agamus. quo gradiamur. & oſtende q̄d efficere debeam⁹. ut te auxiliante t in oīb; placere ualeamus. Eſto ſalus & ſuggeſtor. & effector iudiciꝝ nr̄oꝝ. qui ſolus cū deo patre & eius filio nomen poſſides glorioſuo. ℣ Non nos patiaris peruersatores eſſe iuſticie. qui ſūmam diligis equitatē. ut

ERZBISCHÖFL. AKADEM. BIBLIOTHEK, MS. HUX. 25, S. 100.

Chart, Mon. pal. Sa. 3, Lief. 17, Taf. 8 (= 648)

b)

xlv De refectorio. ſ sonus. lxxiii De oīb; fidelib; defunctis. ſ exeuē carnaria.
xlvi De ſuſcipiendis eū ꝓceſſione ꝑ
xlvii De oſtiario. id' cuſtode hoſpicu.
xlviii De elemoſinario. ſ maria audiuſ.
xlviii De hīs q̄ curſu regulare ad ſcām.
l De capellano. ſ. oaxie.
li De infirmario ſiue infirmis.
lii Quo ordine infirmo infecto iacenti curſus cantet.
liii l. rē de infirmario ſiue infirmi.
liiii De famulis q̄ infirmis obſecuīt.
lv De frī quē nocturn infirmitas t in die occupauerit: ſiue de eo q̄ de infirmitate euaſerit.
lvi De unctione frīs egrotantis.
lvii De unctione dōni abbis.
lviii De fr̄e ad extrema uenientē. ꝙ de ritibus circa eū agendis.
lviiii De eodē cū obierit.
lx Quando ꝙ q̄n ſepeliat. ſ endē.
lxi De eo q̄ in aliq̄ cella nr̄a obierit.
lxii Q̄d fiat in cellis nr̄is ꝑ eo q̄ apud nos t alibi obierit. ſ clauſtrū obierit.
lxiii De eo q̄ ſubita morte q̄d abſit eī
lxiiii De duob; t̄r̄is; forte parū ſepeli
lxv De abbe abbe unā migrante.
lxvi De frē q̄ in cl̄o obierit ꝙ i lect̄o ē ſepeliendus.
lxvii De eo q̄ ſepeliendus ē in aliq̄ die illoꝝ tru q̄ paſcha añ cedat.
lxviii De eo q̄ ſepeliend ē in rogationib;
lxviii De eo q̄ ſepel ē q̄ndo radere debem
lxx Qualit̄ breues mittende ſint.
lxxi Q̄d ſine dilatione agendū ē offi. cū defuncto ſupueniente breui ꝑ frē nr̄m. ſ functus.
lxxii De familiarib; nr̄is uiuis ꝑ de

LECTIO

Dōni abbatis hoc habet quasi legitimū ſempiternum. q̄d ad eā nullus mortaliū int̄ eē ſolet̄ preter eos ſolos qui ſt̄ eccl̄e nr̄e ꝑſeſſi. Ergo in p̄mis reſipſa ſedulis omniū frūm precib; ſtudioſiſſime dō cōmendat̄. ac deinde coadunato ſenioꝝ. conſilio. de ipſa electione tractatur. & quomodo ſecd̄m d̄m fieri poſſit tota intentione ꝑquirit̄. Cū aut̄ ad actionē ipſius electionis uentū fuerit. p̄mo totus cuent̄ ſe in ipſo capitulo ꝑſternit. & de canticis. xv. graduū. vii. prima decantat̄. ſequente oratione. d̄nica. Et ipſe ꝑ alios ad huc ꝑſtratus ſe leuans. p̄miſſo v̄. Oſtende nobis d̄ne. m. t. hanc dicit̄. Aſſumus d̄ne ſcē ſp̄e. aſſumus quidem peccati in̄ immanitate detenti. ſed in nomine tuo ſpecialiter aggregati. ueni ad nos. & eſto nobiſcū. & dignare illabi in cordibus nr̄is. doce nos quid agamus. quo gradiamur. & oſtende. q̄d efficere debeam⁹. ut te auxiliante. t in oīb; placere ualeamus. Eſto ſalus & ſuggeſtor. & effector iudiciꝝ nr̄oꝝ. qui ſolus cū deo patre. & eius filio nomen poſſides glorioſum. Non nos patiaris peruersatores eſſe iuſticie. qui ſummam diligis equitatē. ut

Paderborn

N, ERZBISCHÖFL. AKADEM. BIBLIOTHEK, MS. HUX. 25, S. 100.

Chorst, Mon. pal., Ser. 3, Lief. 17, T. 8

xlv De refectorio. [...] sonis. lxxiii De omnibus fidelibus defunctis. [...]

xlvi De suscipiendis cum processione [...]

xlvii De ostiario. id est custode hospitum.

xlviii De elemosinario et matricularis [...]

xlviiii De his qui cursu regulari ad actio[nem] [...]

l De capellano [...]

li De infirmario siue infirmis.

lii Quo ordine infirmo in lecto iacenti cursus cantetur.

liii Item de infirmario siue infirmis.

liiii De famulis qui infirmis obsecuntur.

lv De fratre quem nocturna infirmitas [...] inde occupauerit. siue de eo qui de infirmitate conualuerit.

lvi De unctione fratris egrotantis.

lvii De unctione domni abbatis.

lviii De fratre ad extrema ueniente. et de singulis circa eum agendis.

lviiii De eodem cum obierit.

lx Quando et quomodo sepeliatur. [...] endis

lxi De eo qui in aliqua cellarum nostrarum obierit.

lxii [...] in cellis nostris pro eo qui apud nos uel alibi obierit. [...] claustrum obierit.

lxiii De eo qui subita morte quod absit exit

lxiiii De duobus uel tribus forte pariter sepeli[endis]

lxv De abbate ab hac uita migrante.

lxvi De fratre qui in [...] obierit et in lecto [...] est sepeliendus.

lxvii De eo qui sepeliendus est in aliquo die illorum trium qui pascha antecedunt.

lxviii De eo qui sepeliendus est in rogationibus.

lxviiii De eo qui sepelitur et quando sedere debemus.

lxx Quales breues mittendi sint.

lxxi Quod sine dilatione agendum est offi[cium] defunctorum superuenientem breuium pro fratre nostro. [...] functis.

lxxii De familiaribus nostris [...]

I.

[...]

De electione [...]

[...] electione domni abbatis

LECTIO

Domnum abbatis uocabulo [...] habet quasi legitimum semper [...] quod ad eam nullus mortalium intrare solet preter eos solos qui sunt ecclesie nostre professi. Ergo in primis res ipsa sedulis omnium fratrum precibus studiosissime deo commendatur. ac deinde coadunato seniorum consilio. de ipsa electione tractatur. et quomodo secundum deum fieri possit tota intentione perquiritur. Cum autem ad actionem ipsius electionis uentum fuerit. primo totus conuentus se in ipso capitulo prosternit. et decantatis xv. gradibus. vii. primo decantatur sequente oratione dominica. Et ipse prior aliis adhuc prostratis se leuans premisso v̄ Ostende nobis domine m. t. [...] dicit orationem. Adsumus domine sancte spiritus. adsumus quidem peccati in [...] detenti. sed in nomine tuo specialiter aggregati. ueni ad nos et esto nobiscum. et dignare illabi in cordibus nostris. doce nos quid agamus. quo gradiamur. et ostende quid efficere debeamus. ut te auxiliante tibi in omnibus placere ualeamus. Esto salus et suggestor et effector iudiciorum nostrorum. qui solus cum deo patre et eius filio nomen possides gloriosum. Non nos patiaris perturbatores esse iusti[tie] [...] qui summam diligis [...] ut in sinistrum nos non ignorantia trahat. non fauor inflectat. non acceptio muneris uel persone amor corrumpat. sed iunge nos tibi ueraciter solius tue gratie dono ut simus inte unum. et in nullo deuiemus a uero. quatinus in nomine tuo collecti sic in cunctis teneamus cum moderamine pietatis iusticiam. ut et hic a te in nullo dissentiat sententia nostra. et in futuro pro bene gestis consequamur premia eterna. Qui solus cum deo patre et eius filio uiuis et gloriaris deus per omnia secula seculorum. Respondetur tantum amen ab omnibus. Quos iterum considentes prior compellat. suadens ut de presentia diuine gratie nequaquam dubitent. Loquitur etiam non nulla cause et tempori consentanea. Inter hec siue ipse prior. siue alius senior cuius animam timor dei possideat monetur et rogatur a ceteris maioribus ut primus edicat. quid de gerenda electione sentiat. Si de eo quem primum nominauerit. pars aliqua fratrum dissenserit. in sequentem uel si opus fuerit usque in tercium diem differtur. et interim ieiuniis. orationibus. et elemosinis instantius super hoc dei misericordia inuocatur. Tandem uero secundum regulam sancti BENEDICTI electo abbate. in ipso capitulo inponit prior antiphonam. Confirma hoc deus. Cantatur psalmus. Exurgat tonaliter. et sic deducitur in ecclesiam. Ibi iacet prostratus ad gradum donec finiatur psalmus et antiphona. cum oratione dominica. dictoque v̄ Et ueniat super nos m. t. d. Salutem cum oratione. Actiones nostras. surgit. accedit ad principale altare. et accipit inde per se pastorale baculum. statuitur in loco domni abbatis. imponit hymnum Te deum laudamus. et consequenter incipit custos pulsare ad classicum. Eadem etiam hora ad secundum predicti hymni uersum singuli fratres ueniam petentes incipiunt eum osculari. Quo facto. cum eo ipso reuertuntur ad capitulum. omnesque obedientiarii monasterii ponunt claues suas ad pedes eius. et ipse percipit eisdem ut recipiant eas. Postea cum proxime oportunum fuerit. inuitatur episcopus ad benedicendum eum. His breuiter prelibatis de electione domni abbatis. dicatur quod sine personali acceptione generaliter pertinet ad ordinem nostrum. et ad illum quicumque officio functus fuerit abbatis. De generali officio domni abbatis.

II.

Domno abbati in omni loco ut dignum est singularis reuerentia defertur. Primum in ecclesia quamdiu scilla pulsatur ante nocturnos. super mitam sedilis sui [...] habet quiescit. fratribus tamen interim solito more inclinantibus. Si autem procumbendo oratur. ipse infra predictum spacium super formam iacet. et tres orationes ibidem facit. Nullus in choro iuxta eum in sedili proximo stat. nisi abbas aliquis. quibus libet tamen prope illum stantibus locum uicissim sedendi dat. Quotiens antiphona imposita inclinat. omnis qui cum eo inclinant. inclinant etiam quando ueniam petit pro hoc si fallit in uerbo aliquo. Si aliquando cum lectori benedictio danda est dormitat. qui ei proximi sedet honeste excitat. Quamdiu est in conuentu semper

surgit iunct⁹ his q̄ in minori choro orant. expectat donec tres or̄.
finiant. & tē a p̄ore licentia accepta p̄ quā ut dictū ē in infirmaria
biberit. decocto usq; mane ibi remanebit. Si v̄ usq; p̄ noct̄ nosse a
potu cessare uelit tē cū licentia ardore sitis exercendi. matutinō
cū his q̄ in ea hora in lecto iacentib; infirmi⁹ cantaſ. t sit ale sī assi.
& si ē lit⁹ p se cantare debet. si illit⁹ neminē rogat. ut hossibi
cantet. Quilibet aū q̄ huī⁹ disciplinę & cuersationis uir tē uult
q̄ntū in se ē sūmope p̄cauere habet. ne talis necessitas illū aliq̄ndo
p̄grauet. Hęc pauca ut memorię occurrerē de multis dicta sē.
quib; oīs nouitij si fieri potē p̄ us sē instruendi quā collegio nr̄o
societ̄. Qua lege se nouum habeam. ait electionē cū fine capituſ sē
VANDO dōno abbā nouicios ad monachicū ordinē promouere
placuerit p̄ us a magistro eor̄ admonit̄ facit inde mentionē in caplō.
& fit sup eodē duo benedictionē sē accepturi. tē magist⁹ ussus eos
adducere aufert ab eis captiua. Postq̄ introducti uenia p̄cepto eam
dē petitionē repetunt quā in p̄mordio susceptionis suę fecerē sodē
m̄ agitē si aliquandiu ablatus captiuſ in cella sua s̄ cōmoraturi. ac de
incepſ q̄ndecī dieb; t mīn⁹ si abbā uidet a cuentu separati. ibidē ma
neant. excepto qd in minori choro diuino opi imīsunt. Nā in his dieb;
n̄ solū dormiunt in p̄dicta cella sua. & ea ibi lectioni uacant. & co
medē. In eisdē q̄q; dieb; ad pacē & ad cōmunionē n̄ accedunt. neq;
offerē. Cotidie matutinali missa audita. in caplm frūm uenunt.
ibiq; sup scānū & scabellū. quę sunt in decta parte. ppe osti sedent
nullo sē mīmiscente n̄ solo illo; magistro. Ibi q̄q; sedent usq; dū sen
tentia regulę lecta sit. & exposita. siue ut in festis dieb; solet. lectę
euangelica. Et aū p̄ sermonē dōnus abba dixerit. loq̄mini de ordine
stati ante & retro facientes p̄cedentē magistrū sequunt̄ in cellā suā.
ut ibi soleat mīcos caplm habeat. In q̄ ea siq̄d tale cōmisert̄ a uidi
cali sententia īmunes n̄ erunt. & ppt̄ hoc magist⁹ aliquē p̄cessionis
ecclāſ frēm ibi habet secū. q̄n eis iudicū faciat. nisi forte alia nuncio
hoc inungat. Quando cuent⁹ p̄ matutinos & uesp⁹ p̄cessionē faē
ad s. mariā ipsi ultimi sequunt̄ & ecclām n̄ intrant. s̄ exeunt̄ foraſ
in caplō cuentū expectant. & tē p̄p̄ accedentes stant p ordinem
inclinati. adunctō magistro usq; dū oīs transierint. Quando
aū sē pransuri. ante cuentū exeunt de ecclā & locis manib; ad
Lauatoriū suū p̄gunt ad cp̄ndā. ut singuli fabas suas apportent
Ad generale q̄q; apportandū. & ad pulmentum coc surgunt

quot op̄ fuerit & ille uoluerit. q̄n in loco ceilen
eis ē obseruandū ut pulsationē scille sue ita cō
ni coq̄quent ut n̄ p̄ us incipiant. s̄ tam cituſ si
nē aū un⁹ eor̄ librū accipit & tamdiu legit q̄u
sidens ad scillā cessare iubet. Qui cū cessauerit in andu
fectionis iterū surgit & parū legit. & cū tu aut
aut aliusq; modis p̄ ut possit eam imitant̄ discip
fectorio habeam. S̄, & hoc ē ei scuendū qd p̄ refec
bent finire absq; psalmo uersū sic. ut prius ad l
ueniant. q̄; cuem⁹ de refectorio exeat. Qui uid
refectorū. ubi p̄ singulas refectiones debent in
dinati ab hostio refectorii. usq; ad q̄dū dormit
fectorio exeunte simiuq; ante eos inclinatione
ipsi subsequunt̄ simul cantante⁹ psalmū quē p̄u
aū habent parte ire. magist⁹ eos debet p̄cedere.
ubiq; parte inclinare. Siquis eor̄ de ecclā ad cellā
n̄ p̄sumit n̄t uno socio secū assūpto. & si nox ē n̄ s
lationē frūm cuenium. Inde surgente cuentu. i
eodē loco ubi sederit usq; dū oīs p̄cessant. Quan
t infra collationē bibunt ipsi in cellā suā diuertu
Sane sic̄ sē nouissime ecclām intraturi. sic q̄q; p̄ asp
nouissimi sē exituri. Quanto tēpore sē spoliati
seonsā corā eis. sic nec in illis duab; noctib; p̄ nou
tionē. Numq̄ ad noctōs. neq; de complō si op̄ fuer
eis exire. s̄ un⁹ q̄ntē eos p̄or ē uidet cū latina cet
dieb; alius ad p̄cessionē exeuntib; ipsi in exitu ecclē i
dinati stant inclines donec p̄cessant frs. Interim d
posse albis t cappis licentē indui. sic & alii. Cui libe
monasteriū n̄ agitē intīmus. Ultimi p̄cedente m
stationē quę in uestibulo agenda ē. ipsi retro p̄ seni

Faciem subsistunt. De uerata benedictione
MNIBUS aū p̄dictis dieb; cū iam monastice uite
receptui p̄ p̄orē missā non ad caplm frūm. s̄ in c
euentum. ubiq; intīm expectant. donec eodē mag
gressio. & caplō aliq̄ntulū p̄cto dōn⁹ abba iubet eo
ibi resistant. Vementes aū & uemā petentes. tre
qd uelint. ita p̄strati respondent. sic in nuncio susce

g loquēdi p signa 10
se fr. levet ad Noctur. 22
ratione ante Nocturnos. 23
salmis ante Nocturnos. 24
rovenientibg ad Chorū. 26
ob Infirmitatē emanette 27.
ost Gloriā primj ps: Venit. 28
r. se habeat sub Horis. 30
inorj Choro, podagricis. 32
quiescendū post Matuin. 34
iscensa p excitatioē sondent. 35
Mane surgatur, et qd fiat 35
sedeat ad lectionem 35.
nfessionibg faciendis 36
ndo Vestes mutanda 38
ctura pro lotione 39
o et qndo Vestimēta lavāda
rimis. Non exeūdū ex hac
apitulo Culparū. 41

xx Qñdo chorus
xxi Quom frr
xxii De scriptoribg
xxiii De custode
xxiiii De portario
xxv De ebdomq
xxvi Quom ad sing
debent
xxvii
xxviii De hostis
xxviii De corporalib
xxix
xxx
xxxi De lavatorio
xxxii Qdunicunq fr
xxxiii De frē gestu
xxxiiii De vultu frm
xxxv
xxxvi
xxxvii De balneis frm
xxxviii Quando qm frr
xxxviii De cellario
xl De granario
xli De custode
xlii De decano
xliii De hortulano
xliiii De opere

Primo ꝯ ad nocturnos audito signo. illico se leuet. & pus quã eo
pterrũ deuenerit sedens in lecto induat cuculla. crura q negligen-
ter illa amictui quã leuerunt leuet. Ipsũ ꝙq lectũ ñ ita negligenter
[illegible] & honeste cooptoriũ désup extendendo & ponat. Capitale u
[illegible]. deinde frocũ induat. & si opus ẽ duos ſſr̃. pariter ſt.
[illegible] eũ somnu exerare ñ negligat. Nam si ñ exerant. abillo ꝺ
[illegible] orationi ñ mĩſuerint. mane ſtino illis ſolito more in ecclo ne-
[illegible]. ipse exã uenũ pcat. si interrogat ꝺs in primo dormitorio.
ad ipsũ debet facere. qñdo ſſr̃ meridiane meſſare. Neceſſitas ñ urgeat.
ñ exeat capello cooptus. In dormitorio aũ neq indat neq mutet ex
cepto p̃ cõplin. si sibi iubuerit hoc ſr̃. custodit. In memoria ingũ de
bet habere. ingradũ dormitorii spũcũ ñ picere. nihil [illegible]
ſtumus ſius inclaustro ponere. annq̃ tres oationes ſint [illegible]
aut antiphonariũ ñ inspicere. Inter pueros. & si illa in loco [illegible]
inter illũ muenẽ q̃ eũ latina ultim subsequat ſſr̃. in ecclia [illegible]
solet. pus tam longus manib⁹ si necesse habet. & si ad nutum [illegible]
debet. & quãdiu scilla pulsat. pcubens & si talis dies ẽ. [illegible]
uult exire. Loca aũ huiꝰ orationis unq̃q̃ fortuit. p tempore [illegible]
onis. Si ẽ nouus. siue ille sit monachus siue adhuc ñ ẽ ecclie [illegible]
ẽparet ad gradus. Abbas tam ultra gradũ spaciolũ relinq̃t. ꝙ [illegible]
chori parte eat. da q̃ posteriora chori debent occupare. p [illegible]
chor. solent uitare. Si ẽ inuenit eũ suo custode in forma [illegible]
p̃ueniat ad suũ ꝓpordine suo cui alius frib⁹. Et unq̃q̃ ex q̃ in
formis solent orare. ñ solũ in isto sed in alio tẽpore si ullo ꝑ possit de
bet obseruare. in chori parte eum ipse deputat ẽ oratione facere.
Quos aũt ordo inuenũ eũ custodib⁹ suis in omũ loco habeat. in pla
[illegible] ex in ipsoꝝ libro ẽ scriptũ pleni inuenit. Si ẽ debis
[illegible] loci habet in aliq̃ sedilũ ad parietes. Si ẽ in
[illegible] roliber cancello occidentali. Et si pcubendo orat ipse
[illegible] qui ante pulsũ positũ ẽ sustinet. Si ad dextrũ parietẽ
[illegible] ſingulare aliquantulũ transuersus iacet. Si ad sinistrũ. ul
[illegible] ẽ uersus ad latus dextrũ. In medio aũ
[illegible] ſtudo orat siue pcubendo. alius ẽ collateralis. Quoties
[illegible]
[illegible] loco hoc eum astat dextrorsũ alio [illegible]
[illegible] tandiu donec scilla diminuat. Si aũ inue
[illegible] eundem spaciũ in minori choro poterit [illegible]

arietis. hoc adde. ut indicẽ cornuũ
Ps. agni p̃. s. ouis adde. s. matris. &c.
suppone. & indicẽ sibiq̃ primũ deor-
Ps. porci. pugnũ frontis imprimẽ. Ps. cer
gruonis simula Ps. s. cerui. manuq̃
ue. q̃si cornua pminere. Ps. leporis.
aurẽ retrorsũ extende. & sic lepus auris

omissis. p ordine dicenda ẽ [illegible]
obiscũ uoluerit conuersari.
ẽnos. & quomodo [illegible]

monone: sr sciendū qd [illegible]
f. & quando singli [illegible]
ſſ̄ uocamur: [illegible]
ollim: hoc facere: mandauit [illegible]
re dubium & alio loco nō hoc facere ꝑ-
rdo sinus dicga: mouere debet.
v9.F. Incipiunt Capitula Libri Primj

D Incipiunt capitula lxxviii de armario Jnuen.

e electione speciali & ordi
natione dñi abbatis.
De generali officio dñi abbis.
de culpis ḡuor
de aliis generib; corrigendi.
de frē q̄ fronte sua de monas
terio egredit̄ ꝑ quē ſ̄ da.
de remotione frūm ordine
bē de dño abbe. ſ̄ debeāt
que ordinē seruēt dñi abbatia q̄n
do i cella nouitij comedūt
Qñdo & quēq; officia nouāri
De digesto abbe ad alū locū
de reuertendo ꝑ ſ̄ unū.

xx Qñdo chorus ab ipso incipiat
xxi Quom frēs in singulis hōis nom
xxii De scriptoribus
xxiii de custode libroꝝ
xxiiii De portario ꝑcipi.
xxv de ebdomedario ꝑcipi.
xxvi Quom ad singlas horas pulsare
debeant & qd aliud huiusmodi ag
xxvii bē de apocrisiario.
xxviii De hostus faciendis ſ̄ lauandis
xxviii De corporalib; siue alus
xxx bē de apocrisiario.
xxxi Qd agat & suscipiat ꝓpositus
xxxii De camerario & uestiario
xxxiii Qd unicuiq; frī singulis annis de
xxxiiii de frē q̄ seruent rasoria.
xxxv De rasura frūm.
xxxvi Quę sint uices radendi.
xxxvii De balneis frūm ſ̄ loco recipiendi.
xxxviii Quando & qn frēs pannos suos
xxxviii De cellarario.
xl De ḡnario.
xli De custode uini.
xlii De decano ville.
xliii De hortulano.
xliiii De operę manuū.

qſ mbulamꝰ ẽſp ꝓſeruatꝫ q̃quecq̃ miniſteriu intrefectorio agens
mmſ ꝯambulat. ꝫ ſiq̃d immanibuſ portat hoc ſup menſã interim
ponere poſſit. In accedendo itaq; cuiq; obuiam humilit̃ ſic ꝫ ille
ſibi inclinet. ñ tale quid immanibuſ ferat quod illũ ad hanc inclina
tionẽ impediat. Ꝯ ſi forte aliquem ſonitũ uel aliud q̃d dignum
ueniã in ipſo acceſſu fecerit. ante uerſũ uenia petit. ſic ꝫ p̃ uerſũ
ſiq̃d tale de gradu diſcedens cõmiſerit. ueniaq; ad gradũ cũ duob⁹
p̃mis diguis cõpleuerit ſemel ad oſ directus. petit abeo q̃ ad ſcilla ſe
dat licentiã comedendi. Quo annuente. p̃mo añ ſtrecto facto. ꝫ verſũ
ſic̃ prandiũ. Deuh omniũ intẽt. ſi ẽna. Ꝯdem pauper. ꝫ ẽpiã. In
clinat ſe. p. ꝫ oñ dñicã die erectus. ore. ꝫ manu ſua benedic. Oremꝰ
Benedic dñe dona. tuꝰ dñm. n. ꝫ inclinans. rece dat ꝫ ſedeat.
Cui ẽ locus ei⁹ ultra ſinẽ tabule. infra unũ frem. ille ſurgens dat ei
locum accedendi. ſicut ꝫ poſtea ſi ſurrexerit. oportunitatẽ diſcedẽ
di. Sedens ꝫ ſi ante ſe cui⁹cũq; generis ſit cibum ſibi datum appoſitũ
ñ inuenerit. ꝫ hoc ſeruitores ignorant. alteruter collateraliſ ei⁹ ala
em ex. minus ut afferat. aut ſi hoc ñ poterit. ipſe ſurgens ei appor
tet. Ceteri ſi duo aut plures tardius ad menſã occurrerint. ſuccipi
enda comedendi licentia ſimul mirauerint. quoꝝ inſimul poſſit.
ceteris ordinabilit̃ ſequentib⁹ p̃cedunt. ꝫ qui ultẽ eſt p̃mus in ſacro
ordine. ipſe eã p̃cedentiũ mediuſ ſiue ſit lector⁹ ſiue ñ. ſiue ipſius
ordinis celebret officiũ ſiue ñ. ipſe inquã p̃ferat in danda benedi
ctione. At ſi oĩs eiuſdẽ ſunt ordinis. tunc qui p̃or eſt. ñ ille ſit cum
uerſus. ceteri lectores. facta benedictione. poſteriores paululũ cedẽ
tes ex pectant. utq; accedendo p̃ceſſerant. diſcedendo eã p̃cedant.
Animaduertendũ ẽ aut. ne poſtquã ſcilla ad generale pulſum hore pertinẽ
comedendi licentia aq̃quã diutius differat. Nam poſtquã ad eã
appoſitionẽ ſcilla pulſari ceperit. nullus comedendi licentiã accip.
nec diſcedendi poſtquã micas ablatas eſſe nouerit. Si eni⁹ op⁹ habuerit
aliquando ut priuſq; ceteri ſurgat a menſa. quod tamen niſi ualde
diuturnã ſit cauere nefas. debet. tale opus ſibi ſit iniunctũ
q̃ cuiuſ ſit pficiendũ. panẽ ꝫ miſtrum ut ordinabiliter po
nat. ſicut poni deberent. ſi cum ceteris ſurgeret. ſi ueniat ad gradũ
ꝫ manum ex panã tractam a pectore habens. cum benedicta ſit
ne licentiam abeundi. ceteris

mflectat. & tra labrū aduncꝫ. Fodē ñ qđ signū bibendi faciat. P.s. po
tatorius pigmatꝫ: quē clarauū a cōplurib⁹ dr. Celude utrāq; manū. & cir
cūducat mē molā simula. aduncco unu signo. P.s. potatorius quē ē melle &
absinthio effecta. cidē absinthu signo pu[illegible] unū signū aduncꝫ.
P.s. synápis. pugnū dextrū in alterius sinistre circūferi quasi molen
tem simulet. pollicē deinde unumquodq; digitoꝝ articulo psilo
rē faciens. P.s. accipitrē indicē indextra parte gutturi semel tamē de
orsū trahe. P.s. unū clari. duos di
gitos oculo circūponas. P [illegible] manū elcua. digitosq; non
omnes tos aliquantulū [illegible] qđ ipsa concaua sint. P.s. cal
pollicis sūmitatem in sinistre manus mediū pone: quatuor sequentes
digitos modicū circūfle[illegible]. P.s. cochearis. dextrū digitorū
sūmitates eiunge. & sic [illegible] eū ipso cochearis forbrauncula simula.
P.s. ciphi quē [illegible] [illegible] inclina manū deorsū. & tra cauū
tunc digitos aliquantulū [illegible]. P.s. patere. ex qua bibit. uersus di
gitos aliquantulū [illegible]. & rursū tunc. P.s. becharu. p. eodē signo.
hoc adde. ut digitū digito circūferas. P.s. phialē utrāq; p̄missos.
patere. hoc adde. ut duos digitos circa oculū ponas. ut splendor
oculi splendorem unū significet. P.s. uasculi inquo sal habet. p̄misso
eodem signo patere. adiunge signū salis. P.s. sportule. p̄misso signo
digitū sinistrū uersus incurua. deinde panis signū facias.
P signo aū ligni cuiusuis. cū extrema manu dextera in alterius ma
nus & brachii cōpagine quasi incidere cū dolabro fabrū simula.
P.s. uasis qđ uulgo cánnata dicit. p. c. adde sic p̄missū est digitū
incuruet. adiuncto uni signo. P.s. uasis in quo acetū portari solet.
p̄misso p̄cedente signo. adde signū acetī. Eodē modo facies sig. um
uasis sinápis. addito eiusdē sinapis signo. P.s. uasis unam qđ aple
be Zuber nuncupat. p. c. ligni signo. rursū indicē utrūq; supdicto
modo incurua. qđ cōmune ē omniū uasoꝝ quē binas aures habe
re uidet. signūq; unū ad ultimū addas. Sic etiā uasis in quibus
panis portari solet semp addendū ē panis signū. P.s. fustis qđ unū uel
aliud huiusmodi portari solet. p. c. signo ligni. pugnis etiā sup

Westfalen 58 (1980)

Corvey als Ausgangspunkt der Hirsauer Reform in Sachsen

Von Klemens Honselmann

Die Abtei Corvey hat unter Abt Marcward (1081–1107) die Hirsauer Konstitutionen übernommen. In historischen Quellen, die in Corvey selbst entstanden sind, ist darüber nichts mitgeteilt. Man ist angewiesen auf das, was die Pegauer Annalen darüber sagen[1]. Paul Lehmann hat dann in den Corveyer Studien auf ein *Caeremoniale monasticum* aufmerksam gemacht, das aus Corvey stammt. F. Schilling, der die Corveyer Handschriften für Lehmann beschrieben hat, datierte den Codex: 11./12. Jahrhundert[2]. Bei der Beschäftigung mit dem Privileg P. Coelestin III. von 1192 für Helmarshausen habe ich jene Stelle aus dem *Caeremoniale* herangezogen, die von der Stabübernahme des Corveyer Abtes handelt und die Handschrift auf ca. 1090 geschätzt[3]. Eugen Meyer, der Handschriften aus Corvey für die Monumenta Paläographica bearbeitete, hat sie für etwas jünger gehalten[4]. Thimothy Reuter, der im Auftrag der Monumenta Germaniae Historica eine neue Edition der Briefsammlung Wibalds bearbeitet, hat die Handschrift eingesehen und setzt das Alter »zwischen 1100 und 1150« an, »eher gegen 1150 als 1100«. Er bemerkt aber dazu: »die *communis opinio* der Forschung ist aber eher für Ende des 11. Jahrhunderts«[5].

Auf dem letzten Blatt des Codex findet sich folgende gleichzeitig oder fast gleichzeitig mit dem Codex geschriebene Vereinbarung zwischen den beiden Klöstern Hirsau und Corvey, in der die Form von Fürbitten für die in den beiden Klöstern Verstorbenen geregelt wird. Der Text, der mit Ausnahme des ersten Satzes bisher nicht veröffentlicht wurde, wird im folgenden mit einer Übersetzung wiedergegeben[6]. 10a

201

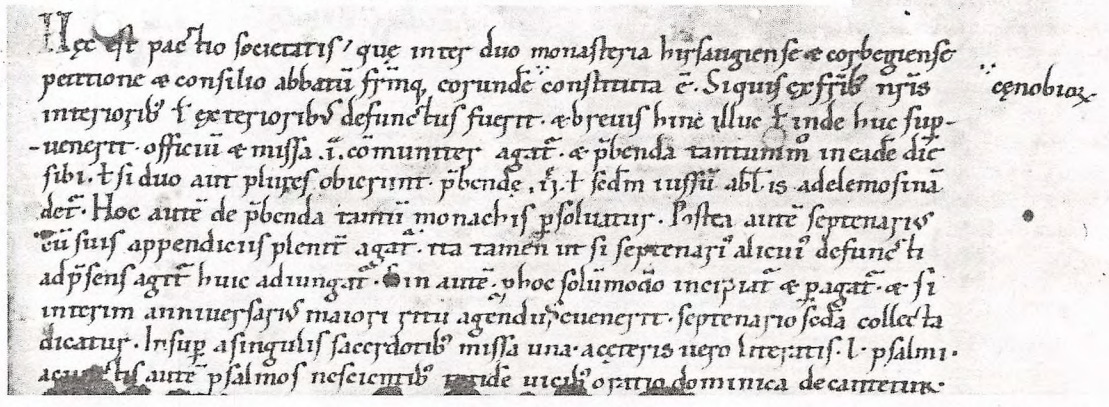

10a) Übereinkunft auf Grund der Societas zwischen den beiden Klöstern Hirsau und Corvey über das kirchliche Gedenken für die verstorbenen Brüder. Ehemals Corveyer Handschrift S. 201.
Die Schrift steht der Urkundenschrift nahe. Altertümliche Eigenheiten: Ligatur *st* und *ct* (in den ersten Worten und öfter), Ligatur *us* am Wortende, besonders interessant in *agendus* (drittletzte Zeile, Mitte) und Unterlängen des *r*.

[1] Th. Virnich, Corvey. Studien zur Geschichte der Stände im Mittelalter, Bonn 1908, S. 88. H. Sindern, Kloster Corvey. Beitrag zur inneren und äußeren Geschichte des Klosters 1160–1255, Münster 1939, S. 42. K. Hallinger, Gorze-Kluny (Studien zu den monastischen Lebensformen und Gegensätzen im Hochmittelalter Bd. 1, 2) Rom 1950, S. 124 u. a. H. Jakobs, Die Hirsauer (Kölner historische Abhandlungen 4) 1961, S. 46.

[2] P. Lehmann, Corveyer Studien (Abhandlungen der Bayerischen Akademie der Wissenschaften, Philos. Philolog. und hist. Klasse Bd. 30, 5), München 1919. Erneut gedruckt in P. L., Erforschung des Mittelalters Bd. 5, Stuttgart 1962, S. 132. Hier ist der erste Satz der unten veröffentlichten Abmachung wiedergegeben; die Handschrift, die 1919 in Höxter lag, ist heute in Paderborn, Erzb. Akad. Bibliothek, Ms. Hux. 25.

[3] Kl. Honselmann, Studien zu Papsturkunden für Klöster des Bistums Paderborn, in: Westfälische Zeitschrift (= WZ) 90, 1934, S. 199. Dieser Datierung sind gefolgt Hallinger (wie Anm. 1) S. 568 und H. H. Kaminsky, Studien zur Reichsabtei Corvey in der Salierzeit, Köln, Graz 1972, S. 95.

[4] A. Chroust, Monumenta Palaeographica, R. 3 Lief. 17, Leipzig 1937.

[5] T. Reuter, Briefl. Mitteilung vom 30. 1. 78.

[6] Die Schrift zeigt Verwandtschaft mit der Urkundenschrift.

Paderborn, Abt. Akad., Ms. Hux. 25

Corvey als Ausgangspunkt der Hirsauer Reform in Sachsen

Von Klemens Honselmann

Die Abtei Corvey hat unter Abt Marcward (1081–1107) die Hirsauer Konstitutionen übernommen. In historischen Quellen, die in Corvey selbst entstanden sind, ist darüber nichts mitgeteilt. Man ist angewiesen auf das, was die Pegauer Annalen darüber sagen[1]. Paul Lehmann hat dann in den Corveyer Studien auf ein *Caeremoniale monasticum* aufmerksam gemacht, das aus Corvey stammt. F. Schilling, der die Corveyer Handschriften für Lehmann beschrieben hat, datierte den Codex: 11./12. Jahrhundert[2]. Bei der Beschäftigung mit dem Privileg P. Coelestin III. von 1192 für Helmarshausen habe ich jene Stelle aus dem *Caeremoniale* herangezogen, die von der Stabübernahme des Corveyer Abtes handelt und die Handschrift auf ca. 1090 geschätzt[3]. Eugen Meyer, der Handschriften aus Corvey für die Monumenta Paläographica bearbeitete, hat sie für etwas jünger gehalten[4]. Thimothy Reuter, der im Auftrag der Monumenta Germaniae Historica eine neue Edition der Briefsammlung Wibalds bearbeitet, hat die Handschrift eingesehen und setzt das Alter »zwischen 1100 und 1150« an, »eher gegen 1150 als 1100«. Er bemerkt aber dazu: »die *communis opinio* der Forschung ist aber eher für Ende des 11. Jahrhunderts«[5].

Auf dem letzten Blatt des Codex findet sich folgende gleichzeitig oder fast gleichzeitig mit dem Codex geschriebene Vereinbarung zwischen den beiden Klöstern Hirsau und Corvey, in der die Form von Fürbitten für die in den beiden Klöstern Verstorbenen geregelt wird. Der Text, der mit Ausnahme des ersten Satzes bisher nicht veröffentlicht wurde, wird im folgenden mit einer Übersetzung wiedergegeben[6]. 10a

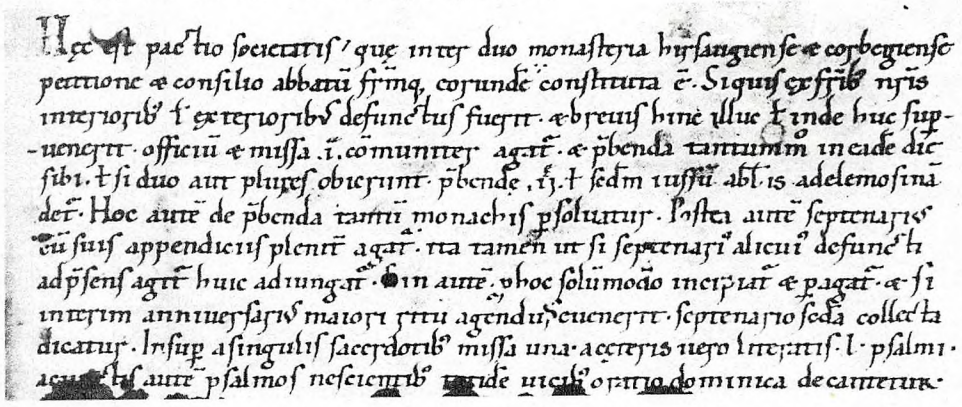

10a) Übereinkunft auf Grund der Societas zwischen den beiden Klöstern Hirsau und Corvey über das kirchliche Gedenken für die verstorbenen Brüder. Ehemals Corveyer Handschrift S. 201.
Die Schrift steht der Urkundenschrift nahe. Altertümliche Eigenheiten: Ligatur *st* und *ct* (in den ersten Worten und öfter), Ligatur *us* am Wortende, besonders interessant in *agendus* (drittletzte Zeile, Mitte) und Unterlängen des *r*.

[1] Th. Virnich, Corvey. Studien zur Geschichte der Stände im Mittelalter, Bonn 1908, S. 88. H. Sindern, Kloster Corvey. Beitrag zur inneren und äußeren Geschichte des Klosters 1160–1255, Münster 1939, S. 42. K. Hallinger, Gorze-Kluny (Studien zu den monastischen Lebensformen und Gegensätzen im Hochmittelalter Bd. 1, 2) Rom 1950, S. 124 u. a. H. Jakobs, Die Hirsauer (Kölner historische Abhandlungen 4) 1961, S. 46.

[2] P. Lehmann, Corveyer Studien (Abhandlungen der Bayerischen Akademie der Wissenschaften, Philos. Philolog. und hist. Klasse Bd. 30, 5), München 1919. Erneut gedruckt in P. L., Erforschung des Mittelalters Bd. 5, Stuttgart 1962, S. 132. Hier ist der erste Satz der unten veröffentlichten Abmachung wiedergegeben; die Handschrift, die 1919 in Höxter lag, ist heute in Paderborn, Erzb. Akad. Bibliothek, Ms. Hux. 25.

[3] Kl. Honselmann, Studien zu Papsturkunden für Klöster des Bistums Paderborn, in: Westfälische Zeitschrift (= WZ) 90, 1934, S. 199. Dieser Datierung sind gefolgt Hallinger (wie Anm. 1) S. 568 und H. H. Kaminsky, Studien zur Reichsabtei Corvey in der Salierzeit, Köln, Graz 1972, S. 95.

[4] A. Chroust, Monumenta Palaeographica, R. 3 Lief. 17, Leipzig 1937.

[5] T. Reuter, Briefl. Mitteilung vom 30. 1. 78.

[6] Die Schrift zeigt Verwandtschaft mit der Urkundenschrift.

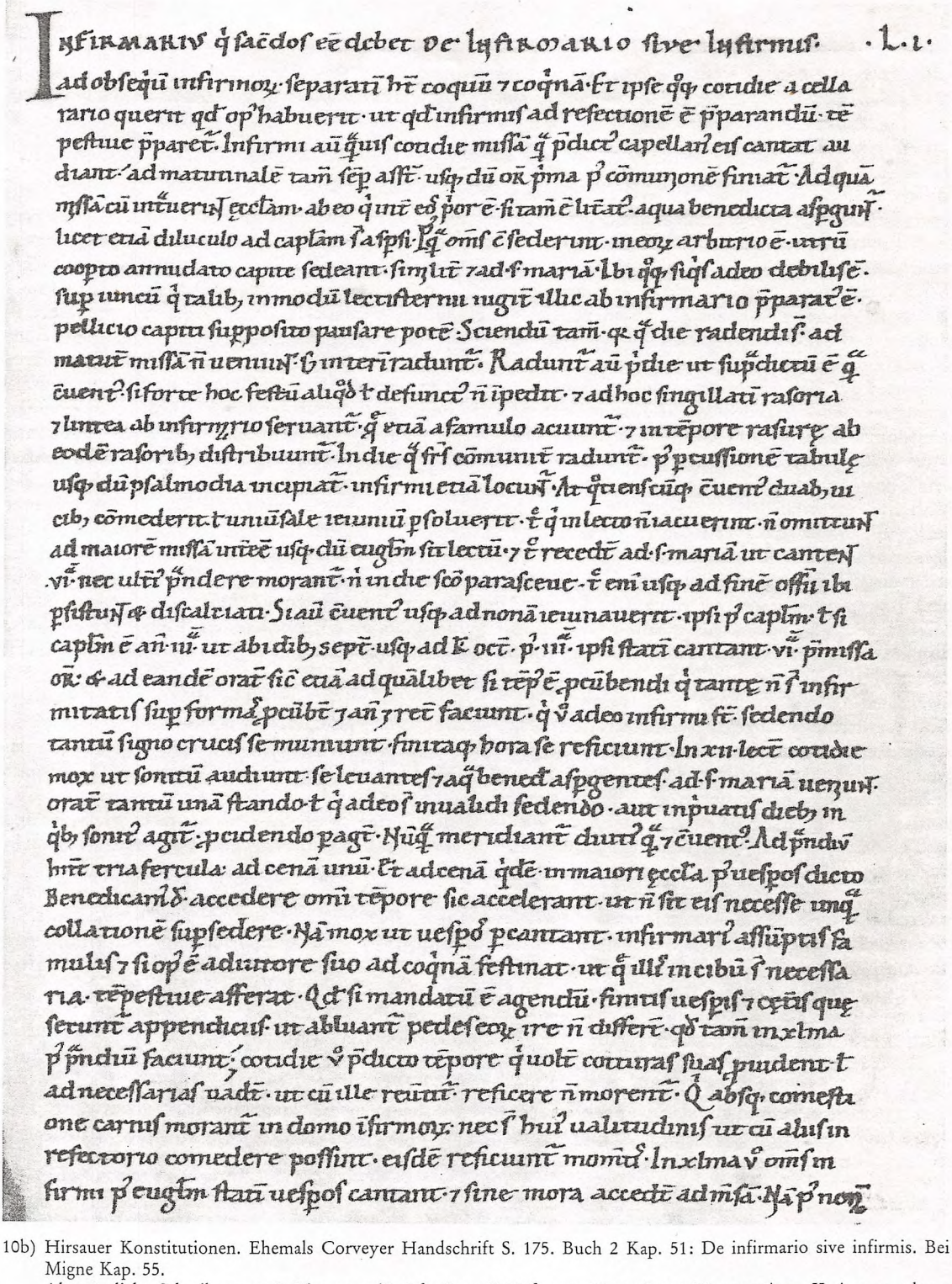

10b) Hirsauer Konstitutionen. Ehemals Corveyer Handschrift S. 175. Buch 2 Kap. 51: De infirmario sive infirmis. Bei Migne Kap. 55.
Altertümliche Schreibungen: I. Ligatur *st* Z. 9 *lectisternii* 12 *festum* 19 *persistunt* 34 *comestione*. II. *i* an *m* oder *n* unten angehängt Z. 6 *missam* 5 *communionem* 8 *similiter* 24 *veniunt*. III. *a* an *m* unten angehängt Z. 13 *infirmario* 37 *nonam*. IV. Ligatur *NT* am Ende der Zeilen 6, 16, 17, 24; im Text Z. 11 *veniunt* 15 *locuntur* 19 *persistunt* 24 *veniunt*. V. *s* oben an den letzten Buchstaben angehängt Z. 1 *Infirmarius* 6 *eos* 22 *formas* 29 *vesperos* 30 *illis* 36 *monitis*

Paderborn, Bibl. Akad., Ms. Hix. 25

K. Honselmann, Corvey als Ausgangspunkt der Hirsauer Reform in Sachsen [illegible], in: Westfalen 58 (1980)

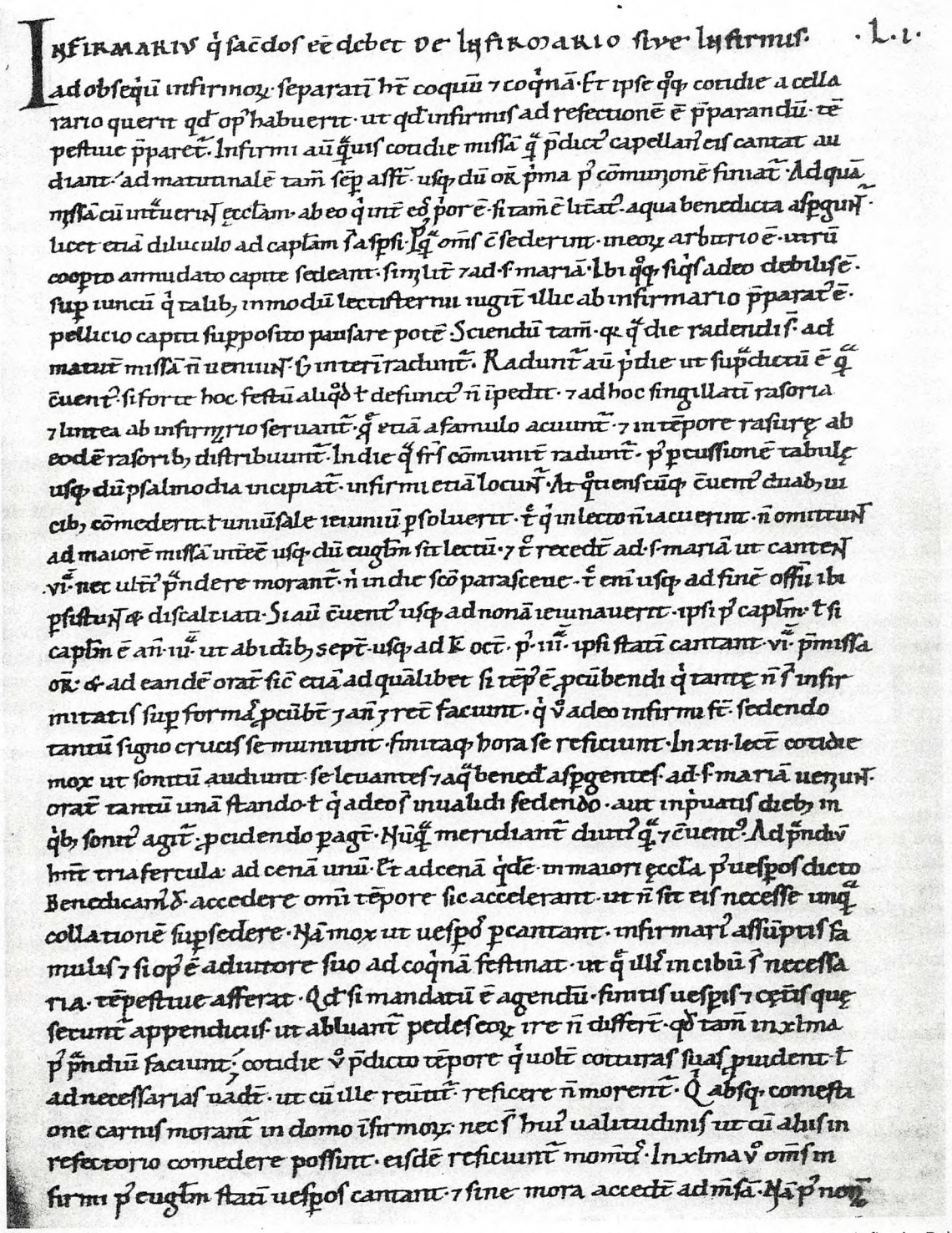

10b) Hirsauer Konstitutionen. Ehemals Corveyer Handschrift S. 175. Buch 2 Kap. 51: De infirmario sive infirmis. Bei Migne Kap. 55.
Altertümliche Schreibungen: I. Ligatur *st* Z. 9 *lectisternii* 12 *festum* 19 *persistunt* 34 *comestione*. II. *i* an *m* oder *n* unten angehängt Z. 6 *missam* 5 *communionem* 8 *similiter* 24 *veniunt*. III. *a* an *m* unten angehängt Z. 13 *infirmario* 37 *nonam*. IV. Ligatur *NT* am Ende der Zeilen 6, 16, 17, 24; im Text Z. 11 *veniunt* 15 *locuntur* 19 *persistunt* 24 *veniunt*. V. *s* oben an den letzten Buchstaben angehängt Z. 1 *Infirmarius* 6 *eos* 22 *formas* 29 *vesperos* 30 *illis* 36 *monitis*

Paderborn Erzbischöfl. Ak.
Hx. 25

gumē q̄ inde ꝛnunquā fluat. ℔.s. patris. eodē p̄missō. semis signū
adde. ℔.s. frīs. p̄missō nē consanguinitatis signo. paruę rei signū
addes. ℔.s. matris. idem fac. adiungens signū mulieris. ℔.s. sororis.
idem fac qđ matris. adiuncto paruę rei signo. ℔.s. clerici. digitū
auri circū fer: quasi gyrando. ꝑpē similitudinē coronę. quā in
capite clericus habet. ℔.s. laici. mentū tene cū dextra q̄si barbā
trahens. ℔.s. hominis q̄ alteri ē linguę. cū digito labia tange: ꝑpē loquelā.
℔.s. furoris. p̄. s. laici. indicē dextrū sup indicē sinistrū in modū cruis
pone: sicq; mouens q̄si q̄ cū subula ꝑforat. sueuē simula. ℔.s. omniū.
cōphende capillos in fronte. ℔.s. loquendi. tra os tene dextrā. & ita
cā moue: qđ ē & signū legendi. ℔.s. audiendi. tene indicē tra aurē.
℔.s. nesciendi. cū indice erecto labia terge. ℔.s. obliuiscendi. indicē de
aure dextra ad sinistrā transfer. ℔.s. mentiendi. indicē nē labia posteā
trahe. ℔.s. osculandi. indicē labiis appone. ℔.s. derelictę cōsuetudinis
siue alterius rei mēdacę. siue qđ tā defecerit. indicē dextrū ante ex
tremitatē sinistri dentis. q̄si cū cultro aliq̄d amputaturē simul. es.
℔.s. uestiendi maxime cū alba. ꝑ pectus manū trahe deorsū. ℔.s. exu
endi. uestē q̄ induitus es cū pollice & indice a pectore trahe. ℔.s. discal
ciandi. p̄. s. corrigię. adde signū excutiendi. ℔.s. lauandi pedes. ambarū
manuū interiora ad inuicē teneat: & paululū fricā q̄si lauare simul es.
℔.s. boni. q̄cqd sit qđ bonū & pulchrū dixeris. pollicē in maxillā pone
& sequentes duos digitos in alterā. & ita fac eos in extremitate mentu
blande collabi. ℔.s. mali. o igitur sparsim in facie positis. simula unguē
aut aliq̄d lacerando attrahentis. ℔.s. innuendi. siue apportandi ali
q̄d. quatuor digitos more solito extra faciē move. ℔.s. negationis.
sūmitatē medii digiti pollici suppone. & ita fac resilire. ℔.s. celeri
tatis. extende manū dextrā & pone sup sinistrā in modū serręe. &
ita celeriter move. q̄si q̄ serrā trahit. ℔.s. tarditatis. de umbilico tra
he manū paulatī ꝑ uentrē tuū. ℔.s. irascendi. cū quatuor digitis
in pectore. q̄si prurientē simulabis. ℔.s. delinquendi. digitus dexterę
manus ęqualiter cōpositis. pectus pulsa ac si penitentia cōpungaris. hoc
adiungens: ut mentū cū indice procul tangas. q̄si tumeo ipsū accusem.
Si ū aliū accusare noluerit. p̄ pulsatū ꝑ priū pectus. indicē p̄ dictū
extra illū. uerū uelut eū peccasse demonstres. ℔.s. cuiq; rei qđ facta
sit. dextrā parump inflexā contra pectus tene mutatis paruę surſū
uersa. sicq; cā celeriter surſū euolue. ℔.s. libenter faciendi. caruncula
sub mento dependente duob. digitis cōphende. ℔.s. similitudinis ex

Paderborn, Rb. Abt., Hdx 25, p. 18

De fre q p̄ orationes [illegible]

Finitis his trib⁹ orationib⁹ fr̄ adhoc deputat̄ q̄ sup̄ dormitoriū
inuicinitate hostii dormient̄. illud suo in tēpore claudit & aperit.
absconsa illuminat. qua secū de dormitorio attulit. redienq; illuc frūm
lectos diligent̄ circūspicit. & si int̄ eos aliquē detectū & negligent̄ cooptū
inuenerit. ita incōpositū relinquit. & in capīo hanc negligentiā publicat.
siquē ibi & ad necessaria⁹ quasi tē extra plustrat. dormientē inuenerit. cū
sonitu excitat. Deinde indirectū p minorē chorū insaeristia ad lectos custo
dū eccl̄e uadit. & ibi simili fac. & peindē uia redient. rē p̄mū eos q̄ in
minori choro & ubicūq; extra chorū residēt plustrat. Si dormientes
aliq⁹ absq; sanguine minutis uiderit. eos cū absconsa ab humero eoꝝ
in muro sursū sonore tracta a somno excitat. Si literatū int̄ conuersō
aspexerit. et minorē chorū ad alios literatos intrare innuit. & si p̄pter ei
n̄ obedierit. & talē infirmitatē que eū ab hoc impediat. n̄ insinuauerit.
in capīo eū inclamabit. Si euersū ualentiorē a suis cōparib⁹ segregatū.
int̄ imbecilliores offenderit in remotiori parte aliq̄ occultatū. ad alio⁹
euersos faciēdos q̄ sunt in exteriori parte parietis ad dextrū chorū. si tam
int̄ eos habere poterit locū. ibi nāq; ē ordo sediliū sic & infra chorū. &
quicūq; ualidiores euersi p̄ multitudine in choro cōsuetudinaliter cē
n̄ ualent. cū eādē disciplina que & interi' stando ē & sedendo. & ipsi
exteri'. & in solo eidē parietis ordine manent. Si q̄ v̄ adhuc supsunt.
ubicūq; eis in ea parte placet. stationē sibi eligunt. & subtali lege
sedendi n̄ constringunt̄ nā simul sedere n̄ phibent̄. Quicūq; tamē
sibi ualetudinis cēsu sc̄i. se sua sponte parieti iungunt. qui v̄ adhoc
suis uiribus diffidunt. eos alii illic stare n̄ cogunt. Hii oīs q̄dq̄ de hoc
q̄ in choro cant̄ scire possunt. q̄ntū in eis ē curare n̄ negligunt.
Quicq̄d aū a q̄libet illoc ibi agit̄ ordini cōtrariū. & ad illos & maxime
ad p̄dictū circatorē primū referre ad capīm. Qui sic dictū ē p̄ q̄ua
ea que extra chorū sunt cū absconsa plustrauerit. ad altare q̄ iuxta
ostiū eccl̄e ē ea ponit. donec iterū ad duos extremos sedē nocturne.
& ad ultimū in mat̄ & psalmū cū ea circatione faciat. & rē p̄mū ad
illos qui in minori choro sc̄i. deinde eū transiens. sinistrorsū ad
illa altaria. iterūq; peindē uia redient. ad eos qui extra chorū usq;
quaq; fr̄. Hec aut̄ absconsa n̄ ē illa cū qua chorus plustrat̄ infrale
ctiones. & illa qua claustralis p̄or p̄ cōplin ponit infenestra iuxta
lum̄ q̄ dormitoriū & uia ad necessaria⁹ ducentē illuminat.

Quomodo se fr̄ habeat infra psalmos ante nocturnos.

Paderborn, Erzb. Akt., Hs. 25, p. 24

ab aliis ꝛ̄ p̄mū ecclīam intr̄e putarēt. ꝛ̄ ideo ad ḡdum ur̄e propelle
rēt. ꝯ̄ q̄cūq; p tardo occursu. ut dic̄t̄ū est ad ḡdū satisfacit: nūquā
ea uice p̄ minorē chorū intrabit: Quando cūq; aut̄ post duos psalmos in
trandi occasio et dabit̄ū p̄ supiorē chori admū ingredituṙ qua de eo
suspitio suspicio se ro uenīendi n̄ erit: Simult̄ ad mat̄ ꝛ̄ l agitur: Addiur
nas v̄ horas p̄ glām primi psalmi q̄cūq; exeūs sua sponte ingredi uolu
erit: tūc p̄ minorē chorū intrabit: Si aut̄ abeo q̄ n̄ ordini p̄tit̄ t̄ si nul
lus p̄or̄ ad p̄sens aderit: qđ nūq̄m fieri debēt. ab aliquo circatore
quis eoꝝ ingredi uisus fuerit: tunc qua tūc suspicio meū n̄ erit: p̄ supiorē
admū introibit: Alioq̄n si n̄ ibi intr̄e uellet: nollæ. ad ḡdū ꝛ̄et:

Ad oraō singlāꝝ psalmoꝝ qui Quoū se fr̄ habeāt infra horas. .xiii.
sunt irregularib; horis tā nocte quā die man n̄ tenēt aliq̄s insinu
sed in manicas mittit. easq. cōstringit: ne intr̄ inclinandū ad terram p
tangant: qui a inclinatio illa multū debēt ee sūmissa. nec adeo adalia
psalmodia. si illa satis mediocrit̄ agit̄. in tantū ut ppt̄ hanc manus in
manicas adconstringendū eas n̄ mittant. Ad illā pluriorē psalmorū
glām q̄ p̄dicta ē unusq̄sq; accurate obseruat: ut in fine uerbi sanctꝰ
se cū alius eriget: Qđ si sedere uoluerit infra psalmodia. obseruat ne
sedeat iuxta aliū sedentē: si ita ut un̄ stet ꝛ̄ sedeat alt̄. ꝛ̄ inuicem ex
hibere debent occasionē sedendi ad nocturnos quidē in duoꝝ psalmoꝝ
spacio. ad mat̄ v̄ eque illos quinq; psalmos diuidendo. sic ꝛ̄ ad ceteras
uices ꝛ̄ horas: put̄ ꝛ̄ cōpetens uidet̄ sedendi uicissitudo. Sed sciendum
qđ ad mat̄. ut infra plat̄: Dñs misereat̄. neq; in minori choro neq; extra
ad ei parietē. neq; in minoris chori occidentali linea aquoquā sedetur:
neq; ab aliquo prius. ab ecclia exitur: p̄ usquā sequens t̄ incipiat̄: Huius modi
aut̄ intr̄usa sessio frūm a senioribus ē inchoanda. mor in ipso p̄mordio
nocturnoꝝ. Ad formā de pariete causa intr̄standi nullus uel ad breue
momentum descendit: si p eadē causa ad parietē aliq̄s stans etiā in quarto
sedile secedit: t̄ citra ad parietē de forma siue litterat siue illitteratus
tā superiorib; q̄m inferioribus p hac causa succedere potest: n̄ qui ma
iori custodie deputat̄ est: Ille tantū suus collateralib; si tam eidem
custodie neut̄ eorū ē mancipat̄ in hac re succurrere ualeat. sic ꝛ̄ ad
missas. ꝛ̄ ad scām mariā his cū q̄b; ad parietē stat̄ facere solet. nā
tunc est aduncꝰ tus ē: si adhuc tā altē ordinē habeat. Ad alias v̄ uices
n̄ illuc accedit: etiā si pariet̄ ex aliq̄ parte uacuus sit: Nullus eoruꝰ
qui ad formas stant t̄ exit̄: siue sit litterat siue n̄. aliq̄ndo causa se sus
tentandi ad parietis uacuū sedile accedit: Quī usu habeat intra noctur

Qd faciat si in refectorio aliqd effuderit & fregerit.

inclinare. Si tamē sonitū fecerit q̄libq̄ in refectorio audiri possit ueniā petat. q̄d alio tēpore q̄ndo bibit̄ si n̄ legit̄ minime faciē. Si forte eo illuc eunte tu aut̄ dicit̄. ppt̄ hoc n̄ redit pulsū. ueniā fecerit. Si de potu t̄ humido cibo tamē effuderit. qd̄ buccella panis opiri n̄ possit. siue legat̄ siue n̄. ueniā petat. Si cochlear in partes fregit. ipsa fragmina collens ad gd̄u ponat. & ueniā petat. Deq̄ surgens. eadē recipiat. & inter tremitate abi cochlearia & cet̄a refectorii mensilia cīmenti reponat. Si n̄ ē diuisū. sed tam adeo ē fractū. ut n̄ sit habile ad comedendi usū. eundē satisfactionis seruet modū. Si cultellū fregerit idem faciat. excepto qd̄ de gd̄u recepti sc̄i reportet. ut kamerario tēpore congruo eundē reddat. Similr̄ in satisfaciē quicūq; in comedendo t̄ bibendo in refectorio tam refectorii cellario t̄ cellarii aut irregulari coquina aliq̄m p̄dictoz excessuū incurrerit. excepto qd̄ p̄sonitu alibi in refectorio & irregulari coquina talis. ut p̄scripti ē facto. ueniā n̄ petat. Et fiscarū unius t̄ cerusiē t̄ diuidū. p̄fuderit. utriq; & in refectorio & sequenti die in capitulo p hoc satisfaciat. In capitulo ustitieq; suppositū nichil imponat. nec panē in unguat. n̄ prius eū ante se sup mensā posuerit. Simul cū alio fiēte. nunq̄ cibo n̄ debet panē intinguere. Nulla re. nec etiā flabello quo muscę abigunt̄ infestare. unctiones unct̄. dū benedictio sup cibū & potū datur. Si aut̄ intercomedendū. aliq̄ necessitate exire cogit̄. p̄pter ea si reditur̄ se speraū n̄ obstare in susceptione hospitū n̄ loquat̄. Si ū illi mox ut paruq̄ comederit nausea t̄ fluor sanguinis ingruerit. ita ut ad eundē refectionē redire n̄ possit. p̄ea cū ministris sine licentia reficiat. Ne mei s̄ diligentissime cauet. ne qd̄ t̄ minutissimi cadat & pereat. Cū cultello auferet eis de mensali. ut adultimū cū flabello adhoc aptato in scutellā colligant̄. & ad elemosinā deferant̄. Quādiu aut̄ a conuentu n̄ ē separat̄ ut sit cū infirmis. nec unū granū piperis gustet. nec quicquā cibi aut potus nisi in refectorio percipiat. Nunquā bibit nisi pateā cū ambab. manib. tenendo. excepto minuto. & nūquā n̄ sedendo. Si p̄quā scilla dimissa fuerit. extra ostiū refectorii remanseri. nullo m̄ tunc intrare p̄sumat. s̄ tādiu foris expectet. q̄ usq; lectore aduersū legisse audiat. Si v̄ nec tē occurrerit. s̄ seruus. post inceptū lectionis intrauerit. si aliquē ad gradū stantē licentiā comedendi accepisse p̄speexerit. ipse alicubi iuxta tabulā stans. obseruet q̄ndo ille discedens sibi accedendi locum tribuat. ubi & tunc si locus sit tam angustus ē standū. cū uiderit seruitorē ad generale scilli iam pulsaturū. ibiq; inter benedicendū stans humilit̄ se inclinet.

Paderborn, Erzb. Akt., Hdschr. 25, p. 55

quot op̃ fuerit. & ille uoluerit. q̃ in loco celleran. eas ser̃uit. Hoc eua
eas ē obseruandū ut pulsationē scille sue ita cōmuni frūm pulsatio
ni coq̃quent ut ñ p̃ incipiant. s̃ tam̃ cuius finiant. Ante refectio
nē aū un̄ eoꝝ librū accipit. & tandiu legit q̃usq; eū magist̃ eoꝝ pre
sidens ad scillā cessare iubet. Qui cū cēūs manducans iuxta finē re
fectionis iterū surgit. & parū legit. & cū tu aut̃ lectionē finit. His
aut̃ aliisq; modis p̃ ut possit̃ eam imitant̃ disciplinā. quā nos in re
fectorio habem̃. S̃. & hoc ē eas sciendū. qd p̃ refectionē ibi in cella de
bent finire absq; psalmo uersū sic. ut prius ad locū inclinationis
ueniant. q̃. cuent̃ de refectorio tñ sciat. Qui uidelicet locus ē ante
refectoriū. ubi p̃ singulas refectiones debent inclinati stare & or
dinati ab hostio refectorii. usq; ad q̃dū dormitorii. cuentu de re
fectorio exeunte similiq; ante eos inclinatione tñ seuntes. Quē &
ipsi subsecunt̃ simul cantantes psalmū quē p̃ius p̃termiserūt. Quocūq;
aū habent partē ire magist̃ eos debet p̃cedere. & cū inclinantibus
ubiq; partē inclinare. Siquis eoꝝ de ecclā ad cellā ipsoꝝ ire uoluerit
ñ p̃sumit n̄t uno socio secū assūpto. & si nox ē ñ sine lumine. Ad col
lationē frūm cuentium. Inde surgente cuentu ipsi inclines stant. in
eod̃ loco ubi sederūt usq; dū oīs p̃ transeant. Quando alii admandatū
t infra collationē bibunt. ipsi in cellā suā duertentes idem faciunt.
Sane sic̃ sūt nouissime ecclām intraturi. sic q̃q; p̃ aspionē aq̃ benedicte
nouissimi sūt exituri. Quanto tēpore sūt spoliati capitiis ñ ponunt̃ ab
sconsā corā eis. sic nec in illis duab; noctib; p̃ nouū acceptā benedic
tionē. Hum̃q; ad nocturnos. neq; de complō si op̃ fuerit sine lumine lucer
nis exire. s̃ un̄ q̃ intus eoꝝ p̃or ē uidet̃ cū latina ceteros antecedit. Dnicis
dieb; aliis ad p̃cessionē exeuntib; ipsi in exitu ecclē intus ipsā ecclām or
dinati stant inclines donec p̃transeant frs. Intim dū sūt sine capitiis
possit̃ albis t cappis licenter indui. sic & alii. Cuilibet p̃cessioni q̃ extra
monasteriū ñ agit̃ imūsum. s̃ ultimus p̃cedente magistro eoꝝ. & ad
stationē que in uestibulo agenda ē. ipsi retro p̃ seniores qsi linea fa
cientes subsistunt. De iterata benedictione nouicioꝝ.

Initis aū p̃dictis diebus cū iam monastice uite benedictionē sunt
accepturi p̃ porē missa non ad capitulū frūm. s̃ in cellā suā cū magistro
cuentum. ibiq; intim expectant. donec eod̃ magistro in cuentū re
gresso. & capitulo aliquantulū p̃tento dom̃ abba iubet eos ad idem capitulū
sibi repsentari. Venientes aū & uenia petentes. interrogati
qd uelint ita p̃strati respondent. sic in initio suscepti sue fecerūt.

Paderborn, Kb. Ak., Hdx 25, p. 62.

ro p̄sint uxta libitū ei⁹ notandi ſ. q̄b⁹ & ipſe ſua ſponte mediū ſe adiungit
l in ipſo aūdie & in pascha & pēt. & ad officiū maioris missę. & ad tenendū
chorū ipſe & cū eo duo frēs de melioribus notant cantoribus q̄ ad hoc idonei
uidentur. Qui tamen n̄ ꝑsumunt ꝑse accedere. n̄ ipse manu sua cappas
dederit. quę in capite formę semp de melioribus maiore sacriſta aūn
tiā. & ſi ꝓcessio agit. ꝑ eā ꝓparant. q̄s ꝑ tamen n̄ distribuit quā Benedi
cam⁹ dū ad instantē horā diei fuerit. Et cū acceperint. n̄ ꝑ eas indu
unt. q̄. in locū stationis uenium. Quib⁹ ipsemet cū scillā quā pulsat
alius pulsandā cōmiserit. suā q̄q cappā induens se adiungit. Addit
adhuc etiā ille statutus ordinē q̄mos cūq; potest cape tota latitudo.
Quoꝫ siq̄s uult discedere. ꝑ missa cantanda cū signo missę. ꝑ alia
causa cū signo exuendi q̄rit licentiā a tē ordinē tenente. deinde
rediens ad priorē locū & armario cū signo discedendi innuens. facto
ibidē aūn rēt. discedit. Qui si indut⁹ ē cappā de melioribus. hanc ibidē exuā
ponit sup cancellū. si v̄ de mediocribus exiens adhuc ea indut. inuesti
ario exuit eā & cōplicat. Si necesse ē potest mutare frēs sibi colla
tera les a dextera in sinistrā. & a sinistra in dextrā. Turibulū a cūso
sibi ꝑmittit apportat. n̄ ꝑ or. & aliq̄ maior ꝑsona intrā fuerit. De cętō
cuiscūq; ordinis sepedict⁹ sit armarius. sūmū n̄ amittit ꝓncipatū.
Simul cōmunicare. ultimus ad pacē. ꝑmittit aūn ꝑ sub diaconū ad cōmuni
onē. De suffraganeis v̄ ei q̄ simul cōmunicare. nutu tamen ei⁹ accedit
in suo ordine. si alius in cappis. Si v̄ in albis ꝑmittē ad pacē & ad cō
munionē. si tamen chorus. suū ea die sert cōmutare. Si n aūn quęsita
a ꝑiore licentia. tē n̄ sine nutu armarii accedit. cętis q̄ rema
nent unū dū pax dat Agn⁹ d & cō cantantib⁹. ad iunctis sup
ē de psalmis ūsib⁹. Nec de illis q̄ fuer ad gr̄ ratta notata aliq̄s se intro
mittit. n̄ ipsi q̄b⁹ libellos tribuendo innuerit. Si ꝓ diūsitate festiui
tatū dissimilis q̄q debet ee numerus utrūq; cantantiū. Nam in festo
q̄d in albis celebrat. duo kḡ. tres alt cantant. in cappis aūn tres kḡ. quat
alt. in ꝓcipuis v̄ festis utrūq; q̄q armarius uoluerit. ſ plurib⁹ alt. q̄.
quad. cantandū iniungit. Dono abbi & cuilibet sacdo [illegible] ta intimat
q̄ sono incipiat Cla in exē. & si op⁹ fuerit diacono hę missę. In fine missę
p̄uenit cętos in exuendo cappā & in agendo aūn rēt. deponit signa
restes. & cū dictū fuerit Dō grās. scillā pulsat. sic fec aūn missā ꝑ Dō grās.
familiaribus ſ finitis. Verūtamen dūica dies tē expectat donec mīse lector
benedictionē pene acciput. Infra missā v̄ qua ipse t solus t cū pluribus
chorū regit. eundē modū inclinandi siue erigendi seruat. quē & cantor
ebdar⁹. Descripto itaq; ordine q̄ ab ipso tenend ē in officio missę festoꝫ.

Paderborn. Mb. Ms. Hdx 25, p. 133

indiget. Et siqs libram suam totam comedit & iustitiam ebibit. ei tñ dimidia libra apponit & de iustitia nihil minuit que & ea uice semp danda ē & etiā si op ē augēt qa si aliqndo denuo ñ reficiunt tam denuo bibere nūq omittunt. Sicut de libra sua parū aliqd supfuit idipsum cenaturo reseruat & ad qmtatē dimidię augēt. nec aliquā minuit quālibet de ea sūpsisse uideat. Si aū ad hęc pagenda q̄ pscripta fr ipsi min sufficiunt. alii frēs a refectorario rogati in adiutoriū eoꝝ uenire ñ renuunt. Candelabra & candelas a sacrista datas semp debet habe ut quiescūq op ē siue cenantib, siue bibentib, accensas possit appo nere. Quocies ad caritatē ppinat ipse & aliqs adiutor ei mochlis insum dunt. Quę etiā duo sinapi t acetu pulmentū cui hoc cuenit ē dunt. Ad ipsum aū solū ptinet ut scillā pulset. q̄ ad hoc solū in extremitate refectorii pendet. Quā statī p benedictionē generalis semel pcuit. ut p hoc frēs ad motu surgant ad ppinandū. Hęc scilla pulsat ad benedictionē pors in qlibet festo capparū t albarū & in trib, diebꝫ rogationū in qlibet qq annuū sario maximo. qđ tam tē ñ agit. si huiꝰmodi por ppinat. p dono abbe t pore de mat de infirmaria redeunte t psentia cellarii t siqs alius familiaris caritatē nob ipendit. in sit aliqd festū xii t. si refectorarius stans eleuat brachiū expansa manu in modū tenentis poculū sic dans signū ppinandi. Ad qđ frēs surgunt & omib, sine expectatione pulsatio nis potū in ppiis pateris asserunt. Qñdo aū frēs p nonā opant tē aliter agitur Nā pq signo aduespos sonante cuent chor intrauerit & facta orat cymbalū p cussū fuerit refectorarii p̄cedens solita uascula eū potu infuso pparat & frēs ea ipsi rogatu t etiā sua sponte in introitu secedentes accepint cętera solito more pagunt. Scire aū debet qa quens in p̄cedenti frūm prandiu ad potū pulsat. nihilomin insequenti ministroꝝ similis pulsatio agit. Ipse etiā t adiutor ei qñdo frēs p prandiū meridiant ñ omittit ad refecto riū redire. ibiq hus q̄ ad se ponent citū paetus ñ morat dormitū ire. Qñdo aū cuent ñ meridiat siue semel siue bis reficiat tā ipse q adiutores sui si op ē tē quę ad se ponent puisuri illuc redeunt. cochlearia auferēt & ad fontē sic & illa quę ad frūm refectionē abstulerant abluunt. Tē etiā si semel comedit sic p cenā auferet mīsalia q̄ cernit tē uacua. Squa tamen auferendi oportunitate null de mīsa ad mīsā transeundo aliter debet adiungere. Post cenā tam pors cū cętis induit nocturnales. sī tępore ieiunii p benedict ad uespos in refectoriū uenient. puls putet de potu frūm & finitis uespis ipse qq cū cętis nocturnales induit. Pcenā p curat ut mensę ex toto scopent. Suis uris ē. cultellū. d. abbis seruare. & in scutella sic coclear

Paderborn, Bb. Abt., Hdx 25, p. 163

ad ualuas eccl̃e. Si ē papa t rex. t pat̃ monast̃ii q̃ suscipit̃. uoc̃ cuem̃ usq; ad
portā paradisi pgredit̃. a si ē pp̃ t epc̃. flabellū ei dat̃ q̃ seipsū aspgat. Sin aū
ipse q̃ suscip̃ eū aspgit. & incensū p se ip̃positū eccl̃e cuicūq; sit ordinis offert.
Deinde textu euangelii deosculato. cantuq; ip̃posito. reūit̃ pcessio. d. abbe eū
q̃ suscept̃ ē. p manū ducente. usq; ad tapete qđ ē stratū ante altare. f. cruc̃.
Ibi dimiss̃ abeo psterñit̃ ad oratione. Abba aū ille expectat. donec ille
oratione finat. Q̃ pcessionem inseruiunt. sic sup̃ ad gradū. ita hic ante
altare ordinatu ēsistunt. Finito cantu cessat̃ a pulsatione. subiungit̃ und̃e
his ūsiculs. q̃ ēgruat suscepte. pl̃one. Rector. n. aspice dñe. fiat man̄ t sup
uru. d. t. fr. sup. f. h. Dñs custodiat int. t. & e. t. Sacēdotes tui. i. Redeuns
oms̃ cū silentio in chorū. unq̃sq; ad stationē suā. ita ut pores sint. pcmi
altaris pncipalis. Ultimus aū. d. abbe & eo q̃ suscept̃ ē cū his q̃ pcessionem inser
uiunt chorū intrantib;. si pat̃ monastii. rex. t aplicus suscipit̃. tūc cant̄
ipon̄it̃. Si v̄ epc̃ t abbas. psalm̄. l. decantat̃. Interi dom̄ abbas se diuestit.
7 sine mora rediens. p̄ psalmū 7 orat̃ dnicā subinfert. p epo unū de p̄dic
tis. v. quē tam̄ pv̄n dixerit. Abbe v̄ subiungit. v. Saluū fac s. t. Mitte ei dñe
auxiliū d. s. cū or̄ ei cgruente. Qđ si epc̃ 7 abbas simul suscipiunt̃. dicunt̃ hi
v̄ Sacēdotes t. mđ. Mitte eis dñe auxiliū s. tē discedum. 7 d. abbas suscepti si ē abbas
t epc̃ nr̄i ordinis duc̃ in aliquē locū pius ad hoc honeste tapetib; &
cortinis pparatū. ibiq; data benedictione. fac̃ aliq̃d de lege diuina
cora eo recitari. 7 lectis tribus aut. iiii. ūsib;. signat. d. abba lectori ut lec
tionē finat. dictoq; benedicite. osculat̃ suscepti 7 alii fr̄s cū eo st̄. ad pedes ei
semel. id̄ ad osculū uenia petentes. si ē epc̃ t abbas. si aū rex t aplic̃. 7 ante
7 p̄ea. Deinde cū eo loq̃t̃ qđ sibi cgruū uidet̃. Tandē fac̃ eū ad hospicium duci
ipsūq; cū suis oms̃ honeste tractari. Sciendū aū qđ nulli q̃ sit monastice
pfessionis in xpo cū cantu suscipit̃. neq; in albis. excepto qđ hi tantū
q̃ pcessionem inseruiunt. albis 7 cappis sup̄induti. Nemine etiā unq̄ cū pcessi
one suscipim̄. p̄q̄ noctnales induim̄. DE HOSPITALIO.

Hospites q̃ equitantes aduenunt. monachos q̃q; 7 honestiores cl̃ici. al. vii.
clericos pedites. uxores etiā ullicoz 7 oms̃ breuiter pertractes. custos
hospitū q̃ ex cōsuetudine ē sacēdos. cū omi recip̄ benignitate. Quicqđ eis op̄ fu
erit. a cellarario querit. 7 si forte cellararius nō hī. querit a camerario. ut
si talis ē loc̃. absq; omi excusatione cōparet̃. Qđ si forte cellararius abest.
7 taleq̃d ē inclusū. qđ ad hospitū prin̄ necessariū ē usū. ille uas in quo
speret illud cōtineri. pie uolens nō dubitet frangere in tali necessitate
ut integritas caritatis p omā seruet̃ in exhibenda hospitib; humani
tate. Est etiā cōsuetudo. si a cellarario nō hī qđ eis apponat. ut in refec

Paderborn, Kl. Abt., Hdx 25, p. 165

lucrū est auscultat & prandere diucius non tardat si tam̄ ab infirmario licentiā acceperat. At si pro alicuius morbi remedio tale quid sumere necesse habuerit de hac re nr̄ si uisū fuerit n̄ expectabit

AD HORAM competentē infirmarij hūe de infirmario suo infrōis. Lui.
pergit ad coq̄nā officiū suū ut coquū faciat que paranda sūt preparare
Ad horā refectionis infirmi statū ad lauatoriū qđ ē in claustro eor̄ diuertentes
manus abluunt & q̄ uolunt in cote que in catena ibidē ligē pendet cultros
acuunt sing; singli ad mensas singulas accedunt. Si qui sē qui carnib; uescunt
ab aliis separati ēsidere p̄cipiuntur. Hā ne ꝓpter diuersas infirmitates
ab inuicem grauent in diuersis domib; sub uno ędificio coherentibus
sequestrati cōmorantur. Una aū dom̄ ad hoc singulariter ē deputata ut fa
muli q̄ infirmis obsecunt in ea dormiant comedant scutellas abluant aquā
qua defuncti lauant calefaciant frēs coctiones faciant. Extra ē ibi quidam
locus in medio patens & undiq; circūtectꝰ in q̄ solent frēs sanguinē minuere
coctiras suas uidere atq; ligare nec q̄b; op̄ē tribus infirmantes aqua frigida
lauare & unguere. Fercula q̄ infirmis apponenda sē. tā his q̄ carnis refectio
nē habent q̄ q̄ ea carent ipse infirmarij cū adiutorib; suis apportat ꝛ apponit.
famuli q̄q; similiter apportant & n̄ apponunt. Cū huiusmodi appositio incipit
t ipsis infirmis. t infirmario Benedicite ꝓnunciante benedictio sup̄ ab̄
agit. Qui lectionē ante cibū incepit ipse ea ꝓ cibū finit. In quolibet xii.
lectionū festo de ipso festo aliq̄d ibi legitur. Qđ si aliq̄s forte int̄ benedi
cendū defuerit & postea supuenerit que cū aliis diceret aliquo adiuuan
te ipse eam̄ sed suppressius implebit. Nullus eor̄ in sola cuculla & pellicio
ad manducandū sedere nec in lecto quicquā loqui p̄sumit eo excepto
qui tanta infirmitate grauat̄ ut propter hanc eam̄ in lecto sedendo eo
medere cogat̄. Nulli eor̄ de cibo t potu famulo alicui quicq̄ impendere
licet. Int̄ comedendū si generale t pulmētū dat̄ benedictione n̄ priuat̄
Siquido carne reficientes a carne abstinent. eundē modū benedicendi
obseruant. Quando cūq; frēs in refectorio generaliter pietantiā habent
infirmi quoq; eādē non carent. Si interī dū ad mensam sederint breuis
alicuius defuncti affertur & tabula ad conuocandos frēs p̄cutitur. inde
inde non surgunt sed postea idem officiū cū trib; lectionib; pagunt.
Nullus eor̄ debet surgere de mensa nisi ꝓ sūma necessitate nec map
pulā suā plicare. quādiu ibi q̄libet eam̄ minimus comederit. finita refec
tione. siqui adeo infirmi non sunt. surgentes versū incipiunt. quē tamen si
nito psalmo ad gtām residendo finiunt. sed ante & ret̄ non faciunt. Qđ
comedentibus superit. si ē huiusmodi quantitatis. infirmarius seruandū reponit
Habet armariolū. in quo talia recondit. & candelas & poma. raroq; aut
nūquam defuerit in eo. piper. cynamomū. gingibrum. alie q; radices
que sunt salubres. ut sit semper in prōptu qđ ualeat infirmo. fortassis

Paderborn, Bb. Abt. Hdx 25, p. 177

caruare bibē. Nullus tam ergᵒ ꝙqua ibo de cibo t potu ſquam
in4 illuc dormiat. Vnᵘˢ exiſtus adhoc ē maxime deputat ut la
uet pannoſ ad coctura frm neceſſarioſ ſocū faciat 4 aquā cale
faciat qua ſcutellę fr̄ lauandę. Cui omino interdictū ē ut de cibo
t potu infirmoꝝ ꝙqua tangere ꝑſumat ne eo ꝙ ipſo cōtra v ipſe
Lv. FRAT ꝙ noctu in dormitorio infirmat. ut ꝑ eo ꝙ ualeat
ralu infirmitate ꝓoccupat. ut abſq; frm inq̄etudine uſq ad
noctiñoſ ꝑdurare non poſſit. affrib; innocuo ſibi dormientib;
licentia ad ꝓpr̄ acq̄ſita ſine mora ad domū infirmoꝝ ducit.
ſi ūrā mediocri infirmitate laborat. ut noctiñoſ expectare
ualeat mox ut treſ orationeſ finitaſ eſſe nouerit. infirmitatē
ſuā ꝓpri innotescit. ſtatiq; illi uſſu ꝑ frm aliquē ad infirma
riā ducit. Idemq; de uuuene cuſtodię tradito ſi ralū infirmat
ꝑ cuſtodē acq̄ſita licentia agit. Qui aū ęgrit ne infirmari ut
cuenū uenere n̄ poſſit ꝓpri infirmitatē patefacit t ſi placet
in caplo uenia petit 4 monſtrat qđ infirmꝰ ſit 4 ſi ralis eꝰ
infirmitaſ patet. ꝓpr̄ t ſua ſponte t abalio monit ſtatī ad infir
mariā ire eū iubet ſin aū foris chorū ēe. ut ꝓ puoto ſuo poſſit
ſedere 4 cellerariꝰ curat ut in refectorio n̄ abſq; pietantia eū
diuitat. Cū ne biduū t triduū tranſierit ſimilit n̄ habuerit
uterū ꝑ eadē cauſa uenia petit 4 ad infirmariā ire iubet.
Qđ ſi etiā eodē die infirmitaſ eꝰ inanū excreuerit domū in
firmoꝝ inq̄ refectione carniſ careat. cohabitant uſſu ꝓpri
aliq̄ ſecū eunte ac demonſtrante inſtat. Nā quacūq; hora cuilibet
ordinē plenū regendi iudex hoc expedire quē libet egrotan
tē ad infirmariā facit ire. Similit q̄q ordo ſeruat in eo q̄ infir
matorioſ ꝑ infirmitate de choro exeunt t etiā eadē neceſſita
te coactuſ choꝝ n̄ intrauit. Quare in craſtino caplo uenia
petit requiſitq; apore utrū melius habeat. ſi reſpondet etiā dñe,
iubet ſeſſū ire. ſi aū dixerit non iubet extra choꝝ aliq̄ndiu
eſſe. Sed ē ſciendū. ſi infra caplm ad infirmariā q̄ſ ire iubet.
qđ ad ſedē ſuā ſi reuertit. q̄ſq; idē caplm finiat. niſi apore
audiat qđ ad ꝑſens illuc ire debeat. Tē facto ad ſeſſionē ſuā ante
4 retro. nemine ducente n̄ ſit uuenis in cuſtodia poſit quę
ſeipſū infirmari diſcedet. 4 ſi neceſſe habuerit in lecto ſiquē
ibi uacantē inuenit ſe interim collocabit. nā nullꝰ in lecto
alterius n̄ illo ꝓmittente t admonitū ſe debet collocare.

Paderborn, Kb. Ak., Hdx 25, p. 180

grauari · usq; in sequentē die differre. De familiaribus nr̄is uiuis & defunctis

NOS ETIAM ULLE SE congregationes n̄ solū monachoꝝ sed etiā nr̄ōr clericoꝝ, quę habent societatē nr̄am & fr̄ernitatē · ut cū breuis uenerit de defuncto illoꝝ · t · ad illos nr̄ā · offīm & missā gerat̄ · & p̄ea septenarius cū offi eius & missis · p̄ nullo aū abbe defuncto plus agim̄ q̄ p uno ex suis fr̄ibus. Sunt & quędā congregationes q̄b, ampl̄ n̄ facim̄s · n̄ quando breuis de defuncto illoꝝ uenerit · qđ p̄ caplm pulsatus signis omn̄b, vid̄ ut verba mea · addita hac orat̄ · Absolue d̄ · rectam · Ire fr̄ plerq; fideles xp̄i tā paupes q̄ diuites · q̄ cū adducta in caplm nr̄m uenerint · petant ut & ipsi q̄q; mereant̄ habe fr̄nitatē nr̄am · annuat̄ & cū libro eis dat̄ · ut part̄ & cōmunionē habe ant de bonis omn̄b, q̄ ullom̄ fiunt · t · orationib, t · in elemosinis · n̄ solū apd̄ nos · sed & etiā in cunctis locis quę nr̄i iuris eē uident · & p̄ nr̄is omn̄b, q̄diu fr̄ in hac uita specialit̄ cantat̄ p̄ singulas horas · Ps in aduit̄ & collta Pretende d̄ · quens ad maiorē · t · ad matut̄ missā apponit̄ · pes apponunt̄ · Postq̄ aū obierint · p̄ singulas horas · Ps Voce mea · quando p tricenario fris alicui n̄ cantat̄ · & cotidie p̄ caplm ad · Ps Verba m · oī · illa d̄ · Absolue d̄ne · Preterea tres uices fr̄ in anno · id̄ p̄ p̄mā dnicā xlmę · p̄ nat̄ · s · aplī & petri · & p̄ festiuitatē omn̄ū scōr̄ · in q̄b, specialē eor̄ cōmemorationē facim̄ cū officio & missa · cū septenario & p̄benda · scilicet eodē m̄ q̄ solet agi pro q̄libet absente fr̄e · q̄ obierit in aliq̄ cellarū nr̄ārū · excepto q̄ singuli sacerdotes missā n̄ cantant · neq; alii psalmos · l · Qđ cū satis manifeste re lata sit in supioribus · n̄ op̄ē · secto referre · Qđ agat̄ p̄ hiis q̄ in loco nr̄o sunt

QUANDO post ocpenē cōsol · fer · ii · memoria sepultu · eor̄ q̄ apd̄ nos sepulti fr̄ maximo ritu agit̄ · un̄ q̄sq; q̄ fr̄ · vii · p̄ cantat · q̄ fr̄ illiterati · totiens dnicā oī · singuli sacerdotes unā missā · & qđ ad cenā de pane & uino potu superit · ad elemosinā dat̄ ·

De omnibus fidelibus defunctis

IN festiuitate omn̄ū scōr̄ · p̄ uespos pulsatis omn̄b, signis cantant̄ etiā uespi defunctoꝝ · & in nocte offīm simul cū matut̄ · t · & matut̄ missa solemnissime · p omn̄b, fidelib, defunctis cū una tantū collta · id̄ fidelium d̄ · p quib, singuli sa cerdotes p̄ uias missas cętā · l · p̄ · t totiens dnicā orat̄ · q̄ nesciunt psalmos · fr̄ cantaturi · & xii pauperes uberum pane & carne & uino fr̄ reficiendi · & quotq̄t alii pauperes supuenerint · omn̄b, misericorditer solito largius impen denda · Insup & in ipsa festiuitate omn̄ū scōr̄ · quicq̄d panis & potus in refec torio ad cenā superit · ad elemosinā dat̄ ·

Padubon. Bb. Ac., Hex 25, p. 195

Hec est pactio societatis q̄ inter duo monasteria hyssangiense & corbeiense
pactione & consilio abbatū ſſm̄q; eorundē constituta ē. Siquis exſſib⁹ nr̄is cenobiorū
interioribus & exteriorib⁹ defunctus fuerit. & breuis hinc illuc & inde huc sup-
-uenerit. officiū & missa .i. cōmuniter agat̄. & p̄benda tantummō in eade die
sibi. & si duo aut plures obierunt. p̄benda .ij. & sedm iussū abbis adelemosinā
det̄. Hoc aut̄ de p̄benda tantū monachis p̄soluatur. Postea aut̄ septenarius
cū suis appendiciis plenit̄ agat̄. ita tamen ut si septenarii alicui⁹ defunct⁹
ad p̄sens agit̄ huic adiungat̄. Sin aut̄. p̄hoc solūmodo incipiat̄ & p̄agat̄. & si
interim anniuersarius maiori ritu agendus euenerit. septenario soda collecta
dicatur. Insup a singulis sacerdotib⁹ missa una. aceteris uero lect⁹ .l. psalmi.
acu[illegible] hi aut̄ psalmos nescientib⁹ retrude uicib⁹ oratio dominica decantetur.

Paderborn, Kb. Abt., Hdx 25, p. 201

Vixit ioseph annis. cx. & adiurauit fr̃s
suos ut cũ tulissent ossa eius
in tram suam.

IN PRINCIPIO CREAVIT DEVS CELVM ET TERRAM

Terra autem erat inanis & uacua:
& tenebre erant super faciem ab
yssi. & spũs dñi ferebatur sup aquas.
Dixitq; ds. fiat lux. Et facta ẽ lux.
& uidit ds lucẽ qđ esset bona: &
diuisit lucẽ ac tenebras: Appella
uitq; lucem diem: & tenebras noc
tem. factumq; est uespere & mane:
dies unus. Dix̃ quoq; ds. fiat firr
mamentũ in medio aquarũ: &
diuidat aquas ab aquis. & fecit
ds firmamentũ diuisitq; aquas
que erant sub firmam̃to ab his
que erant super firmam̃tũ. Et fac
tum est ita. Vocauitq; ds firma
mentũ celum. & factũ ẽ uespere
& mane. dies secundus. Dixit ue
ro ds. Congregentur aque que
subcelo sunt. in locũ unũ: &
appareat arida. factumq; est
ita. & uocauit ds aridam terrã:
congregationesq; aquarũ appel
lauit maria. & uidit ds qđ es
sed bonũ. & ait. Germinet terra
herbam uirentẽ & facientẽ sem̃
& lignũ pomiferũ faciens fruc
tum uxta genus suũ: cuius
semen in semetipso sit sup̃ tram.
factũq; est ita. & protulit ter
ra herbam uirentẽ & adferentẽ
semen uxta genus suũ. Lignũq;

Paderborn, Akadem. Bibliothek, MS. HUX. 23 a, BL. 3r
Chroust Mon. pal., 3. Reihe, 18. Lief., Taf. 1

Esr 4, 12 – 5, 13

Fabr. cod. Bibl. Akad. Mh. Hx: 51

decē ueces tromib⁹ locis quib⁹ uenerant ad
nos. stans in loco pr̄ multū percutiū pplm inor
dine et gladius sus et lanceis. et arcubus. per
spexi itaq⁹ surrexi et aio adoptimates et ma
gistrat⁹. et a reliqua parte uulgi. Nolite
timere a facie eor̄ dñi magni. et tribilis me
mementote. et pugnate pfrib⁹ uris et uxoribus
uris. et domib⁹. Factū e autē cū audissent in
mici nri nuntiatū nobis ee. dissipauit dse si
lua eor̄. et reuisi sum⁹ omes ad muros unusq⁹q
ad opus suū. Et factū e a die illa media par⁹ 4, 16
iuuenū eor̄ faciebat opus. et media parata
erat ad bellū. et lancea et scuta. et arcus et
loricę. et principes pr̄ eos. in omni domo iu
da edificantiū in muro. et portantiū onera
et imponentiū. Una manu sua faciebat opus.
et altera tenebat gladiū. Aedificantiū enī
unusq⁹q⁹ gladio erat accinct⁹ renib⁹ et edi
ficabant. et clangebant bucyne iuxta me.
Et dixi ad optimates et magistrat⁹ et ad reli
quā partē uulgi. Opus grande e et latū et
nos separati sumus, procul alter ab altero. in
quo cūq⁹ audieritis clangorē tube.
huc ē currite ad nos. Ds nr̄ pugnabit pro
nobis. et nos ipsi faciem⁹ opus. et media
pars nr̄m teneat lanceas a basce sursu aurō
donec egrediant astra. In tēpore q⁹q⁹
do. dixi pplo. Vnus quisq⁹ cū puero suo
maneat in hierlm. et sint nobis uices per
tē et die adoperandū. Ego autē et
fres mei et custodes q̄ erant pr̄ me. nō depo
nebam⁹ uestimenta mā. sed unusquisq⁹ tan
tū mundabat ad baptismū. Et fact⁹ est
ad me pplm et uxorē mei magnus. aduer
sus fres suos iudeos. et erant q̄ dicerent.
Filii nri et filie nre multe sr̄ nimis.

accipiam⁹ pp̄ter eos frumentū et comedam⁹
et bibam⁹ et erant qui dicebant. Agros nros
et uineas. et domos nras opponam⁹ et accipi
am⁹ frumentū in fame. Et alii dicebant. Mutuo
sumamus pecunias in tributo regis. dem⁹
q⁹ agros nros et uineas. Et nē sicut carnes
frm nr̄os. sic carnes sr̄ nr̄e. et sicut fi
lii eor̄ ita filii nri. Ecce nos subiugamus
filios nros et filias nras in seruitutē et de filiis
abs nris sr̄ famule. nec habem⁹ unde redi
mi possint et agros nros et uineas alii pos
sident. Et irat⁹ sū nimis cū audissē clamo
rē eor̄ secm uerba hec. Cogitauit q⁹ cor
meū mecū. et increpui optimates et magis
trat⁹. et dixi eis. Vsuras ne singuli exigatis
a fratrib⁹ uris. Et congregaui aduersus
eos ecclesiā magnā. et dixi eis. Nos
ut scitis redim⁹ fres nros iudeos. q̄ uen
diti fuerant gentib⁹ secm possibilitatē
nrām. Et uos igit uendite fres uros. et
emem⁹ eos. Et siluerūt nec inuenerūt quid
respondere rent. Dixiq⁹ ad eos. Non e bona
res quā facitis. Quare nō in timore dī am
bulatis. ne exprobret nobis a gentib⁹ inimici
nris. Et ego et fres mei et pueri mei cōmo
dauim⁹ plurimis pecuniā et frumentū q̄s nō
repetam⁹. In cōmune istud ag̃ alienū ē cer
dimus. q̄s debet nobis. Reddite eis hodie
agros suos. uineas suas. oliueta sua et domos
suas quin pecunias et centesimā pecunie fru
menti uini et olei quā exigere soletis ab
his. et date pro eis. Et dixer̄. Reddem⁹
et a eis nihil quesier̄. sicq⁹ faciem⁹ sic
ut queris. Et uocauī sacerdotes et ad
iurauī eos ut facerent iuxta q̄s dixer̄.
Insup et sinū meū excussi et dixi. Sic ex

Vorsatzbl. im Rückendeckel

H 30,7 cm

B 20,3 cm

Sign. MS / Hx 81

Reproduktion
IMAP
Paderborn - Kamp 33

Ex libris Jois Christophori Groene
pastoris in Brackhausen 1754.

pro 2. ß. 24. ßß.

Pro Memoria. NB. NB. Das ßtammbuch
Eines Ehrs. Ohrs Eccliæ, ist
liber prohibitus primæ Classis.

Ubrige sintemahl gebundenes Neue
Testament Hieronimi Embser
mit glossen und Noten, ist
ein nutz und gutes opus.

Cantum Pro Memoria.

J. C. G. pastor

Paderborn, Bibl. Acad. Hx 81

Hx 81

Reproduktion
TIMM
Paderborn - Kamp 33

Vorsatzpl. im Vorderdeckel

H. 30,6 cm

B 21,3 cm

Sign.: MS / Hr 81

Quare non credistis ei.
Si dicimus exhominibus
timebamus populum. Omnes
enim habebant iohannem
quia uere propheta esset.
Et respondentes dicunt
ihu. nescimus. Et respon
dens ihs. ait illis. Neq;
ego dico uobis. in qua po
testate hec faciam.

ccxcviii
ccxcviii
ccxlv

Et cepit illis inparabo q
lis loqui. uineam pastina
uit homo et circumdedit
sepem. et fodit lacum
et aedificauit turrim.
et locauit eam agricolis.
& peregre profectus est.
Et misit ad agricolas in
tempore seruum. ut
ab agricolis acciperet
de fructu uinee. Qui ap
prehensum eum. ceciderunt. et dimiserunt
uacuum. Et iterum mi
sit ad illos alium seruum
et illum in capite uulne
rauerunt. & contume
liis affecerunt. Et rursus

ccxcv
ccxcix
ccxcviii

alium misit. & illum oc
ciderunt. Et plures. alios
quosdam cedentes. alios
uero occidentes. Adhuc
ergo unum habens filium
karissimum. & illum
misit ad eos nouissimum
dicens. Quia reuere
buntur filium meum.
Coloni autem dixerunt
ad inuicem. Hic est he
res. uenite occidamus
eum. et nra erit here
ditas. Et apprehen den
tes eum occiderunt. et
eiecerunt extra uine.
Quid ergo faciet domi
nus uinee. ueniet &
perdet colonos. et dabit
uineam alius. Nec scrip
turam hanc legistis.
Lapidem quem reproba
uerunt aedificantes. hic factus est in ca
put anguli. A dno factum est istud. et est mi
rabile in oculis nris.
Et querebant eum

Fragm. 5

Tadelom. Ms. Med. Fragm. 5

Pers.-Bl.
H 20,4 cm
B 16,2 cm
Saju.: Graf

Reproduktion
FOTO MARBURG
Paderborn - Kamp 33

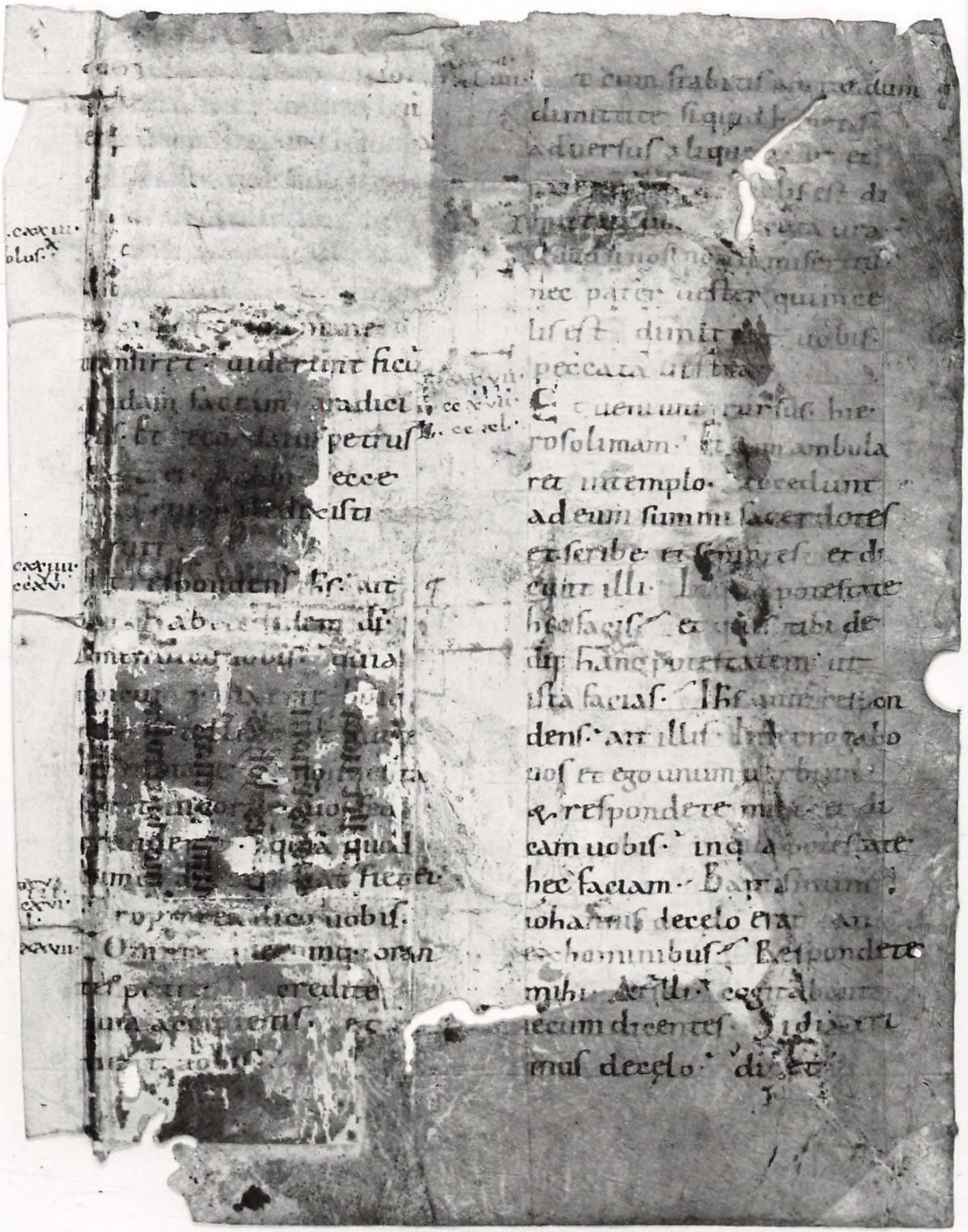

Padeborn. Lit. Mand. Fragm. 5

Reproduktion
TRAP
Paderborn - Kamp 33

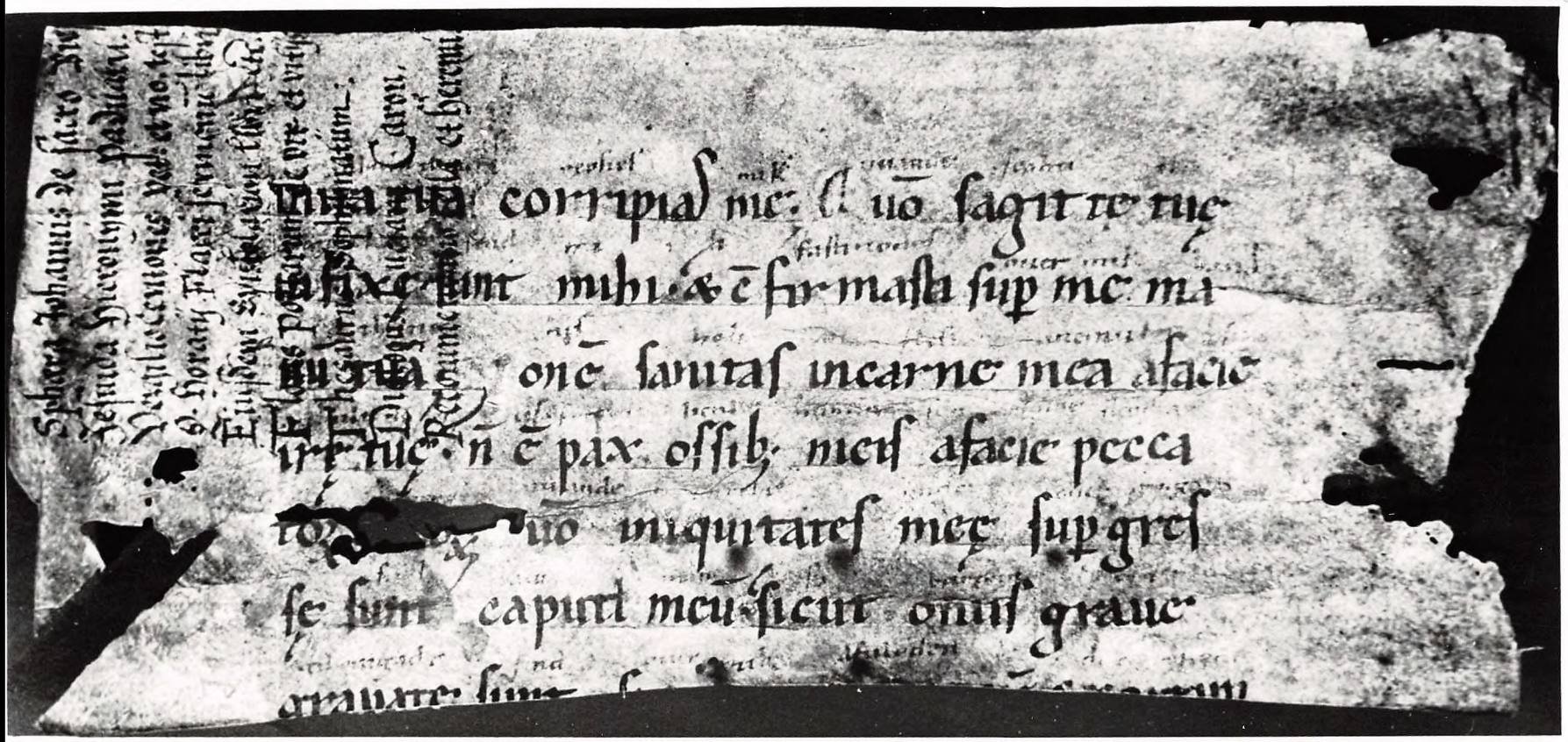

corripias me. Neque in ira tua
infixe sunt mihi. & confirmasti super me ma
nus tua
one. sanitas in carne mea a facie
ire tue. non est pax ossibus meis a facie pecca
torum
meorum quoniam iniquitates mee super gres
se sunt capitis mei. sicut onus graue
grauate sunt

Sphera Johannis de Sacro
Bosco Hieronymi Paduani
Vallis Clausonis vel Anselmi
Horatij Flacci Venusini Libri
Ovidij Nasonis Libri
Virgilij Maronis Libri
Terentij Libri
Plauti Libri
Boetij Libri
Caroli Libri
Hieronymi Libri
Augustini Libri
Gregorii Libri
Ambrosii Libri
Cassiodori Libri
Isidori Libri
Bedae Libri
Alcuini Libri
Rabani Libri
Strabi Libri
Walafridi Libri
Haymonis Libri
Remigii Libri
Hincmari Libri
Anselmi Libri
Lanfranci Libri
Bernardi Libri
Hugonis Libri
Richardi Libri
Adami Libri
Petri Libri
Johannis Libri
Andreae Libri
Philippi Libri
Jacobi Libri
Thomae Libri
Bartholomaei Libri
Matthaei Libri
Marci Libri
Lucae Libri
Johannis Libri

MADE IN W.-GERMANY TISCHLERWINKEL GEHÄRTETER STAHL SUKI ART.-NR. R 2350 210

Padua. Mk. Alc. Frag.!

Pers.-Bl., Fragment, beim Einbruch verloren.
Abb.: vom Foto
Sign.: Fra 6

Reproduktion
Paderborn - Kamp 33

OT

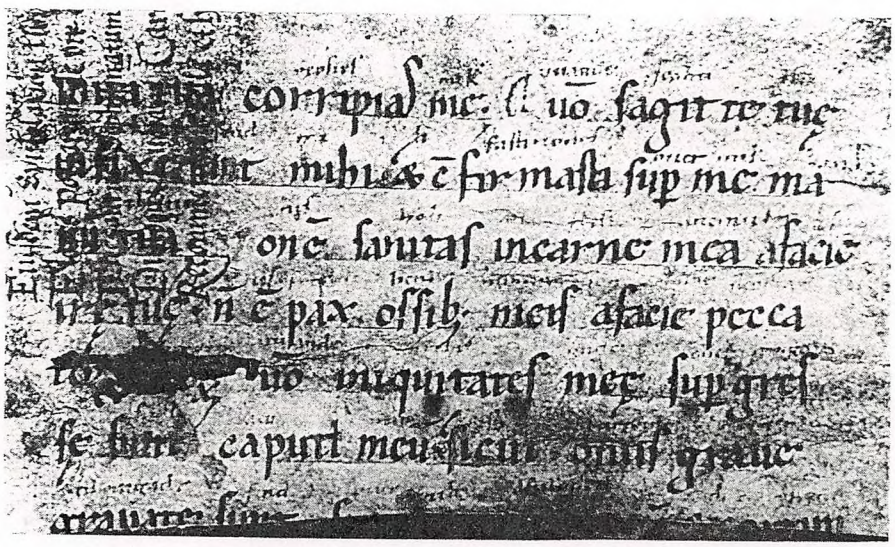

Abbildung geht hervor, daß es sich um den oberen Teil einer Pergamentblattes handelt, das unten beschnitten wurde. Sechs Zeilen des lateinischen Textes sind ganz erhalten, von der siebten Zeile sind nur die oberen Teile der Buchstaben sichtbar. Über die lateinischen Wörter sind altsächsische Übersetzungen eingetragen und zwar von anderer Hand. Das Schriftbild des lateinischen Textes ähnelt dem der sogenannten Lubliner Fragmente, wie ein Vergleich mit der Ausgabe von Załewski[3] zeigt. Von jüngerer Hand wurde quer über das Paderborner Blatt ein weiterer Eintrag geschrieben:

Eiusdem Apistolarum ł svi/////
Flores Poetarum de vix /////
Thesaurus Sophismatum /////
Dialogus Luciani Car /////
Recommendatio bella et h/////

Dies dürfte darauf hinweisen, daß das Blatt ursprünglich im

3. Ludovicus Załewski, Psalterii versionis interlinearis vetusta fragmenta germanica (Prace komisji jezykowej polskiej akademji umiejetności nr. 11), Krakow 1923.

gestohlen!

Bucheinband eines
Die altsächsisch
verdeckt obenstehe
Buchstaben, zweite
Tinte der Wörter
Sicherheit sagen, o
wie die Lubliner Ps
handelt. Letzteres
sprachliche Abweic
Der lateinische T
Vulgata[4] lautet er (
Klammern ergänzt)

2. [Domine ne in f
me
3. Quoniam sagitt
me manum tuan
4. non est sanitas c
meis a facie pec
5. quoniam iniqui
sicut onus grave
6. putruerunt et co

Wenn man den T
feststellen, daß es ne
vom Text der Vulga
gibt. In Ps. 37,4 hat d
in den Handschrifter
Fragment zu kurz ist
ziehen könnte, schei
des Psalterium Gallic
Fassung derselben hi
mit anderen volksspr
z.B. die Wachtendon
Im Folgenden wi

4. Zitiert nach: Bibli
Tomus I, Stuttgart 1969
5. Arend Quak, Stu
Psalmen und Glossen
Amsterdam 1973.

Dan. 9, 5

Th. Fragm. 41 a

18

Fadutorum Nedlind.. Akad. Fragm. 41a

Doppelbl.: Bl. 1a
H 28,3 cm
B 17,7 cm
Sign.: Fra 41a

Reproduktion
KAMP
Paderborn - Kamp 33

Doppelbl.: Bl. 1a
H 28,3 cm
B 17,7 cm
Sign. Fra 41a

Paderborn Erzbischöfl. Akad. Fragm. 41 a

Dan 9

Dan 9,19

1 B
Fra 41a

Bl. 1 b
Sign. Fra 41a

Reproduktion
TRAPP
Paderborn - Kamp 33

Paderborn Erzbischöfl. Akad. Fragm. 41 a

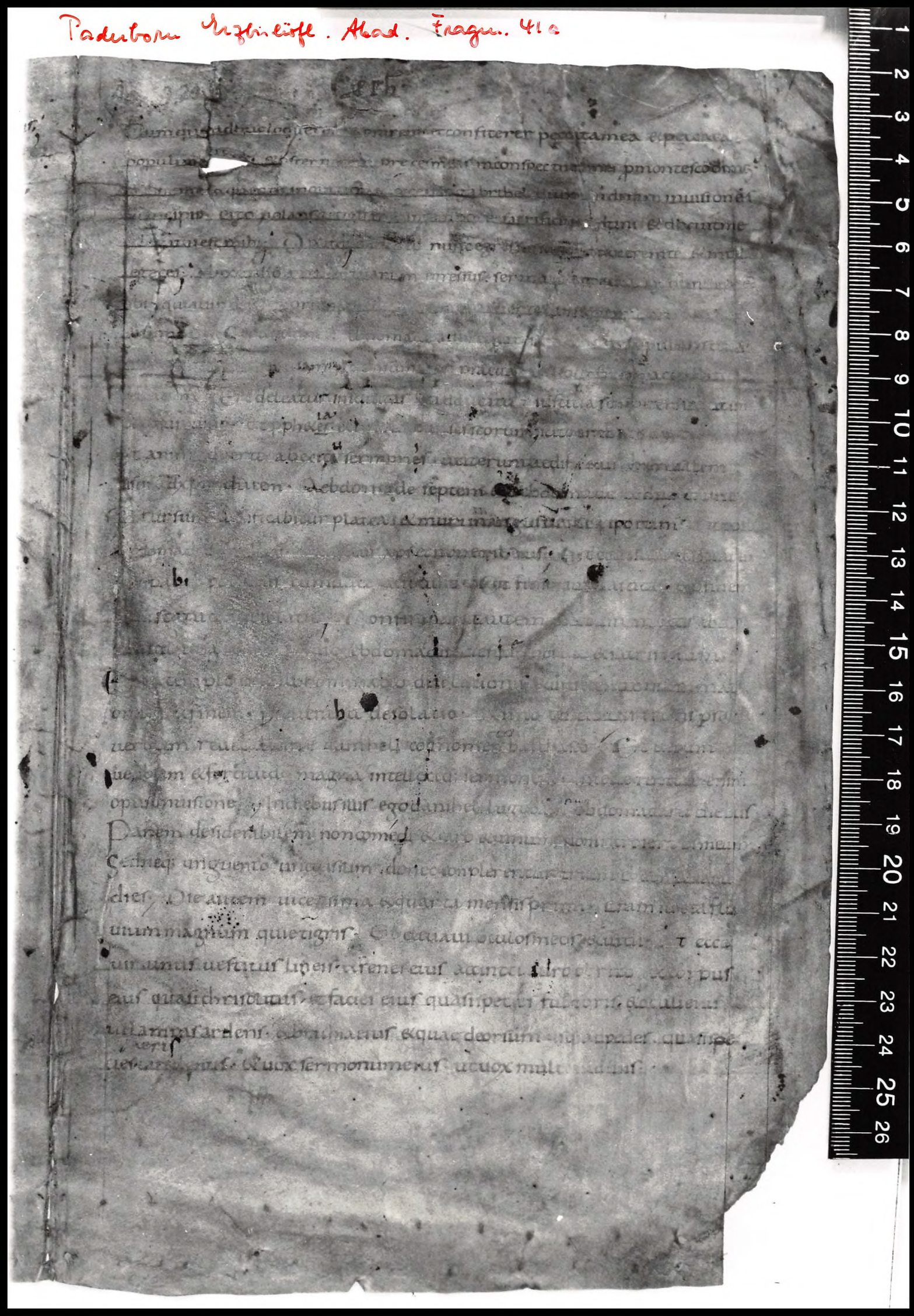

Reproduktion
TRAPP
Paderborn - Kamp 33

Vidi aut ego daniel [illegible] uisionem [illegible] fluminem [illegible] erant
[illegible] sed terror [illegible] et fugerunt [illegible]
Ego aut relictus solus [illegible] uisionem grandem [illegible]
in me [illegible] sed et species mea inmutata e in me [illegible] et
habui quicquam uirium [illegible] sermonum eius et audi[illegible]
iacebam consternatus super faciem [illegible]
terrae, et ecce manus tetigit me [illegible] et erexit me sup genua [illegible]
articulos [illegible] mearum, et dixit ad me, Danihel uir desideriorum,
intellege uerba quae ego loquor ad te. et sta in gradu tuo. Nunc enim
missus sum ad te. Cumque dixisset mihi sermonem istum, steti tre
mens. et ait ad me. Noli metuere danihel, quia ex die prima qua
posuisti cor tuum ad intellegendum ut te adfligeres in conspectu di
tui, exaudita sunt uerba tua, et ego ueni pp̄ter sermones tuos; Prin
ceps aut regni p̄sarum. restitit mihi uiginti et uno diebus; Et ecce
michahel angelus unus de principibus primus uenit in adiutorium
meum. et ego remansi ibi iuxta regem p̄sarum; Ueni aut ut docerem te
quae uentura sint populo tuo nouissimis diebus, qm̄ adhuc uisio in dies;
Cumq; loqueretur mihi huiuscemodi uerbis. deieci uultum meum ad ter
ram. et tacui; et ecce quasi similitudo filii hominis tetigit labia mea.
Et aperiens os meum locutus sum. et dixi ad eum qui stabat contra me,
Domine mi in uisione tua dissolutae sunt conpages meae. Et nihil in me
remansit uirium, et quomodo poterit seruus domini mei loq cum dn̄o
meo. Nihil in me remansit uirium, sed et halitus meus intercluditur.
Rursum igitur tetigit me quasi uisio hominis. et confortauit me. et
dixit. Noli timere uir desideriorum, pax tibi. confortare et esto robus
tus; Cumq; loqueretur meum conualui et dixi; Loquere domine mi.
quia confortasti me; et ait; Numquid scis quare uenerim ad te. et nunc
reuertar ut proeliar aduersus principem persarum; Cum enim
egrederer apparuit princeps grecorum ueniens. uerum tam adnuntiabo
tibi quod expressum ē in scriptura ueritatis, Et nemo ē adiutor meus
in omnibus his. Nisi michahel princeps uester. Ego aut ab anno primo

Dan, 11, 1

Paderborn Erzbischöfl. Akad. Fragm. 11 a

Bl. 28

Sign.: Fra 41a

Reproduktion
TRAPP
Paderborn - Kamp 33

1008–1010

repecet enim
multitudo, quia ecce ego dabo eccos ad uos & ad animas eorum
& conuertentur ad uos & erunt uobis homines. & multiplicabo uobis homines omnemq; domum
& habitabuntur ciuitates & inhabitabuntur solitudines & repleb
hominibus & iumentis & multiplicabuntur & crescent & habitab
sicut a principio. Bonisq; donabo uobis plus quam ab initio
& scietis quia ego dns & adducam super uos homines populum m
habeb & hereditate possidebunt te & eris eis inheritans
Et non addet ultra orbare eos. Haec dicit dns dr. Pro eo quod dic
de uobis deuoratrix hominum es & suffocans gentem tuam
ea homines non comedes amplius & gentem tuam non
ultra dicit dns dr. Nec audiam faciam in te confusionem gentium
& obprobrium populorum non ultra amplius & gentem tuam
non amittes amplius dicit dns dr. Et factum est uerbum dni ad me
dicens. Fili hominis domus Israhel habitantes habitabant super humum suam
& polluerunt eam in uiis suis & in adinuentionibus suis. Iuxta immundiciam menstruate
fuit uia eorum coram me & effudi indignationem meam
pollu[erunt] eam in idolis suis & in sanguine quem effuderunt
Iuxta uias eorum & in adinuentionibus eorum polluerunt

Th. Fragm. 48 b

Bl. 2a

Sju.: Fra 41 B

Reproduktion
Paderborn - Kamp 33

hiezech·

[illegible] gentes aduersus me blasphemare· et polluerunt nomen sanc-
[illegible]ificaretur coram eis populus dni iste est· et de terra eius egressi
[illegible]sunt· et peperci nominimeo sco· quod polluerat domus israhel· in
[illegible]gentibus ad quas ingressi sunt· Idcirco dices domui israhel· hec dicit
[illegible] dns· Nonpropter uos faciam domus israhel· sedpropter nomen sanc-
[illegible]tum meum quodpolluistis ingentibus· ad quas intrastis· Et sanctificabo
[illegible] nomen meum magnum· quodpollutum est intergentes· quod pollu-
[illegible]stis immedio earum· ut sciant gentes quia ego dns· Ait dns dns·
[illegible] cum sanctificatus fuero inuobis coram eis· colligam quippe
[illegible] uos de gentibus· et congregabo de uniuersis terris· et adducam uos
[illegible] in terram uestram· et effundam superuos aquam mundam· Et
[illegible]mundabimini abomnibus inquinamentis uris· et abuniuersis
[illegible]idolis uris mundabo uos· Et dabo uobis cor nouum· et spm nouum
[illegible] dabo in medio uri· Et auferam cor lapideum de carne uestra·
[illegible] et dabo uobis cor carneum· et spm meum ponam in medio uri· et faciam
[illegible] ut in preceptis meis ambuletis· et iudicia mea custodiatis· et ope-
[illegible]remini· Et habitabitis interra quam dedi patribus uris· et e-
[illegible]ritis mihi in populum· et ego ero uobis in dm· Et saluabo uos ex
[illegible]omnibus inquinamentis uris· Et uocabo frumentum· et mul-
[illegible]tiplicabo illud· et non inponam uos famem· Et multiplicabo
frumentum ligni· et germina agri· ut non portetis ultra obprobriū
[illegible]famis in gentibus· et recordabimini uiarum uiarum pessimarum·
[illegible]studiorum q; non bonorum· et displicebunt uobis iniquitates ure·
[illegible]et sceleraura· Nonpter uos ego faciam· ait dns dns· notum sit uob·
Confundimini et erubescate super uiis uris· domus israhel· haec
dicit dns dns· In die qua mundauero uos ex omnibus iniquitatib;
uris· et habitari fecero urbes· et instaurauero ruinosa· et terra de-
serta fuerit exculta· que quondam erat desolata inoculis om-
nis uiatoris· Dicent terra illa inculta· facta est ut hortus uolupta-
tis· Et ciuitates deserte atque suffosse· munite sederunt· Et
[illegible]uent gentes que in circuitu derelicte fuerint· in carcuita uestro·

Ez. 36, 36

B
Fra 41b

Bl. 2 b
Sign.: Fra 41 b

Reproduktion

Ezech 34

Ezech 34, 29

Paderborn Erzbisch. Akad. Franz. 41 6

Bl. 1a (Doppelbl)
H 28,4cm
B 18,1cm
Sign. Fra 416

Reproduktion

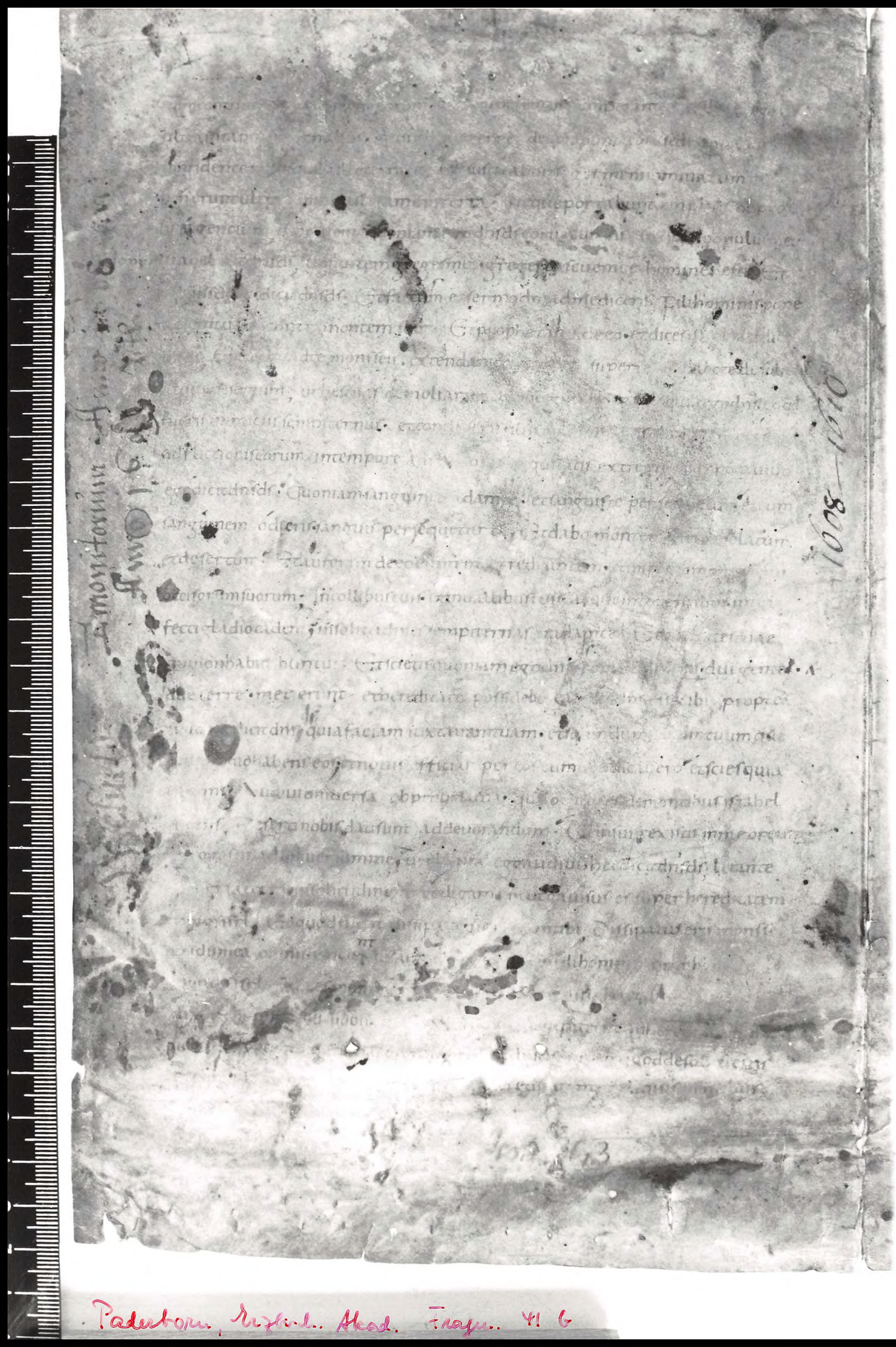

Padovani, Archiv. Akad. Fragm. 41 6

Bl. 18

Sign.: Fra 418

Reproduktion
TRAPP
Paderborn - Kamp 39

te: ut custodiam te in omnib⁹ uijs tuis. n
manib⁹ portabunt te: ne forte offendas ad
lapidem pedem tuū. up aspidem & basilis-
cū ambulabis. & conculcabis leonē & draconē.
quo in me speraūit & liberabo eū, protegā eū quo
cognouit nomen meū. Inuocauit ad me & ex
audiā eū. cū ipso sū in tribulatione: eripiā
eū & glorificabo eū. ongitudine dierum
replebo eū. & ostendā illi salutare meū.
Bonū e confiteri dño. & psallere
nomini tuo altissime. Adnuntiandū
mane miam tuā. & ueritatē tuā p noctē:
In decacordo psalterio. cū cantico in cythara
Quia delectastime dñe in factura tua. & in
operib⁹ manuū tuarū exultabo. Quā magnu
ficata sunt opera tua dñe: nimis profunde facte
sūt cogitationes tue. Vir insipiens non cognos
cet. & stultus non intelleget hec. Cum exorti
fuerint peccatores sicut fenū. & apparu
erint qui agunt iniquitatē: ut loquentur ut
tē: loquentur omnes qui operantur iustitiā. populū
tuū dñe humiliauerūt. & hereditatē tuā uexa
uerūt. Viduā & aduenā interfecerūt & pupil
los occiderūt. Et dixerūt non uidebit dñs. nec intel
leget deus iacob. Intellegite insipientes in populo.
& stulti aliquando sapite: Qui plantauit aurem
non audiet. aut qui finxit oculū non considerat. Qui
corripit gentes non arguet. qui docet hominē sci
entiā. nisi cogitationes hominū. quoniā
sunt. Beatus homo quē tu erudieris dñe. & de
lege tua docueris eū. Vt mitiges ei a diebus
malis. donec fodiatur peccatori fouea. Quia non
repellet dñs plebem suā. & hereditatē suā non
derelinquet. Quoadusq: iustitia conuertatur in
iudiciū. & qui iuxta illā. omnes qui recto sūt corde:
Quis consurget mihi aduersus malignantes. aut quis
stabit mecū aduersus operantes iniquitatem.
Nisi quia dñs adiuuit me paulominus habita
uit in inferno anima mea. Si dicebā motus est

Vous.

J W

Padua bom. Mb. Ab. I 117

dominus ei. tradidit eū tortoribus. quo aduſq; redderet uniuerſū debitū. Sic & pater mi ſ cęleſtis faciet uobis. ſi n remiſeritis unuſquiſq; fri ſuo. de cordibus uris. ORAT.

Os refugiū nrm & uirtus.

Familiam tuā qs dne continua pietate cuſtodi. ut acunctis ad uersitatib⁹ te protegente ſit libera. & in bonis actibus tuo nomini ſit deuota. ℣. IN EVANGELIO.

Dixit autem dominus ſeruo redde quod debes procidens autem ſeruus ille rogabat eum dicens. patientiam habe in me & omnia reddam tibi. Serue nequam omne debitum dimiſi tibi quoniam rogaſti me nonne ergo oportuit & te miſereri conſerui tui ſicut & ego tui miſertus ſum dicit dominus. ORF

Familiā tuā qs dne. LECTIO.

Nabuchodonoſor rex in furore & ira cēbd. mira magna precepit ut perirent oēs ſapientes babylonis. ℣. Tunc Daniel reuelationē nocte myſteriū reuelatū eſt. Et danihel benedixit dō cęli. & locutus ait. Sit nomen dni benedictū aſcēdo & uſq; in ſeculū. qa ſapientia & fortitudo ei ſunt. & ipſe mutat tępora & ętates. transfert regna atq; conſtituit. Dat ſapientiā ſapientib; & ſcientiā intelligentib⁹ diſciplinā. ipſe reuelat profunda & abſcondita. & noūt in tenebris conſtituta. & lux cū eo eſt. Tibi dns patrū nrōz confiteor. teq; laudo. qa ſapientiā & & fortitudinē dediſti mihi. & nunc oſtendiſti in quę rogauim⁹ te. quia ſermonē regis aperuiſti nobis. Poſt hęc danihel ingreſſus ad arioch quē conſtituerat rex ut perderet ſapientes babylonis. ſic ei locutus eſt. Sapientes babylonis nepdas. introduc me in conſpectū regis & ſolutionē regi enarrabo. Tunc arioch feſtin⁹

b-Seite, ob. Hälfte –
b-Seite, untere Hälfte,
auf den Innendeckel
geklebt. (Vorderdeckel)
Sign. J117

Reproduktion
Paderborn - Kamp 33

uenia non relaxetur. ℭ Tu
ic & pater mꝰ celestis faciet uob.
cordibus uris. Formidolosa senten
tia. Si iuxta nrām mentē senten
tia di. flectitur: atq; mutat. si par
ua frib⁹ non dimittim⁹. magna nob
adō n dimittent. Et qa potest un⁹
qsq; dicere. nihil habeo contra eū.
ipse nouit. habet dm iudicē non
mihi cure ē qd uelit agere. ego g
ignoui ei. confundit sententiam
suā. & omnē simulationē ficte
pacis euertit dicens. si n remiseri
tis unus qsq; fri suo decordib⁹ uris.
Veritatis uoce adtestante
didicim⁹. qa seruus qui decē
milia talenta debebat. cū penitēn
tia ageret absolutionē debiti
adn̄o accepit. Sed qa conseruo

F c.xi.

cētia habe mihi. & omia reddam
tibi. Misertus autē dns serui illius.
dimisit eū. & debitū dimisit ei.
unū deconseruis suis. q debebat ei
centū denarios. Et tenens. suffo
cabat eū dicens. Redde qd debes.
Et procidens conseruus ei. rogabat
eum dicens. P dacientia habe in me.
& omia reddā tibi. Ille autē noluit.
sed abiit & misit eū in carcerem.
donec redderet debitū. Videntes
autē conserui eius que fiebant con
tristati sunt ualde. & uenerunt &
narrauerunt domino suo omnia
que facta fuerant. Tunc uocauit
illū dominꝰ suus. & ait illi. Serue
nequā. omē debitū dimisi tibi qm
rogasti me. Nonne g oportuit &
te misereri conserui tui. sicut &
ego tui misertus sum. ℭ Et iratus

Tadulom.
Mo. Mz.
J 117

a - Seite, untere Hälfte
(Vorderdeckel)

Sign. J117

Reproduktion
Paderborn - Kamp 32

regis & dñi. & serui qui debitor de
cem miliū talentoꝝ adnō roganſ
uenia impetrauerat. ut ipſe quoq;
dimittat conſeruiſ ſuiſ minora
peccantib? Si enī ille rex & dñs ſer
uo debitori decē miliū talentorū
tam facile dimiſit. quanto magiſ
serui conſeruiſ ſuiſ debent oīno
ra dimittere. ¶ Tu autē. Lr cī.x.
Quod ut manifeſtiuſ fiat. dicam?
ſub exemplo. Siq̄s nr̄m cōmiſerit
adulteriū. homicidiū. ſacrilegiū.
maiora crimina. decē miliū talen
torū rogantib? dimittum?. ſic & ipſi
dimittant minora peccantib? Sin
autē obfactā contumeliā ſimuſ in
placabiles. & ꝓpt̄ amariuſ uerbuoꝝ
ꝓpetes habeamuſ diſcordiaſ. nec
nob? uidem? recte redigendi incar
cerē. & ſub exemplo operiſ nr̄i hoc
agere. ut maiorū nobiſ delictorū
uenia non relaxetur. ¶ Tu Lr c.xi.
Sic & pater nr̄s celeſtiſ faciet uob?
cordibuſ uriſ. formidoloſa ſenten
tia. Si iuxta nr̄am mentē ſenten

Padut.m.
M. Ab.
J 117

suo centū sibi denariōſ debenti
debitū n̄ dimiſit. & hoc ē iuſſuſ
exigi qđ ei fuerat iā dimiſſū. Ex
quib? uidelicet dictiſ conſtat. q̄a
ſi hoc qđ in noſ delinquitur ex
corde non dimittim?. & illud rur
ſuſ anobiſ exigit̄ quod nobiſ iā
ꝓpenitentiā dimiſſum fuiſſe gau
debamuſ. T. Scdm oīa hec dī.
nit. Dixit ihc diſcipliſ ſuiſ para
bolam hanc. Simile eſt regnuꝝ
cęloꝝ homini regi. q̄uolunt ratio
nē ponere cū ſeruiſ ſuiſ. Et cū cę
piſſet rationē ponere. oblatuſ ē ei
unuſ q̄ debebat decē milia talenta.
Cū autē non haberet unde redde
ret. iuſſit eū dominuſ ei? uenunda
ri & uxorē ei?. & filioſ & oīa quę
habebat & reddi. Procidens autem
ſeruuſ ille. orabat eū dicens. Pacī
entiā habe in me. & oīa reddam
tibi. Miſertuſ autē dñs ſerui illiuſ.
dimiſit eū. & debitū dimiſit ei.
unū de conſeruiſ ſuiſ. q̄ debebat ei
centū denariōſ. Et tenens. ſuffo

B 30,3 cm } gesamt.
(Vorderdeckel)
Sign. J 117

a Seite, ob. Hälfte
H 42,1 cm } a-Seite
B 30,3 cm } gesamt
(Vorderdeckel)
Sign. J 117

Reproduktion
Paderborn - Kamp 33

2018

uixit eius familię cęlo reddidit a ni
mam terrę carnis mā te riam.
OS qui animę famuli tui.
Collaudabunt multi sapiem ei.
DS qui animę famuli.t.
XPE exaltauit cornu eius & in
ęcclis altissimi aperiet os suū.
& in conspectu uirtutis illius glo
riabit. & in medio ppli sui lauda
Concede qs dne bitur.
fidelibus tuis digne scī GREGO
RII pontificis tui celebrare solle
mpnia. ut ei quę fideliter exe
quunt. & hic experiant auxilia.
& ęternis effectib⁹ apphendant. P
Qui fecit illū dilexit
eū. id circo in medio ppli sui
laudabit. & in plenitudine scā ad
mirabitur. & in multitudine elec
torū habebit laudem. & inter
benedictos benedicetur.
DS qui hunc sacro sem diem pro
festiuitate beati GREGORII sol
da qs famulab⁹ tuis ut merita

mur exempla. P
Dedit dns con
fessionē scō suo & excelso
in uerbo gtię. de omi corde
suo laudauit dnm. & dilexit eū
qui fecit illum. DŌ GRATIAS.
BEATI laudandi SANCTI
BENEDICTI merita glo riosa
qui dum pro xpicto patriam mundiq;
spreuit pompam adeptus omni
um contubernium beatorum &
particeps factus premiorum ę
ęterno rum. Inter choros
confessorum splendidum possidet loco,
ubi ipsum fontem omnium intuetur bo
norum. Et particeps. Gloria patri &
filio & ihui ao. XPE filiabus.
Exultet omnium turba
fidelium, p gloria almi patris BENEDICTI
lętentur. precipue cateruę monachorum
celebrantes eius festa interris de cuius
societate sancti congaudent in cęlis.
Omps sempt DS qui per
gloriosa[illegible] BENEDICTI

Paderborn
Ms. Ms. 117

B 30,8 cm
(Rückendeckel)
Sign. J 117

Reproduktion
IRMEN
Paderborn - Kamp 33

6 - Seite, 06 Hefte
H 42,1 cm
B 30,8 cm
(Rückendeckel)
Sign. J 117

18 18

societate sancti congaudent in celis.

Omps sempt̄ ds qui per gloriosa unii dilectoris exempla humilitatis triumphale nobis mer̄ ostendisti. da qs ut uiam tibi placitę obedientię quā uenerabilis pater illesus ante cedebat. nos preclaris eius meritis adiuti. sine errore sub sequamur. p dnm.

Confessorum regem adore mus qui celestis regni meritum & gloriaꝫ contulit sancto suo Benedicto.

Pē scōrum.

Fuit uir uitę uenerabilis gratia Benedictus & nomine. Ab ipso puericię suę tempore cor gerens senile ętatem quippe moribus transiens nulli animum dedit uoluptati. Dum in hac terra esset quo tempo ꝑ aliter liberet uti

Os qui hunc sacrosc̄m diem pro festiuitate beati Gregorii sol lemniter celebrantes confitemur. da qs supplicib⁹ tuis. ut meritis ei⁹ defensi. & ab omnib⁹ uitę huius liberem̄ aduersis. & eternę uitę premia consequam̄. p.

Xpe purgauit peccata ipsius & exaltauit in eternū cornu ei. & dedit illi testamentū regum. & sedem glorię in israhel.

O Gregori dulcissimum sancti spi ritus or ga num at q; uirtutum speculum posse nobis suffra gium ut hoc possimus consequi quote gaudemus qui beatū Grego per frui. rium pontificē scōrum tuorum meritis coequasti. concede ꝓpi cius ut q cōmemorationis eius festa ꝓcolimus. uitę quoq; imite

Padua Bom. M. Ab. J 117

b-Seite, untere Hälfte
(Rückendeckel)

Sign. J117

Reproduktion
Paderborn - Kamp 33

sum assa tus gratias a go. Ego me obtuli sacrificium deo in odorem su a uita tis. Accusatus.

Item alio modo. Qui amat animā suā. pdet eam. Hoc amare nepdas. Hoc amare in hac uita. nepdas in ētna uita. Hoc autē qđ posterius dixi. magis habere uidet sensus euangeli cus. Sequitur enī. Et qui odit animam suā in hoc mundo. in uitā ēternam custodit eā. Ergo qđ supra dictū est qui amat subintelligitur in hoc mundo. ipse utiq; pdet. Qui autē odit utiq; in hoc mundo. in uita ēterna ipse custodit eam. Magna & mira sententia. quē admodum sit hominu in animā suā amor ut pereat. odiū

tibi ago domine quia tanuas tuas ingredi

Quod superius me rui. Dne. ait. ubi ego sū illic & minister meus erit. hoc intelligitur exposu isse cū dicit. honorificabit eū pater meus. Nam quē maiorē honorem accipere potest ad optatus. quā ut sit ubi ē unicus. n̄ equalis factus di uinitati. sed ē sociatus ēternitati. Quid sit autē ministrare xp̄o. cui opi merees tanta pmittit. hoc potius de bemus inquirere. Ministrat q̄ ihv xp̄o. qui n̄ sua quērit. sed quę ihu xp̄i. Hoc ē enī me sequatur. uias ambulet meas & non suas. sicut alibi scriptū est. Qui se dicit in xp̄o manere. debet sicut ille ambulauit. & ipse ambulare.

Tadeutom. Mo. Ale. J 185

Varsch. J 185

cerdo tem[illegible] ta. Nonegote.

[illegible]us iussit ut os sci cum lapidib[illegible]
cederetur. huc aute[illegible] videbat. &
con[illegible]ortab[illegible]ur & dicebat. Innomine
dñi ihv xpi forma tua non pauesco
nec metuo. Decius cesar dix. Date lec
tum ferreum. & requiescat inco lau
rentius contumax. Allatus e aute
lectus ei costuribus. inconspectu
cesaris immodu crudele. Beat
laurentius expoliatus e uestimtis
suis inconspectu decii & ualeriani.
& extensus est in lecto ferreo. Et
allati sunt carbones pruniss & mi
serunt sub lectu ferreo. Et cu fureis
ferreis cohartari ccepit decius beatu
laurentium. Oȳpotxe si ereduſ
[illegible]minum iesum [illegible]xm & thesauro

ipsa hora dicebat beatus lauren
tius. O insania tua infelicess. n[illegible]cog
noscitis qa carbones uri n ardore
sed refrigerio mihi ptant. Et ce
perunt consq aderant mirari quom
preceperat decius unu cum assari
huc ante ultru pulcherrimo dicebat
Gras ago tibi dne ihv xpe. qui me con
fortare dignatus es. Et cu amsq: oculos
suos contra deciu. sic dixit beatus
laurentius. Ecce miser assasti unam
parte. regina alia & manduca. Tunc
gras agens do ei gta dixit. Gras ago
tibi dne ihv xpe. qua ingressa
tua sing[illegible]li emisit. SEBIT VM
Beatus inq laurentius qui post
non a bi it nec speraui[illegible]

Paderborn Mb. Hs. I 185

Vorsicht

3,05"

℟. Stephanus autem plenus gratia & ueritate faciebat signa ma
na in populo. ℣. Stephanus seruus dei quem lapidabant uide
uidit cęlos apertos uidit et introiuit beatus homo ille cui cę
li patebant. ℟. Stephanus uidit cęlos apertos uidit & intro
uuit beatus homo cui cęli patebant. ℣. Lapidauerunt stepha
num & ipse inuocabat dominum dicens ne statuas illis hoc
peccatum. In natali Sci iohannis euangeliste. Ad uesp
al de honorandus est beatus iohannes qui supra pectus do
mini in cęna recubuit. Ad processionem. Inuitat
Adoremus regem apostolo rum qui priuilegio amoris io
hannem dilexit apostolum. Ps. Venite exultemus. In i. nocturn
℟. Iohannes apostolus & euangelista uirgo est electus a dño
atq; inter cęteros magis dilectus. Ps. Cęli enarrant. ℟. Supra pec
tus domini iesu recumbens euangelii fluenta de ipso sa
cro dominici pectoris fonte poraut. Ps. Benedicam. ℟. Quasi
ui nũ de paradisi fluminib; euangelista iohannes uerbi
dei gratiam in toto terrarum orbe diffudit. Ps. Eructauit.
℟. Inferuentis olei dolium missus iohannes apostolus di ui
na se protegente gratia ille suus exiuit. Ps. Omnes gentes.
℟. Propter insuperabilem euangelizandi constantiam

Paderborn, Kb. Abt. J 232, Spiegel hinten

Versatz
J 232

℟. Stephanus autem plenus gratia & ueritate faciebat signa & prodigia in populo. ℟. Stephanus seruus dei quem lapidabant uidebat celos apertos uidit et introiuit beatus homo ille cui celi patebant. ℟. Stephanus uidit celos apertos uidit & introiuit. beatus homo cui celi patebant. ℟. Lapidauerunt stephanum & ipse inuocabat dominum dicens ne statuas illis hoc peccatum. In natali Sci iohannis euangeliste. ℟. Uespere ualde honorandus est beatus iohannes qui supra pectus domini in cena recubuit. ℟. ad processionem. Inuitatorium.

Adoremus regem apostolorum qui priuilegio amoris iohannem dilexit apostolum. ℣. Venite exultemus. In i. noct.

℟. Iohannes apostolus & euangelista uirgo est electus a dño atq; inter ceteros magis dilectus. ℣. Celi enarrant. ℟. Supra pectus domini ihesu recumbens euangelii fluenta de ipso sacro dominici pectoris fonte potauit. ℣. Benedicamus. ℟. Quasi uiuii de paradisi fluminib; euangelista iohannes uerbi dei granum in toto terrarum orbe diffudit. ℣. Fructauit.

℟. Inferuentis olei dolium missus iohannes apostolus diuina se protegente gratia ille suis exiuit. ℣. Omnes gentes.

℟. Propter insuperabilem euangelizandi constantiam

Padutsm Mb Ak.

Foto 2 Fragment Abdinghof J 232

In natl̃ scē Lucie virg̃ & mr̃.

Dilexisti iusticiam & odisti iniquitatem propterea unxit te deus deus tuus oleo leticie pre consortibus tuis. Ad vesp.

Eructauit cor meum uerbum bonum dico ego opera mea regi. Ad p. ℟. Alleluia. Alleluia. Alleluia. Sicut ea. Alleluia. Alleluia. Alleluia. Amen.

Gr̃ Dilexisti iusticiam et odisti iniquitatem. ṽ Propterea unxit te deus deus tuus oleo leticie.

Of̃ Offerentur regi uirgines post eam proximę eius offerentur tibi. ṽ Eructauit cor meum uerbum bonum dico ego opera mea regi.

Ad̃ Adducentur in leticia et exultatione adducentur in templum regis. Cō̃ Diffusa est gratia in labiis tuis propterea benedixit te deus in eternum. Scī Silvestri p.

Padutow Kr. Ale.

Foto 3

Fragment Abdichtung Tu 1510a

Quoniam tues patientia mea dñe · dñe
spes mea a iuuentute mea ·
In te confirmatus sum ex utero · de uentre
matris mee tues protector mi
In te cantatio mea semp · tamquam prodi
gium factus sum multis · et tu adiutor
fortis ·
Repleatur os meum laude ut cantē gl̄am
tuam · tota die magnitudinem tuam ·
Ne proicias me in tempore senectutis · cum de
fecerit uirtus mea ne derelinquas me ·
Quia dixerunt inimici mei mihi · et qui

Paderborn, Ms. Aa. Sa 4, fol. 1

Sa 4

Vorsatz, Rückseite, r°

S IN ADIUTORIUM MEUM

intende· dne ad adiuuandum me festina·

Confundantur· et reuereantur· qui quer-
Animam meam·

Auertantur retrorsum et erubescant· qui
uolunt mihi mala·

Auertantur statim erubescentes· qui dicunt
mihi euge euge

exultent et letentur· in te omnes qui quae-
runt te· et dicant semper· magnificetur·

Padertorn, Mb. Mc. Sa 4, fol. 1

Sa 4
Vorsatz vorn, v°

y II 17.

dominus exulte muſcæle

temur in ea. Ae v ia.

Laudate pu eri dominum lauda te

nomen domini. ℣ Sit nomen domini be

nedictum ex hoc nunc & uſq; in ſeculuoꝝ.

Of Be nedictus qui ue nit in nomine do mini

benediximuſ uoſ de domo do mi ni de uſ

do mi nuſ & illuxit no bis ae v ia ae via.

℣ Hęc di es quam fecit dominus exulte

muſcæ lęte

mur in ea. ℣ La pi dem quem

reprobaue runt ę difican tes

hic factus eſt in caput an gu li ado

mino factum eſt & eſt mira bile in o culis

noſtris. Co Omnes qui in criſto bapuzati eſ tis

criſ tum induiſtis ae v ia. DOMINICA

VASI ꝯ o do genti Post Albas.

infantes ae v ia rationabiles ſine dolo

lac concupiſcite ae v ia ae via ae v ia.

Exul tate deo adiutori nr̄o iv bila

Foto 1

Fragment Abdinghof Tu 1510a

Gradiale

März

Pridie nō mār Ob' henricus sac' m. Ecbertus subd' t m n c 6.
henricus sac' com Arnoldus johs li Ecbertus decim lut
bert' le Eilhard' johs li heldegūd' wolrad' le

Nonis mart Ob D. Symō de lippia epūs pād. johs * Anno 1498
pwan' sac' t m. n. c. wolmar' b'old' milites cōmie 7.
Burchdus dia' t m n c

Octauo id' marcij Ob D. bēdictus abb' monich rotten
Theodericus sac' m' Rotmūd' succes' t m. n. c. joh'le 8.
Erfurtie ab S. Petri et Pauli Rmg D. Nicolaus de Gu
vernens Abbas

Octauo id' mār Ob. d. gotscalcus ab t m n c yeric sac' cō 9.
Arnold' weitebecus hmān' li meinold' le

Paderborn, Kgl. Akad. Bibl., Arch. des Paderborner Studienfonds Pa 65

Archiv des Paderborner Studienfonds Pa 65

Erzbischöfliche
Akademische Bibliothek
Leostraße 21
D-33098 Paderborn
Tel. 05251 / 29 04 80

59v März

27. vj kl' april' Ob' Dñs Herm' ab. Imoersmōst Enest' 16
R. D. Joan. Lackerbach Abbas in Lacu. Rmg Dny. Franciscus
Ao. 1666. du Moncēau Abbas Gemblacensis.

28. v kl' aprilis Ob' lābert' mo. Hadewigis la Mathi=
jun. as venlo, sat m n c. Johs sa. f. nr. R. dillim, Dñs.
1620 Nicolaus Avenidrittius Suffraganeus monasterii
1661. R. D. Hermannus Meijer Abbas in Marienmünster
ad Sz annos.

29. Quarto kl' apl' Ob' D. petr' ab. in posanna Werhei'
lis ame, Henrico herboid' li. R. D. Jacobus Feldman
Anno 1620 Ferme Jacem annis Abbas in Leisborn, Epūs Dioeces.
1639. R. D. Jodocus Rosen huius mūrij Abbas emeritus.
1651 R. D. Hermannus zur Geist Abbas in Leisborn.

30. Tercio kl' april' Ob' D. paul' ab in swartsack Kor
hous, rodolph' sat m n c. Gamaliel süst mo. n. c.
D. Joēs ab. in Gerode

31. (Memoria)
Anno 1360 [illegible] D. Baldewini epi, et sue patrie.
Ob' Johs batenson et uxor ei' Jutta; qui dederūt

Paderborn Ebt. Akad. Bibl., Arch. des Paderborner Studienfonds Pa 65

Archiv des Paderborner Studienfonds Pa 65

Erzbischöfliche
Akademische Bibliothek
Leostraße 21
D-33098 Paderborn
Tel. 05251 / 29 04 80

Erzbischöfliche
Akademische Bibliothek
Leostraße 21
D-33098 Paderborn
Tel. 05251 / 29 04 80

Cod 324

Vorderdeckel

unten

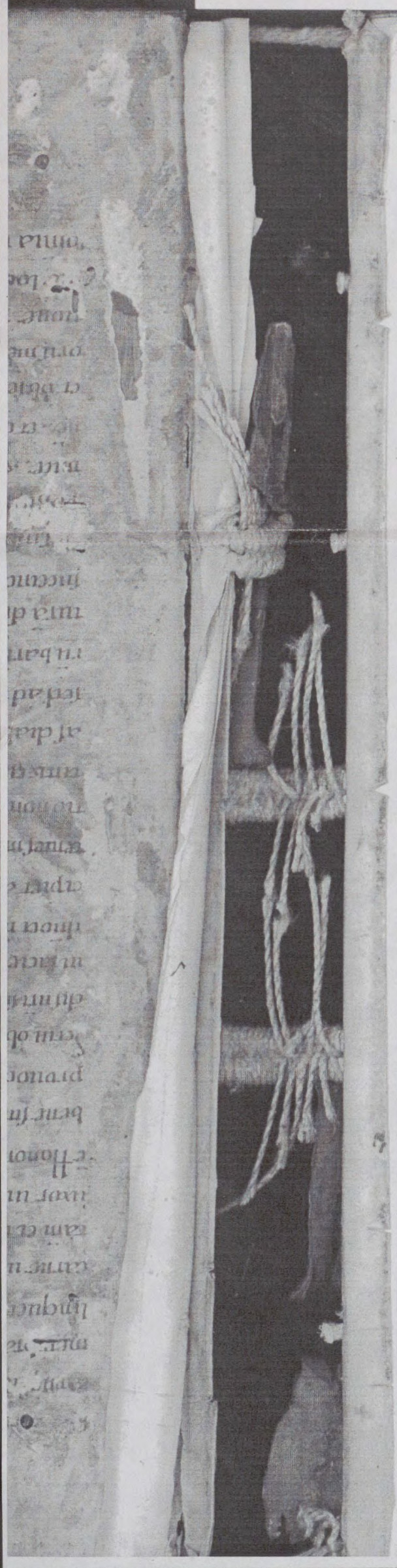

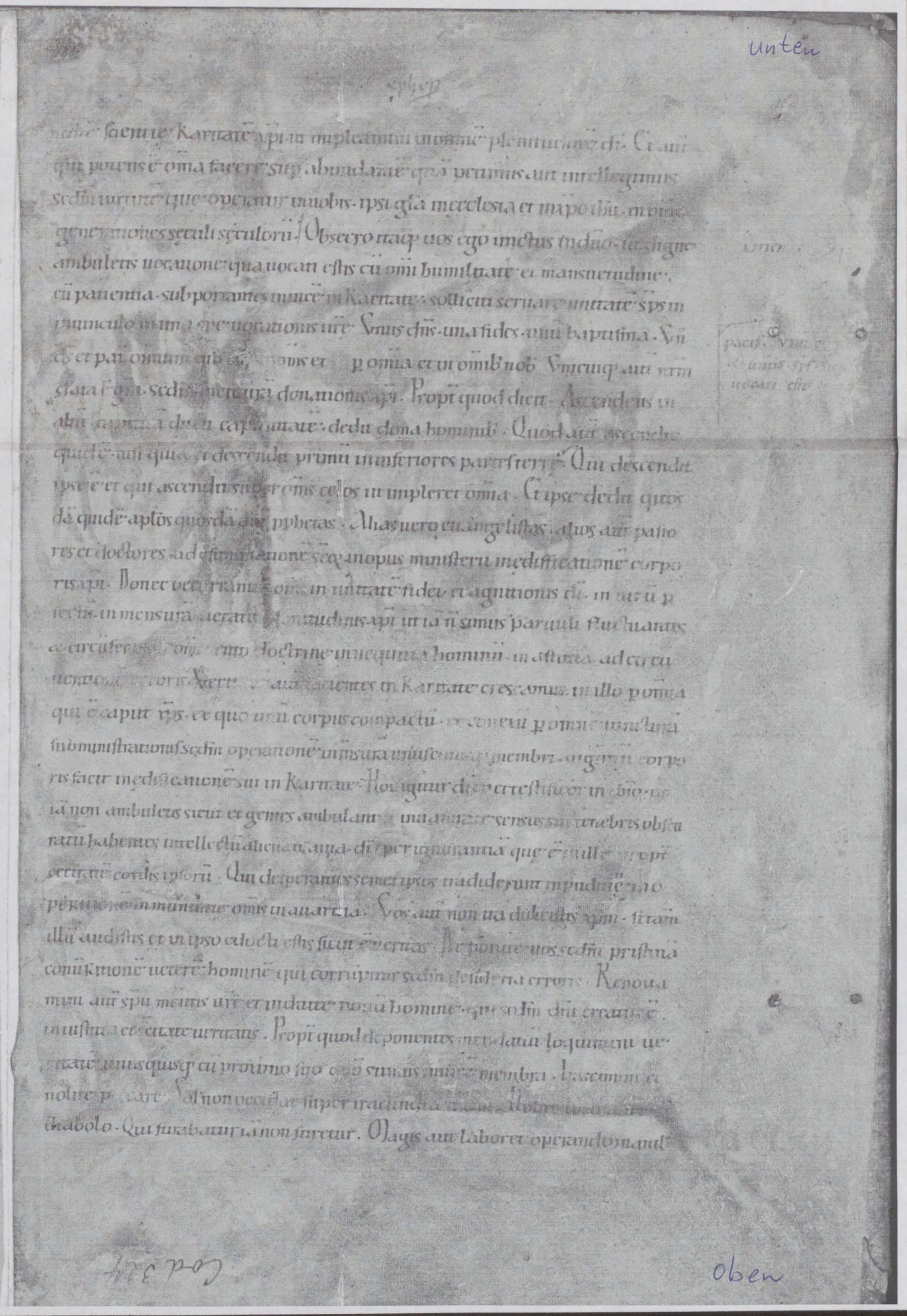

Cod 324

oben

Akademische Bibliothek
Leostraße 21
D-33098 Paderborn
Tel. 05251 / 29 04 80

Erzbischöfliche

Cod 324

Rückendeckel

Oben

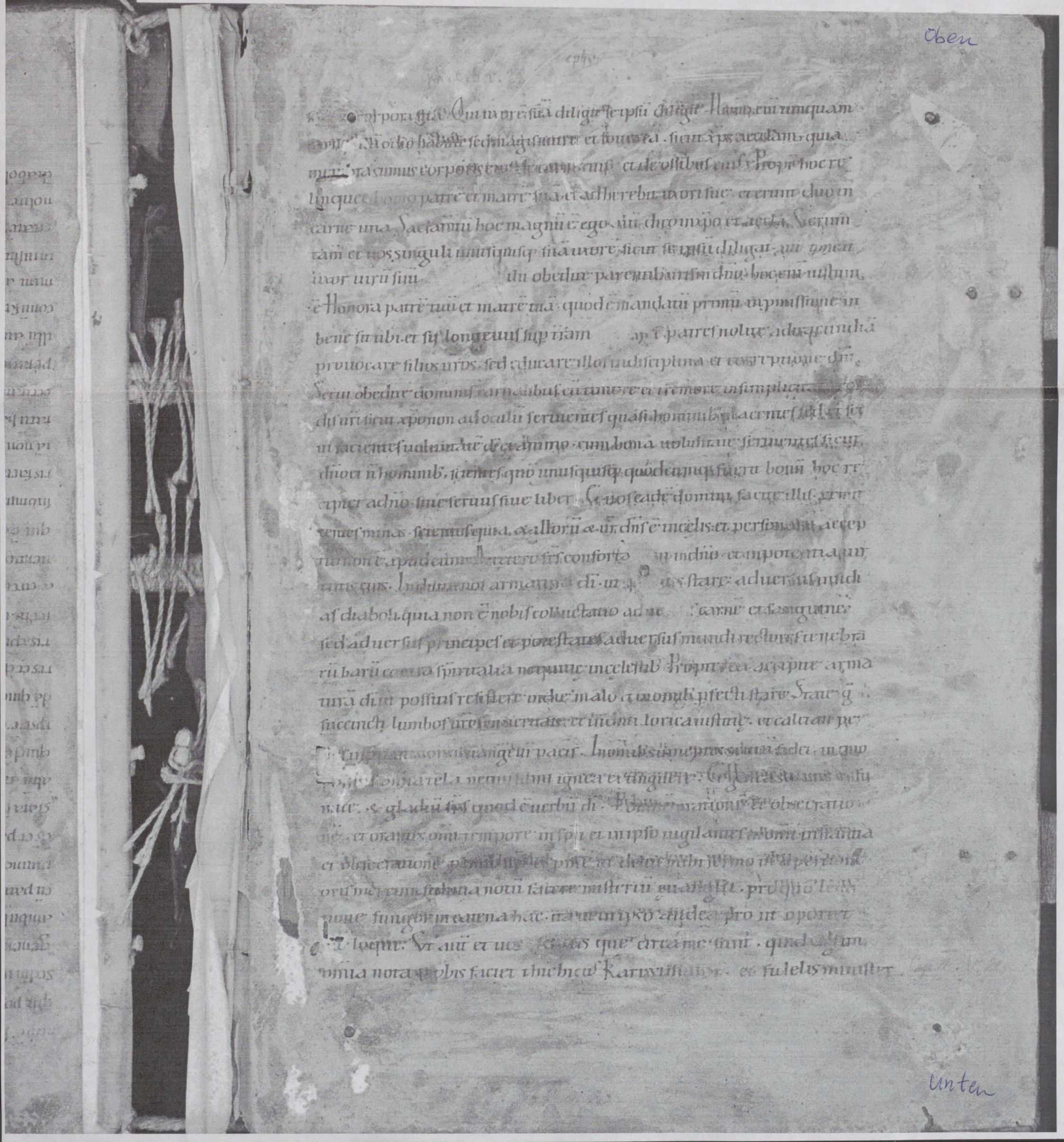

Unten

Paderborn. Lbl. Ms. Ba. 39 Spiegel

transfretauit mare & intrauit ca[illegible]

& terra[illegible] Non est qui scrutetur nomen eius. neq; q[illegible]

scripturam eius; Sed qui scrutatur uniuersa nouit

uenit eam prudentia sua; Quipfecit terra[illegible]

tempore. & adimplebuntur peccatibus; Voca[illegible]

uit eum cū tremore; Scelle aūt dederun[illegible]

custodiuit suus. & letare sunt; Vocate sunt & [illegible]

adsumus; Et luxerunt eum iocunditate

hiē dñi. & non est amabitur aliusad illu[illegible]

omnē uiam disciplinę. & dedit illam iaco[illegible]

ist dilecto suo; Post hęc super terrā uisus est

conuersatus est;

N die illis Cum apollo esset corinthi & [illegible]

superioribus partibus uenisset ephesum &

quosdam discipulos dixit adeos; Si spm sem[illegible]

dentes Ac illi dixerunt adeum; Sed neq

audiuimus; Ille uero ait; In quo ergo bap[illegible]

Qui dixerunt. In baptisma iohis; Dixit

Iohis baptizauit baptisma penitentie popu[illegible]

ineum qui uenturus ē post ipsum ut cre[illegible]

mihim; Hiis auditis baptizati sunt in no[illegible]

Et cum imposuisset illis manus paulus [illegible]

eos. & loquebantur linguis & prophetab[illegible]

erant uiri fere duodecim;

Sign. Ba 39

Reproduktion
TIMME
Paderborn - Kamp 33

Dr 92

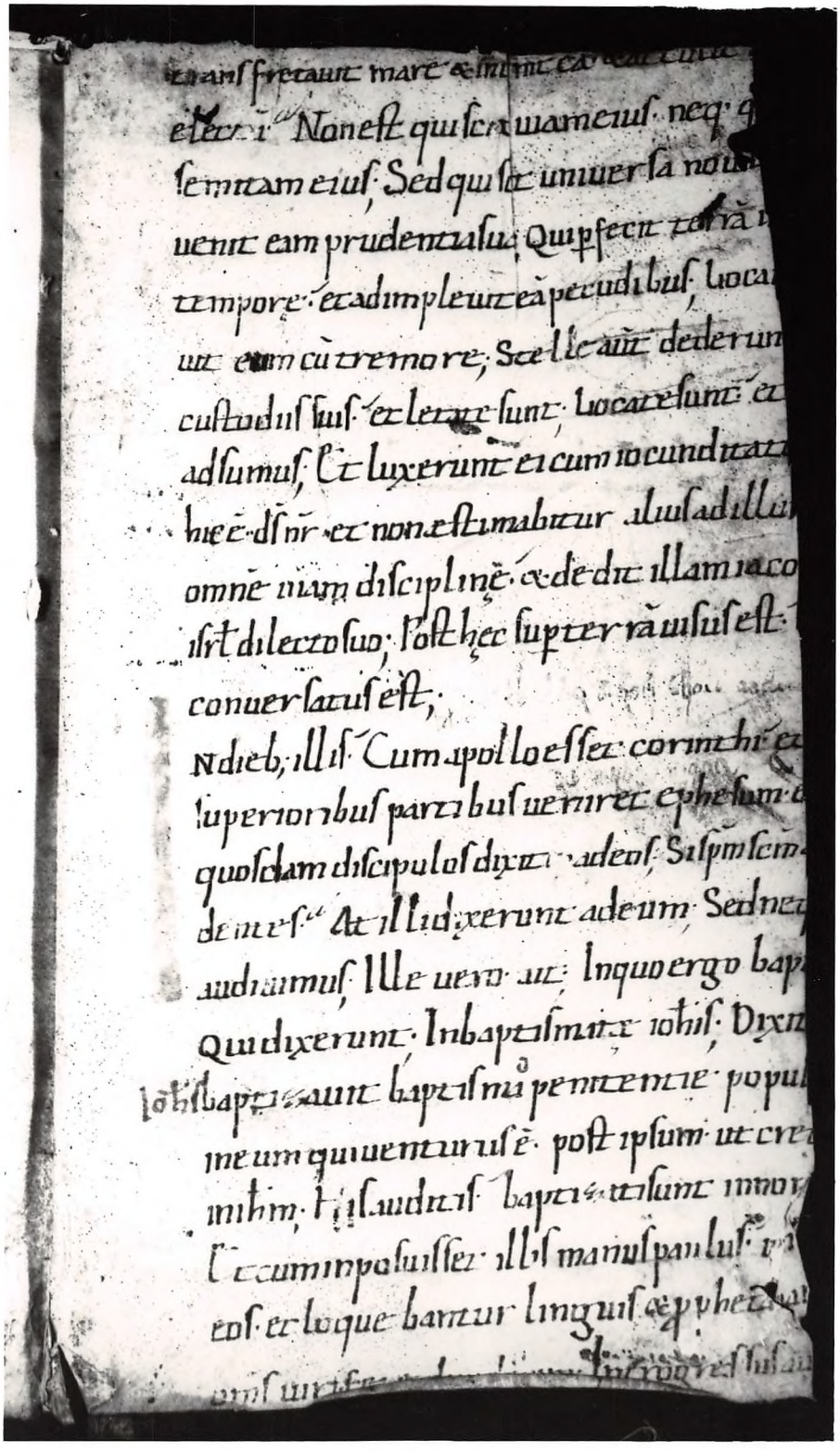

Paderborn Eb. Akad. Ba 39, Spiegel vom

Paderborn Lb. Ale. Ba 39
(Ursprünge. Reclo-serie)

Barock 3,30 - 38 (Pfingstsamstag)

Act. ap. 19,1 - 8

Paderborn, Libr. Ac. Ba 39, Spiegel vom.

H 20,0 cm
B 11,6 cm
Sign. Ba 39

Reproduktion
TRAPP
Paderborn - Kamp 33

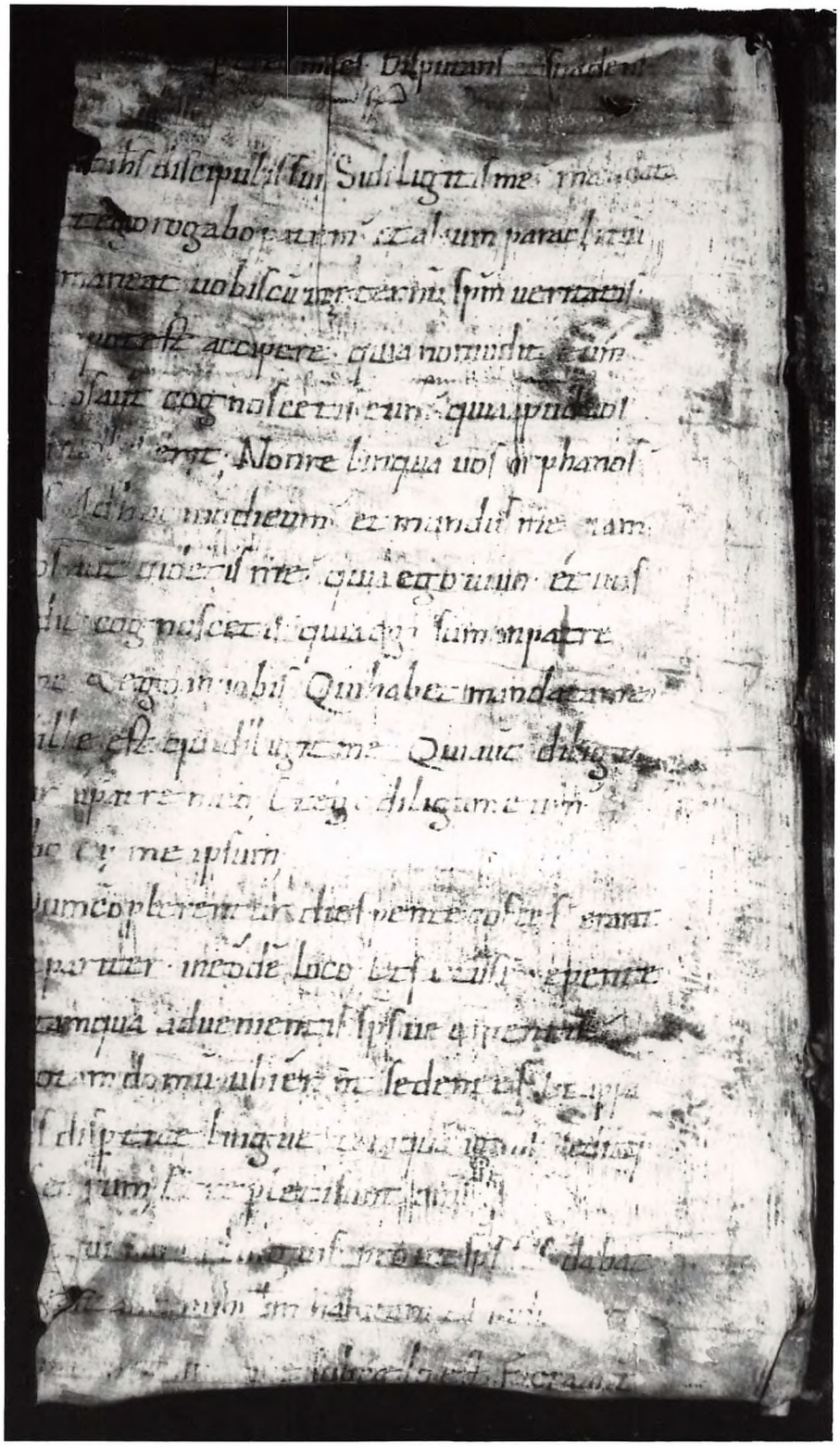

Paderborn, Kath. Akad. Ba 39, Spiegel vorn

Paderborn

Erb. Ak. Ba 39, Spiegel von

(Exspyl. Vorsatz)

Act. ap. 19,8

Joh. 14,15 - 21

Act. ap. 2,1-6

Pers.-Bl.
H 28,5 cm
B 19,3 cm

Sign.: Ha 14

Reproduktion
TRAP
Paderborn - Kamp 33

Pers.-Bk.

Sign.: Fra 14

Reproduktion
TRAPP
Paderborn - Kamp 32

Padubom, Bbl. Akad., Fragm. 14

tristę p multos, Vnde pau
uit animum suum refecit, ita indulgentia
consuetudinis suę consuetudine de
posito merore reparauit. Venite mi
quę sit ista in hac parte uirtus dei. Eu
sapit omne quod brutum est. Eu mite est
omne quod sęuit; lupa prestitit officium
bestia furtum crimen. Agnoscat lupa
conscio pudore confundatur uorax ata
adest. capud plebis habet sensum in
dulgęsse uenię. sicut pudore gessit
Tua hec expetunt culpe tua hec pe
mutacula; freni qui intra nomine
operantur. Ipsum tamen muralium
lia. Hic cum ultro incredibile forte
uideatur maiora adhuc memorabo;
fides xpi adesse me nihil fugere. sed que
mihi bene conpta explicabo;

Habitant plerique in heremo sine ullis
tionalibus quos anachoritas uocant.
Vnum herbarum radicibus. nullo unquam
certo loco consistunt. ne abhominibus
uestigentur. Adquendam igitur hoc tem
atque hac lege uenientem duo eiusdem
monachi licet longe diuersarum regione
tamen quia olim ipsi in monasterii
conuersationis consortes familiaris
fuisse. audita seuis uirtutibus tetendere. Que diu multumque quesitam tandem
mente reperere in extremo
illo deserto quod est memphis contigu
ui demorantem. Quasille solitudines
ita per annos duodecim dicebatur habita
re. Qui hoc omnium hominum unicus

leaenam mire magnitudi
uenire espiauit; Bestia
repsit non incerta que p
chorizat pedibus ad uol
inde p ce dene secum tu
iens; e sub inde resti tan
debat. ut facile posse un
uelle. utquo illa duce
tas sequere tur. Quid mu
lan cabelle. p uenitur u
ulgi ia catulos male
bat; Qui ut clausis lu
matris erutant. ęci
tenebantur; Quos sin
placos ante anachori
exposuit; Tunc clem
quid bestia postulat
xpi nomine. con tra
lumina clausa catulo
ęcitate depulsa aper
assiduo negatur p
anachoritam que de
uisitato. ad modu
rissum mercede ad
diuerunt se fidos sci g
ipsi uiderant nar
Hic ea lius in illis re
chorita qui incepu
ęsybius habitabat. hu
ad heremum congulo
rum que radicibus quas pr
ner dum se aporissimu
uicturis ugna rus ver mi

Paderborn, Bibl. Akad., Fragm. 14

...ficatoris penitentie dicat. Computruerunt & exierunt cicatrices mee. Siqui-
dem est in quo odor peccati iam nullus est. sed odor iustitie. Suauis sacrificium
Siquis sine intermissione orando offert dño incensu & dicit. Dirigat oratio
mea sicut incensu in conspectu tuo. Elevatio manuum mearum sacrificium
uespertinum. hic cetbura ducit uxore. Sed hunc sensu nuptias unici pueri dignius
puto. sic pulchre omnia patriarcharum in ultima iam & defecta etate con-
iugia. sic necessarias filiorum procreationes estimo numerandas. Ad tales enim
nuptias & ad huiscemodi sobole non ita iuuenes ut senes apti sunt.
Quanto enim quis carne fessus est tanto erit animi uirtute robustior. & sapi-
entie complexib: aptior. Sic & ille in scripturis uir iustus helchana duas
simul habuisse uxores refert. quarum una fenenna. alia anna dicebat. id est
conuersatio & gra. Et primo quidem dicit de fenenna filios suscepisse. id est de
conuersatione & primodum de anna que est gra. Profecto etenim scriptura figuraliter
per coniugia designat. Vnde & tu potes simul huiscemodi maritus nuptiarum
existere & uerbi causa. Si hospitalitate libenter exerces. hanc tibi coniu-
ge uideberis assumpsisse. & si huic addideris pauperum curam. sedam uideberis sortiri
uxore. Q d si & patientia tibi coniungas. & mansuetudine ceteraq: uirtutes.
tot uideberis accepisse uxores. qd uirtutib gaudet. Inde g est qd in nullos
patriarcharum simul plures habuisse coniuges. alios defunctis priorib; accepisse
alias scriptura commemorat. Vt illud figuraliter indicet. quod quidem
plures simul possunt exercere uirtutes. Alii n prius que sequunt inciperet.
quia priora perduxerint ad perfectu. Inde denig salomon plures simul habu
isse refertur uxores. cui dñs. Sapiens aut te in fuit talis. & p te in ter-
ra g dederat ei dñs multitudine prudentie sicut harena que est in
littore maris. ut iudicaret populum suum in sapientia. ideo plures simul potuerat
exercere uirtutes. Sane preter hoc qd ex lege di edocem. si ecia ex his eru
ditionib: que extrinsecus uidem ee in seculo aliquas coniungim. uerbi causa ut
est eruditio litterarum. Et artis gramatice. ut e geometrica doctrina. Et ratio
numeroq. Et ecia dialectica disciplina. & hec oma extrinsecus quesita admi
nistrata perducim. atq: in assertione nre legis asciscim. tunc uidebimus uel
alienas in matrimonium supposse. Et ecia concubinas. Et si de huiscemodi con
iugis disputando. disserendo. contradicentes redarguendo. conuertere aliquos
potuerim ad fide. & si suis cos rationib: & artib; superantes. ecia philosophi
am xpi & ecia precante di suscipere psuaserim. tunc & dialectica Et retho
rica uidebimur quasi ex aliena quadam Et concubina filios genuisse. Igit
ad tales nuptias uel ad huiscemodi filios procreandos. p senectam nullus excu
datur. Immo potius casta pgenies hec. maturo etati plus conuenit. sicut
& nunc abraham grandeuus. & ut scriptura dicit senex & plenus dierum

Reproduktion
TIAMP
Paderborn - Kamp 32

Sign. Fra. 40

H 35,9 cm

B 20,8 cm

Paderborn, Bibl. Akad.
Fragm. 40

peccatis uelut in sterc̃ore fœdo uol[utatis] ꝛ[ecedat] ꝛ[ecedat] exp[ectatis]
tis dicit. Compuncti sunt & exces sunt cicatrices mee. Siquis
uult esse in quo odor peccati iam nullus est. sed odor iustitie. suauis mis[ericordie]
si quis sine intermissione orando offert dño incensu & dicit. Dirigat[ur] oratio
mea sicut incensu in conspectu tuo. elevatio manuum mearum sacrificium
uespertinu. hic cebura ducit uxorẽ. Sed hunc sensu nuptias uitet p̃ari dignos
puto. sic pulchre mita patriarcharũ in ultima iam & defecta ætate
con[iu]gia. sic necessarias filioꝝ p̃creationes estimo numerandas. Ad tales
enim nuptias & ad huiscemodi sobolẽ non ita iuuenes ut senes aptos sumi
uanto. cui quis carne fessus & tanto erit animi uirtute robustior & sapi
entie cõplexib; aptior. Sic & ille in scripturis uir iustus helchana duas
simul habuisse uxores refert quarũ una fœcunda. alia anna dicebat. id est
cuersatio & gra. Et primo quidẽ dicit de fœcunda filios suscepisse. id est de
cuersatione & p̃modu de anna que & gra. Profecto etenim scriptura figuraliter
p̃ciugia designat. Vnde & tu potes simul huiscemodi matrimonia
existere & uerbi causa. Si hospitalitate libenter exerces. hanc tibi ciuge
uidebaris assumpsisse & si huic addideris paupertatem cura. secundam uidebaris sortita
uxorem. Q d si & patientia tibi ciungas. & mansuetudine cetera. tunc
tot uidebaris accepisse uxores. q d uirtutib gaude. Inde g est q d nullos
patriarcharũ simul plures habuisse ciuges. alios defunctis p̃oribus accepisse
alios scriptura comemorat. Illud figuraliter indicet. quod quis
plures simul possunt exercere uirtutes. Alia p̃ius que sequitur inuenta
quia priora p̃duxerunt ad fructu. Inde dicitur salomon plures simul habu
isse referuntur uxores. cui dicit dñs. Sapiens eris & iustus talis. & p̃ ex̃cer-
cia g dederat ei dñs multitudine prudentie sicut harena que est in
littore maris. ut iudicaret p̃plm suum in sapientia. ideo plures simul potuit
exercere uirtutes. Sane p̃ter hoc q d ex lege dicebam. si etiã ex his cre-
dentibus. que extrinsecus uidem ce in seculo aliquas ciungim. uerbi causa ut
est eruditio litterarũ. & artes gramatice. ut & geometrice doctrina. & ratio
numeroꝝ. & etiã dialectica disciplina. & hec oma exercuisse quasi ancilla
institutia p̃ducim. atq; in assertione uir legis ascisc. tunc uidebimur uti
alienas in matrimoniũ sumpsisse. & etiã concubinas. Et si de huiscemodi cui
gus disputando. disserendo. contradicentes redarguendo. cuertere aliquos
potuerim ad fidẽ. & si suis eos rationib; & artib; superauerim. uera philosophi
am xpi & uera p̃dicatione di susceperit persuaserim. tunc & dialectica & rheto
rica. uidebimur quasi ex aliena quada & concubina filios genuisse. Igit
ad tales nuptias uel ad huiscemodi filios p̃creandos. p̃ senectã nullus excu
detur. Immo potius casta pginies hec. maturo etatis plus cumulo. sicut
& nunc abrahã grandeuus. & ut scriptura dicit senex & plenus dierum

Paderborn. Bibl. Akad.

Fragm. 40

Sign. Fra 40

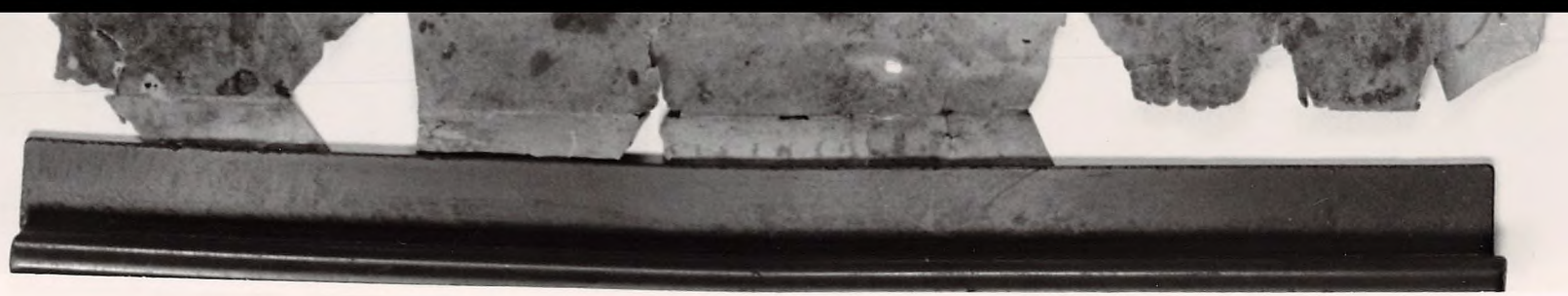

Sign.: Fra 40

Reproduktion
FRAM
Paderborn - Kamp 3

aliquid ualet neq; ppūtū. sed noua creatura. Et quicūq; hanc regulā secuti fuerint pax sup illos et misericordia super israel. Decetero nemo mihi molestus sit. ego enim stigmata dñi in corpore meo porto. Gratia dñi nri ihu xpi cū spū uro fres. amen.

De scis quod ante mundi cōstitutionē mihi dño xpo electi sum.
De apli prophetis de pcatis et resurrectione dñi.
De principe potestate aeris huius sps.
De do pdiuinas misericordie sue.
De scis quod uirtute sua ad dñi gram ueniam.
De prepatio. et circumcisione.
De dño lege mandatorū in semetipsis euacuante.
De cibis sanctorū et domesticis dñi.
De ministerio dñi quod ante passionē ipsius. De tribulationis.
De omi patria incolis et uiris. De dño sup omia quam ascis petitur.
De unitate et munia sanctorum sustentatione.
De una fide et unū baptisma. De diuersitate gratie donationis dñi
De stultis et gentium et libidinosis. De exponendo uetere hominem
De mis sed innocentia et operū manuum. De abstinentia mali sermonis
De dilectione et quod sci debeam dñi monitis imitari.
De abstinentia scurilitatis. De seductoribus impudicis.
De cautione mundi. De subiectione mulierū ad maritos.
De uiris ut diligant coniuges suas. De obsequio filiorū.
De parentū erga filios temperamento. De seruorū obsequio
De temperantia dominoq;. De induimini armis dei. De fidelitate.
phesi sunt asiani. Hi accepto uerbo uertuntis.
per stultitiam in fide. Hos collaudat apls scribens eis aroma decurrere per
thichicū diaconē.

Paulus apls xpi ihu. predestinatus discis omnibus qui sunt ephesi et fidelib⁹
in xpo ihu. Gratia uobis et pax a dño patre nro et dño ihu xpo. Benedictus is et pat dñi nri ihu xpi. qui benedixit nos in omni benedictione
spiritali. in celestib⁹ in xpo. Sic elegit nos in ipso. ante mundi cōstitutionē
ut essemus sci et immaculati in conspectu eius in karitate. qui predestinauit

Fragm. 39

H 31,5 cm
B 22,3 cm
Sign.:
Fra. 39

Reproduktion
TRAPP
Paderborn - Kamp 38

aliquid ualet neq; circumcisio · sed noua creatura · Et quicunq; hanc regulam secuti fuerint pax super illos et misericordia super israhel · Deinceps nemo mihi molestus sit · ego enim stigmata domini nostri ihesu christi in corpore meo porto · Gratia domini nostri ihesu christi cum spiritu uestro fratres amen ·

De scis quod ante mundi constitutionem in christo ihesu electi sunt ·
De apostolo prophetisante de passione et resurrectione domini ·
De principe potestate aeris huius saeculi ·
De deo patre misericordiarum et deo totius consolationis ·
De scis quod uocatione sua ad dominum gratiam uenerint ·
De praeputio et circumcisione ·
De christo lege mandatorum in sententiis euacuante ·
De cunctis sanctorum et domesticis dei ·
De ministerio domini quod ante passionem ipsius · De gratia tribulationis ·
De omni parentela incredulorum · De domino super omnia quam absentes petamus ·
De unitate et communia sanctorum sustentatione ·
De una fide et uno baptismate · De diuersitate gratiae donationis dei ·
De stultiloquio et turpitudine · De exponendo uetere hominem ·
De mundo corde innocentia et operatione manuum · De abstinentia malo sermonis ·
De dilectione et quod sancti debeant deum hominibus imitari ·
De abstinentia scurrilitatis · De seductoribus impudicis ·
De cautione uitandi · De subiectione mulierum ad maritos ·
De uiris ut diligant coniuges suas · De obsequio filiorum ·
De paternum erga filios temperamento · De seruorum obsequio ·
De temperamento dominorum · De indumento armorum dei · De fidelitate ·
Ephesii sunt asiani · Hi accepto uerbo uenerant ·
perstiterunt infide · Hos collaudat apostolus scribens ex aroma de carcere per tychicum diaconum ·

Paulus apostolus christi ihesu per uoluntatem dei sanctis omnibus qui sunt ephesi et fidelibus in christo ihesu · Gratia uobis et pax a deo patre nostro et domino ihesu christo · Benedictus deus et pater domini nostri ihesu christi · qui benedixit nos in omni benedictione spiritali in caelestibus in christo · Sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem ut essemus sancti et immaculati in conspectu eius in caritate · qui praedestinauit

Paderborn, Lbl. Akad., Fragm. 39

aliquid ualet neq; ppucii sed nona creatura. Et quicūq; hanc regulā secu-
rum pax sup illos et miscdā sup israel. Decetero nemo mi molestus sit ego enim stigma-
ta dñi in corpore meo porto. Grā dñi nri ihu xpi cū spu uro fres. am.

De scis quod ante mundi cstitutionē in dño xpo electi sumt.
De aplo prophetisu depcante et resurrectione dñi.
De principe potestate aeris huius spūs.
De do p diuinas miserecordie sue.
De scis quod uirtute sua ad dñi gram uenian.
De preputio. et circumcisione.
De dño legē mandatorū insentemus euacuame.
De cibus scorū et domesticis dñi.
De ministerio dñi quod ante passionē ipsius. De gta tribulationis.
De omi patria uicelis et uisib. De dño sup omia quam ascis petitur.
De unitate et mutua scorum sustentatione.
De una fide et unū baptisma. De diuersitate gratie donationis dñi
De stultis et gentium et libidinū. De exponendo uetere hominem
De ira sed innocentia et opera manuum. De abstinentia mali sermonis
De dilectione et quod sci debeam dñi monibus imitari.
De abstinentia scurilitatis. De seductoribus impudicis.
De cautione uiendi. De subiectione mulierū ad maritos.
De uiris ut diligant coniuges suas. De obsequio filiorū.
De parentū erga filios temperamento. De seruorū obsequio
De temperamento dominoj. De induimento armorū dñi. De fidelitate.
phesiorum et asiam. Ha accepto uerbo uertam.
perstitertum in fide. Hos collaudat aplis scribens casarensia de carcere per
thychicū diaconē.

Paulus aplis xpi ihu. p uoluntatē dei scis omnibus qui sunt ephesi et fidelib⁹
in xpo ihu. Gratia uobis et pax a deo patre nro et dño ihu xpo. Bene-
dictus is et pat dñi nri ihu xpi. qui benedixit nos in omi benedictione
spūali in celestib⁹ in xpo. Sic elegit nos in ipso ante mundi cstitutionē
ut essemus sci et immaculati in conspectu eius in karitate. qui p destinauit

Paderborn, Bibl. Akad., Fragm. 39

sap[illegible] Qui autē conturbat uos portabit iudiciū quicūq; ē ille. Ego aut̄ frēs si adhuc circūcisionē ad huc p̄dico quid adhuc persecutionē patior? ḡ euacuatū est scandalū crucis. Utinā ab scindantur qui uos conturbant. Vos enī in libertatē uocati estis frēs. tantū ne libertatē in occasionē detis carni sed p caritatē seruite inuicē. Omnis enī lex in uno sermone impletur. diliges proximū tuū sicut teipsū. Quod si inuicē mordetis & comeditis uidete ne ab inuicē consumamini. Dico aut̄. Spū ambulate & desideria carnis non p̄ficietis. Caro enī cōcupiscit aduersus spm. spūs aut̄ aduersus carnē. Hec enī sibi inuicē aduersantur. ut non quecūq; uultis illa faciatis. Quod si spū ducimini. nō estis sub lege. Manifesta aut̄ sunt opera carnis. Que sunt. fornicatio. immundicia. luxuria. idolorū seruitus uenefi cia. inimicitie. contentiones. aemulationes. irę. rixę. dissensiones. sectę. inuidię. homi cidia. ebrietates. comessationes. et his similia. que p̄dico uobis sicut p̄dixi. quoniam qui talia agunt. regnū dei nō cōsequentur. Fructus aut̄ spūs est. Karitas. gaudium. pax longanimitas. patientia. bonitas. benignitas. mansuetudo. fides. modestia. con tinentia. castitas. aduersus huiusmodi non est lex. Qui aut̄ sunt xpi. carnē suā crucifixerunt. cū uitiis & concupiscentiis. Si uiuimus spū spū et ambulemus. Non efficiamur inanis glorię cupidi. inuicē prouocantes. inuicē inuidentes. frēs & si p occupatus fuerit homo in aliquo delicto. uos qui spūales estis huiusmodi instruite in spū lenitatis. considerans teipsū ne & tu temptēris. Alter alterius portate. & sic adimplebitis legē xpi. Nā si quis existimat se aliquid esse. cū sit nihil ipse se seducit. Opus aut̄ suū probet unusquisq; & sic in semetipso tantum habebit. et non in altero Unusquisq; enī onus suū portabit. Communicet aut̄ is qui catechizatur uerbum ei qui catechizat in oīb̄ bonis. Nolite errare. dī non irridetur. Que enī seminauerit homo. hec et metet. quoniā qui seminat in carne sua. de carne et metet corruptionē. Qui aut̄ seminat in spū. de spū metet uitā ęternā. Bonū aut̄ facientes non deficiamus. tēpore aut̄ suo metemus non deficientes. Ergo dum tempus habemus operemur bonū. ad oīs. maxime aut̄ ad domesticos fidei. Videte qualib̄ litteris scripsi uobis mea manu. Quicūq; uolunt uos placere in carne hi cogunt uos circumcidi. tantū ut crucis xpi persecutionē non patiantur. Nec enī hi qui circūcidunt legē custodiunt. sed uolunt uos circūcidi. ut in carne uestra glorientur. Mihi aut̄ absit gloriari. nisi in cruce dñi nri ihu xpi p quē mihi mundus crucifixus est et ego mundo. In xpo enī ihu neq; circūcisio

Paderborn, Bibl. Akad., Fragm. 39

Gal. [illegible] VI 15

GALAH

sap[illegible]s: Qui autē conturbat uos portabit iudiciū quicūq; ē ille. Ego autē frēs si adhuc circūcisionē ad huc p̄dico quid adhuc persecutionē patior? ergo euacuatū est scandalū crucis. Vtinā ab sidantur qui uos conturbant. Vos enī in libertatē uocati estis frēs. tantū ne libertatē in occasionē detis carni sed p caritatē seruite inuicē. Omnis enī lex in uno sermone impletur. diliges proximū tuū sicut teipsū. Quodsi inuicē mordetis & comeditis uidete ne ab inuicē consumamini. Dico autē. Spū ambulate & desideria carnis non p̄ficietis. Caro enī cōcupiscit aduersus spm. spūs autē aduersus carnē. Hec enī sibi inuicē aduersantur. ut non quecūq; uultis illa faciatis. Quodsi spū ducimini nō estis sub lege. Manifesta autē sunt opera carnis. Que sunt fornicatio. immundicia. luxuria. idolorū seruitus. ueneficia. inimicitie. contentiones. emulationes. ire. rixe. dissensiones. secte. inuidie. homicidia. ebrietates. comessationes. et his similia. que p̄dico uobis sicut p̄dixi. quoniam qui talia agunt. regnū dei nō cōsequentur. Fructus autē spūs ē. karitas. gaudiū. pax. longanimitas. patientia. bonitas. benignitas. mansuetudo. fides. modestia. continentia. castitas. aduersus huiusmodi non ē lex. Qui autē sunt xpi. carnē suā crucifixerunt. cū uitiis & concupiscentiis. Si uiuimus spū spū et ambulemus. Non efficiamur inanis glorie cupidi. inuicē p̄uocantes. inuicē inuidentes. Frēs & si p̄occupatus fuerit homo in aliquo delicto. uos qui spūales estis huiusmodi instruite in spū lenitatis. considerans teipsū. ne & tu tempteris. Alter alterius portate. & sic adimplebitis legē xpi. Nā si quis existimat se aliquid ē. cū sit nihil ipse se seducit. Opus autē suū probet unusquisq; & sic in semetipso tantū gl̄am habebit. et non in altero. Vnusquisq; enī onus suū portabit. Communicet autē is qui catechizatur uerbum ei qui catechizat in oīb bonis. Nolite errare. dī non irridetur. Que enī seminauerit homo. hec & metet. quoniā qui seminat in carne sua. de carne & metet corruptionē. Qui autē seminat in spū. de spū metet uitā ēternā. Bonū autē facientes non deficiamus. tēpore autē suo metemus non deficientes. Ergo dum tempus habemus operemur bonū ad oēs. maxime autē ad domesticos fidei. Videte qualibus literis scripsi uobis mea manu. Quicūq; uolunt uos placere in carne hi cogunt uos circumcidi. tantū ut crucis xpi persecutionē non patiamur. Neq enī hi qui circūcidunt legē custodiunt. sed uolunt uos circūcidi. ut in carne uestra glorientur. Mihi autē absit gloriari. nisi in cruce dni nri ihu xpi p quē mihi mundus crucifixus ē et ego mundo. In xpo enī ihu neq circūcisio

Cap. VI, 2.

Tantum

Fol. [illegible] Alt. Alex. Frag. 29

Sign.: Fra 39

Reproduktion
FRANCK
Paderborn - Kamp 38

Paderborn, Kb. Ak. J 131, Spiegel vom

J 131.

sibi regē omīs ifrl hān qui erat princeps militię sup ifrl in
die illa in castris. Ascendit q hān ⁊ omīs ifrl cū eo de gebebon.
⁊ obsidebant thersa. Videns aūt hamri qđ expugnanda esset ciu
tas ingressus ē palatiū. ⁊ succendit secū domū regiā. ⁊ mortuus
ē in peccatis suis. quę peccauerat faciens malū cora dño. Et ambula
uit in uia hieroboā. ⁊ in peccato eius quo fecit peccare ifrl. Reliqua
aūt sermonū hamri ⁊ insidiarū eius ⁊ tyrannidis. nonne hec
scripta sunt in libro uerborū dierū regum ifrl? Tunc populus
diuisus ē ifrl in duas partes. media pars populi sequebatur thebni
filiū ginath ut constituerent eū regē. ⁊ media pars hān. Preualuit
aūt populus qui sequebatur hān populo qui sequebatur thebni
filiū ginath. Mortuus ē aūt thebni ⁊ regnauit hān. Anno tri
cesimo asa regis iuda regnauit ān sup ifrl xii annis. In thersa regnauit
vi annis. Emitq: montē samarię asomer duob; talentis argenti.
⁊ edificauit eam. ⁊ uocauit nomen ciuitatis quā exstruxerat
nomine somer id montē dñi montis samarię. Fecit aūt amri malū
in conspectu dñi. ⁊ operatus ē nequiter sup oīs qui fuerant
ante eū. Ambulauitq: in oīm uia hieroboā filii nabath. ⁊ in
peccatis eius quib; peccare fecerat ifrl. ut irritaret dñm dm
ifrl in uanitatib; suis. Reliqua aūt sermonū amri. ⁊ fortia
eius quę gessit? Nonne hec scripta sunt in libro uerborū dierū
regum ifrl? Et dormiuit amri cū patrib; suis ⁊ sepultus ē in
samaria regnauitq: ahab filius eius pro eo. Ahab uero filius amri
regnauit sup ifrl. anno tricesimo octauo asa regis iuda. ⁊
regnauit hab filius amri sup ifrl in samaria xxii ⁊ duobus
annis. Et fecit ahab filius amri malū in conspectu dñi super
oīs qui fuerunt ante eū. nec sufficit ei ut ambularet in
peccatis hieroboā filii nabath. insup duxit uxorē hiezabel
filiā methbaal regis sidoniorū, ⁊ abiit ⁊ seruiuit baal. ⁊
in templo baal. qđ edificauerat in samaria. ⁊ plantauit lucū.
Et addidit ahab in opere suo ut irritaret dñm dm ifrl sup oīs

dorauit eum ⁊
ut aram baal

nibus gemmis ꝙ tam adepti sc̃e indebite sunt habent mlaudib⁹. Qui de illis
nati sc̃ reliquer̃t nom̃ narrandi laudes eor̃. Et sc̃os q̃ in ē memoria Pere
rẽt q̃si q̃ fuerim. & nati sc̃ q̃si n nati & filii ipsor̃ eis illis. Sed illi uiri
misc̃dę sc̃ quę pietates n defuer̃t. Cu eis semine ipse pseuerat bona he
reditas nepot̃ illor̃ semen testamenti steter̃t & filii ipor̃ hęditas ppt̃ illos
usq. in ęt̃n̄ pmanet. Sem eor̃ & ꝙ eis n derelinquet. Corpora ipsor̃
in pace sepulta sc̃ & nom̃ eor̃ uiuet in generationes & generationes.
Sapiam̃ ipsor̃ narrent ppli & laudem eor̃ nunciet ecc̃a.

Enoch placuit dō & translatꝰ ē in paradisū in dei gemmis sapiam̃.
Noe inuent̃ ē p fidē iust⁹ & in ēpr̃ tacundię factꝰ ē reẽculum. Ideo
remissu ē reliqui tr̃ę eius factū ē diluuiū. Testimonia sęti posita sc̃ apud
illū ne deleri possit diluuio omis caro. III. Abrahā pr̃
magn̄ multitudinis gentiū & in ē inuent̃ similis illi in gl̃a ; q̃ seruauit
legē excelsi & fuit testamento cū illo. In carne ei fecit stare testamentū:
& in ēptatione inuentus ē fidelis. Ideo iure iurando dedit illi sem
ingente sua. crescere illū q̃si tr̃ę cumulū & in stellas exaltare sem
eius & hereditari illos a mari usq. ad mare & a flumine usq. ad tr̃minos
tr̃ę. III. Isaac eodē modo ppt̃ abrahā patr̃e
ipsius. Benedictione omiū gentiū dedit illi & testamentū confirmauit sup
caput iacob. Agnouit eū in benedictionib⁹ suis & dedit
illi hereditate & diuisit ei partes in tribus duodecim & cofirmauit illi ho
minis misc̃dę suę in uentes gr̃am in oculis omis carnis.

Dilect⁹ dō & hominib⁹ moyses cuius memoria in benedictione ē. Simile illū
fecit in gl̃a sc̃os & magnificauit eū in timore inimicos & in uerbis suis

Padiglione. III.
Mk. J 169

indum illius stolę gl̃ę & coronam illius in
& femoralia & humerale posuit ei. Et circũdedit
mis in gero. Dare sonitū in incessu suo. Ad
in memoria filius gentis suę. Stolā sęti in
restile uiri sapientis iudicio & uerecundię
gentis pciosis figuratis in ligatura aurea
moria sęti m̃neriū tribuū isr̃l. Coronā
ta signo sanctitatis. Gta honoris & opus iusti
Sic pulchra ante ipsum fuerit talia usq.
alienigena aliqs̃ sed tantū filii ipsius so
Sacrificia ipsius ex̃ta sc̃a igni coniuncta. Cui
illius oleo sco. Factū ē illi testamentū ęternū &
sacerdotio & habere laudem. Glorificari ppli
a bonis uniuersis offerre sacrificium dō incen
ria placare ppto suo. Dedit illi in pceptis su
iudicia & docere iacob testimonia & in legi
illius steter̃t alieni. Et ppter̃ inuidia circũ di
Qui erant cũ dathan & abiron & egregatio
dis & n placuit illis & ex̃ta sc̃a in impetu su
& exussit eos in flamma ignis. Et addidit ad
tatem & primitias fructuũ ire diuisit illis
in sacietate. Panes sacrificia dñi edent & que
infra gentes in hereditabunt & partes in te illis n
& hereditas.

Ne timuerint multitudine … formiderent. Memo
re qualiter salui facti sunt … cū sequerentur eos
pharao cū exercitu multo … ꝛc. miserebit nri
dñs ꝛc. memor erit testamen … ieret exercitui istius
ame faciē nrām hodie ꝛc. s … qui redimet ꝛc. libere
isrl. Et leuauerunt alienige … runt eos uementes
ex aduerso ꝛc. exierunt de cast … cecinerunt hi qui
fuerant cū iuda ꝛc. congressi su … gemes ꝛc. fugerunt
in campum. Nouissimi aut ceciderun … o ꝛc. p̄secuti sunt eos usq;
ueth eron ꝛc. usq; in campū idumee ꝛc. abou ꝛc. iamnie ꝛc. ceciderunt ex
illis ad tria milia uirorum. Et reuersus e iudas ꝛc. exercitus eius sequens
eum ꝛc. dixit ad pplm. Non concupiscatis spolia quia bellū contra nos
est ꝛc. gorgias ꝛc. exercitus eius in monte ppe nos; Sed state contra inimi
cos nros ꝛc. expugnate illos ꝛc. post hoc sumetis spolia. Et adhuc
loquente iuda ecce apparuit pars quedā p̄spiciens de monte.
Et uidit gorgias qđ in fuga conuersi sint sui ꝛc. succensa sint castra.
fumus enim qui uidebatur declarabat quod factum e. Quib; illi con
spectis timuerunt ualde. aspicientes simul ꝛc. iudā ꝛc. exercitū in
campo paratū ad p̄lium ꝛc. fugerunt omnes in campo alienigenarū.
ꝛc. iudas reuersus e ad spolia castroru. Et acceperunt auru multū ꝛc.
argentū ꝛc. yacinctbū ꝛc. purpurā marinā ꝛc. opes magnas ꝛc. uersi
ymnū canebant ꝛc. benedicebant in celū. quo bonus e. quo in scīm
misericordia eius. Et facta e salus magna in isrl in die illa. Quicumq; aut
alienigenarū euaserunt. uenerunt ꝛc. nunciauerunt lysie. uniuersa
que acciderant. Quibus auditis ille consternatus animo deficiebat
quod n̄ qualia uolut talia cōtigerunt in isrl ꝛc. qualia mandauit
rex.

Et sequenti anno cōgregauit electorum uirorum
fortissima milia ꝛc. equitū quinq; milia ut debellaret illos. Et ue
nerunt in iudeam ꝛc. castra posuerunt in bethoron ꝛc. occurrit

Paduan. Bl. Ms. I 224, Spiegel hinten.

Versak

J224

Versak

J 224

in uita sua & saul reuersus est in locu suu. xxviii.

Cogitauit dd in corde suo. Aliquando incidam in manu saul. Nonne melius est ut fugiam & saluer in tra philistinoru: ut desperet saul cessetq me quærere in cunctis finib; isrl. fugiam g manus eius. Et sic fecit dd & abiit ipse & sexcenti uiri cu eo ad achis filiu maoth regem geth. & habitauit dd cu achis in geth ipse & uiri eius & domus eius. Dauid & duæ uxores eius achinoem hiezrahelitis & abigail uxor nabal carmeli; & nunciatu est saul qd fugisset dd in geth. & n addidit ultra quærere eu. Dixit aut dd ad achis. Si inuenem gram in oculis tuis: det mihi locus in una urbiu regionis huius: ut habitem ibi. Cur enim manet seruus tuus mecum in regia regis tui? Dedit itaq ei achis in die illa siceleth. Propt quam causam facta est siceleg regu inda. usq in diem hanc. Fuit aut numerus dieru quib; habitauit dd in regione philistinoru quatuor mensiu. Et ascendit: dd & uiri eius & agebant pdas de thesuri & de gedri & de amalechitis. Hi enim uicini habitabant in tra antiquitus: cumq: fur usq: ad terra aegypti; & pergrediebat dd omnem terra: nec relinquebat uiuentem uirum & mulierem: tollensq oues & boues & asinos & camelos & uestes reuertebatur & ueniebat ad achis. Dicebat aut ei achis. Inquem irruistis hodie? Respondebatq; dauid. Contra meridiem iudæ & contra meridiem hieramel. & contra meridiem cini. Virum & mulierem non uiuificabat dauid nec adducebat in geth dicens. Ne forte loquantur aduersum nos. Hæc fecit dauid & hoc erat decretu illi omnibus diebus quibus habitauit in regione philistinorum. Credidit g dauid achis dicens: Multa mala operatus est contra populum suum israhel: erit mihi igitur seruus in sempiternum. Factum est autem in diebus illis. congregauerunt philistiim agmina sua ut proparentur ad bellu contra isrl. Dixitq achis ad dauid; sciens nunc scito quoniam mecu egredieris in castris tu & uiri tui. Dixitq dauid ad achis. Nunc scies q facturus est seruus tuus. Et ait achis ad dauid. Ecce ego custodem capitis mei ponam te cunctis

Padubonn Lb. Mc. I 239, Spiegel vom

Vörs.
J 239

penuis ex te ab altari meo: sed ut deficiant oculi tui. & tabescat anima tua? & pars magna domus tue moriemur: cū ad uirilē ætatē uenerit. Hoc aūt erit tibi signum: qđ uenturū est duob; filius tuis offiu & finietur; in die uno morientur ambo. & suscitabo mi sacerdotē fidelē. q̄ iuxta cor meū & animā meā faciat? & ædificabo ei domum fidelē: & ambulabit coram xpo meo cunctis diebus. Futurū est aūt ut quicūq; remanserit in domo tua? ueniat ut oret pro eo. & offerat nūmū argenteū: & tortā panis. Dicitq; Dimitte me obsecro ad unā partē sacerdotalē: ut comedā buccellā panis.

Puer aūt samuel ministrabat dño coram heli. & sermo dñi erat pīosus: In diebus illis: non erat usio manifesta. Factū est g̃ in die quadā heli iacebat in loco suo? & caligauerant oculi eius: nec poterat uidere: lucerna dei antequā ex tingueret. Samuel aūt dormiebat in templo dñi: ubi erat arca dei: & uocauit dñs samuel. Qui respondens ait. Ecce ego. Et cucurrit ad heli: dixitq; Ecce ego: uocasti enī me. Qui dixit: non uocaui. Reuertere, & dormi. Et abiit & dormiuit. Et adiecit dñs rursū uocare samuel. Consurgens q̄ abiit ad heli: & dixit. Ecce ego: quia uocasti me. Qui respondit: non uocaui te fili mi. Reuertere dormi. Porro samuel nec dū sciebat dñm: neq; reuelatus fuerat ei sermo dñi. Et adiecit dñs & uocauit adhuc samuel tertio. Qui consurgens abiit ad heli: & dixit. Ecce ego. quia uocasti me. Intellexit igitur heli. quia dñs uocaret puerū: & ait ad samuel. Vade, & dormi. Et si dixerit tibi. dicet. Loquere dñe. quia audit seruus tuus. Abiit g̃ samuel & dormiuit in loco suo. Et uenit dñs & stetit: & uocauit sicut uocauerat sæpe. Samuel samuel. Et ait samuel. Loquere dñe. quia audit seruus tuus. Et

Paderborn, Kb. Ms. I 277 . Spiegel hinten